

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی

پایان نامه کارشناسی ارشد مهندسی معماری

طراحی مجموعه فرهنگی و سینمایی در شهر شیراز

نگارنده: فرخرو خانلری

استاد راهنما

دکتر دانیال منصفی پراپری

استاد مشاور

مهندس منصوره محسنی

مهر ۱۴۰۰

در این صفحه صورت جلسه دفاع را قرار دهید. لازم است پس از صحافی این صفحه مجدداً توسط دانشکده مهر گردد و استاد راهنما با امضای خود اصلاحات پایان نامه را تایید کند.

تقدیم اثر

تقدیم به پدر و مادر عزیزم به پاس تمام زحماتشان و خواهر و برادر بهتر از جانم.

شکر و قدردانی

با تشکر از زحمات بی دریغ استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر دانیال منصفی پراپری و استاد مشاور عزیزم سرکار خانم مهندس منصوره محسنی و همه اساتیدی که در طول تحصیل افتخار شاگردی شان را داشته ام. همچنین از خانواده، دوستانم و تمام کسانی که در این مسیر کنارم بوده اند، تشکر و قدردانی می نمایم.

این جانب فرخ‌رو خانلری دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته معماری دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه صنعتی شاهرود نویسنده پایان‌نامه طراحی مجموعه فرهنگی و سینمایی در شهر شیراز تحت راهنمایی دکتر دانیال منصفی پراپری متعهد می‌شوم.

- تحقیقات در این پایان‌نامه توسط این جانب انجام شده است و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج پژوهشهای محققان دیگر به مرجع مورد استفاده استناد شده است .
- مطالب مندرج در پایان‌نامه تاکنون توسط خود یا فرد دیگری برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نشده است .
- کلیه حقوق معنوی این اثر متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود می‌باشد و مقالات مستخرج با نام « دانشگاه صنعتی شاهرود » و یا « Shahrood University of Technology » به چاپ خواهد رسید .
- حقوق معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان‌نامه تأثیرگذار بوده اند در مقالات مستخرج از پایان‌نامه رعایت می‌گردد.
- در کلیه مراحل انجام این پایان‌نامه ، در مواردی که از موجود زنده (یا بافتهای آنها) استفاده شده است ضوابط و اصول اخلاقی رعایت شده است .
- در کلیه مراحل انجام این پایان‌نامه، در مواردی که به حوزه اطلاعات شخصی افراد دسترسی یافته یا استفاده شده است اصل رازداری ، ضوابط و اصول اخلاق انسانی رعایت شده است .

تاریخ

امضای دانشجو

مالکیت نتایج و حق نشر

کلیه حقوق معنوی این اثر و محصولات آن (مقالات مستخرج ، کتاب ، برنامه‌های رایانه‌ای ، نرم‌افزارها و تجهیزات ساخته شده است) متعلق به دانشگاه صنعتی شاهرود است . این مطلب باید به نحو مقتضی در تولیدات علمی مربوطه ذکر شود . استفاده از اطلاعات و نتایج موجود در پایان‌نامه بدون ذکر مرجع مجاز نمی‌باشد.

چکیده

در شهرهای امروز با کمبود فضاهای زنده شهری؛ که در آنها فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی رخ دهد، مواجه هستیم. از جمله فضاهای عمومی که مرتبط با حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی باشد و باعث پویایی و سرزندگی شهر شود، می‌توان به سینماها اشاره کرد. سینما ارتباط مستقیم با مخاطب برقرار می‌کند و در ارتقاء سطح فرهنگ جامعه نقش دارد. فضاهای سینمایی دیگر تنها محلی برای نمایش فیلم نیست. این فضاها به محیطی برای گذران اوقات فراغت و تعاملات اجتماعی و فرهنگی در قالب مجموعه‌های فرهنگی و سینمای تبدیل شده‌اند.

مساله اصلی این پژوهش طراحی مجموعه‌ای است که به‌عنوان یک فضای عمومی سرزنده، مرکزی برای تماشای فیلم در یک محیط اجتماعی باشد و به‌عنوان بستری برای فعالیت‌های عمومی تعریف شود. طرح پیشنهادی با ایجاد زمینه ارتقاء و شکل‌گیری تعاملات اجتماعی به‌صورت مجموعه فرهنگی و سینمایی مطرح می‌شود. در پژوهش حاضر برای دستیابی به طرح مناسب و جمع‌آوری مؤلفه‌های طراحی شهری و مجموعه‌های فرهنگی و سینمایی، از روش تحقیق تاریخی - تفسیری استفاده شده است و عوامل مؤثر محیط بر ایجاد بستر مناسب، جهت شکل‌گیری و اشاعه فرهنگ مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین به دلیل کمبود فضاها و امکانات لازم در شهر شیراز، در این پژوهش سعی شده است در راستای ارتقاء سطح فرهنگ و هنر، فضای شهری عمومی جهت تفریح و گذران وقت و شکل‌گیری و خلق خاطره‌های جمعی ایجاد شود.

کلمات کلیدی: فضای شهری، سینما، فرهنگ، تعاملات اجتماعی، فضای عمومی.

فهرست

ش	فهرست جداول
ض	فهرست اشکال
۱	فصل ۱. کلیات
۲	۱-۱ مقدمه
۲	۲-۱ تعریف مسأله
۴	۳-۱ سابقه موضوع
۶	۴-۱ سؤالات تحقیق
۷	۵-۱ ضرورت انجام تحقیق
۸	۶-۱ روش تحقیق
۹	۷-۱ محدودیت‌ها و موانع پژوهش
۹	۸-۱ اهداف تحقیق
۱۱	فصل ۲. مبانی نظری
۱۲	۱-۲ مقدمه
۱۳	۲-۲ فضای عمومی
۱۴	۱-۲-۲ شکل‌گیری فضاهای عمومی
۱۵	۲-۲-۲ عوامل مؤثر بر موفقیت فضاهای عمومی
۱۵	۳-۲-۲ چارچوب نظری فضای عمومی

۱۷	۳-۲ فضای شهری
۱۹	۱-۳-۲ تفاوت مکان شهری و فضای شهری
۱۹	۲-۳-۲ کیفیت فضای شهری و عرصه عمومی
۲۱	۳-۳-۲ کیفیت طراحی شهری خوب از دیدگاه نظری
۲۳	۴-۳-۲ چارچوب نظری برای تبیین مؤلفه‌های کیفیت طراحی شهری
۲۸	۴-۲ ابعاد فضای شهری
۲۸	۱-۴-۲ ابعاد کالبدی
۲۹	۲-۴-۲ ابعاد ادراکی (ادراک محیطی)
۳۲	۳-۴-۲ ابعاد عملکردی
۳۳	۴-۴-۲ ابعاد اجتماعی
۳۵	۵-۲ فضاهای اجتماع گریز و اجتماع‌پذیر
۳۶	۱-۵-۲ مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری
۳۸	۲-۵-۲ فضاهای اجتماع گریز
۳۹	۶-۲ تعامل فرهنگ و اجتماع
۳۹	۱-۶-۲ قلمرو فیزیکی، اجتماعی - فرهنگی فضای عمومی
۴۰	۲-۶-۲ نقش فضای فرهنگی در بستر فضای شهری
۴۲	۷-۲ نتیجه‌گیری

فصل ۳. بررسی نمونه‌های موردی ایران و جهان

۴۵	
۴۶	۱-۳ مقدمه
۴۷	۲-۳ نمونه موردی‌های خارجی

۴۷	۱-۲-۳ مجموعه سینمایی UFA
۵۴	۲-۲-۳ پردیس سینمایی بوسان
۶۰	۳-۲-۳ Rudong مرکز فرهنگی
۶۳	۴-۲-۳ Plassen مرکز فرهنگی
۶۵	۳-۳ بررسی نمونه موردی در ایران
۶۶	۱-۳-۳ ساختمان تئاتر شهر تهران
۷۱	۲-۳-۳ پردیس سینمایی پارک ملت
۷۷	۴-۳ نتیجه‌گیری
۷۹	فصل ۴. بررسی استانداردهای فضایی و تدوین برنامه‌های فیزیکی
۸۰	۱-۴ مقدمه
۸۰	۲-۴ فضاهای تشکیل‌دهنده مجموعه فرهنگی سینمایی
۸۱	۱-۲-۴ عملکردهای خدماتی تفریحی
۸۱	۲-۲-۴ عملکردهای فرهنگی نمایشگاهی
۸۱	۳-۲-۴ بخش اداری
۸۱	۴-۲-۴ عملکردهای مناسب کودکان و نوجوانان
۸۲	۵-۲-۴ فضای سبز و باز
۸۲	۶-۲-۴ انبار و اتاق تأسیسات
۸۳	۷-۲-۴ پارکینگ و تسهیلات تأسیساتی
۸۳	۳-۴ معرفی فضاهای کتابخانه و عملکرد آنها
۸۳	۱-۳-۴ فضای اداری

۸۳	۲-۳-۴ فضاهای عمومی کتابخانه
۸۴	۳-۳-۴ سرانه فضاهای کتابخانه
۹۰	۴-۴ سالن‌های سینما
۹۱	۱-۴-۴ سالن نمایش
۹۶	۲-۴-۴ راهروهای سالن نمایش
۹۷	۳-۴-۴ ورودی‌ها و خروجی‌های سالن نمایش
۱۰۰	۴-۴-۴ پرده نمایش
۱۰۰	۵-۴-۴ سایر ملاحظات در سالن نمایش
۱۰۱	۶-۴-۴ حجم و سرانه سالن‌های نمایش
۱۰۲	۷-۴-۴ سالن انتظار
۱۰۳	۸-۴-۴ اتاق پروژکتور و ملحقات آن
۱۰۵	۹-۴-۴ ورودی سینما
۱۰۶	۱۰-۴-۴ گیشه بلیت‌فروشی
۱۰۷	۱۱-۴-۴ سرویس بهداشتی
۱۰۸	۵-۴ فضاهای ارتباطی
۱۰۸	۱-۵-۴ مشخصات عمومی
۱۰۹	۲-۵-۴ سایر مشخصات
۱۱۰	۶-۴ پارکینگ‌های مجموعه فرهنگی سینمایی
۱۱۰	۱-۶-۴ مشخصات عمومی
۱۱۱	۲-۶-۴ سایر مشخصات

- ۳-۶-۴ جزئیات طراحی برای معلولین ۱۱۱
- ۷-۴ نکات ایمنی ۱۱۲
- ۸-۴ آکوستیک و الکتروآکوستیک ۱۱۲
- ۹-۴ تأسیسات حرارتی، برودتی و برقی ۱۱۳
- ۱۰-۴ سرانه و مساحت ریز فضاها (جدول برنامه‌ریزی کالبدی پروژه) ۱۱۴
- ۱-۱۰-۴ فضاهای تشکیل‌دهنده مجموعه موردنظر ۱۱۴

فصل ۵. مبانی نظری طرح ۱۱۷

- ۱-۵ مقدمه ۱۱۸
- ۲-۵ موقعیت جغرافیایی و معرفی بستر پروژه ۱۱۸
- ۱-۲-۵ ویژگی‌های اقلیمی شهر شیراز ۱۱۹
- ۳-۵ سرانه فضای فرهنگی در شیراز ۱۲۳
- ۱-۳-۵ سالن سینمایی در شیراز ۱۲۴
- ۴-۵ مکان‌یابی و شرایط هم‌جواری مجموعه‌های سینمایی ۱۲۶
- ۱-۴-۵ مکان‌یابی سایت (عوامل مؤثر در انتخاب بستر پروژه) ۱۲۶
- ۲-۴-۵ هم‌جواری‌ها ۱۲۸
- ۳-۴-۵ تجزیه و تحلیل سایت مورد نظر ۱۲۹
- ۴-۴-۵ جدول SWOT ۱۲۹
- ۵-۴-۵ شیب طولی و عرضی سایت موردنظر ۱۳۱
- ۶-۴-۵ انتخاب ورودی‌ها ۱۳۱
- ۷-۴-۵ جایگذاری عرصه‌ها ۱۳۲
- ۵-۵ ایده‌های به‌کاررفته در طراحی ۱۳۳

۱-۵-۵ وجود فضاهای باز و نیمه‌باز (ایجاد فضاهای مابین، فضاهای رها و فضاهای مفید)... ۱۳۳

۲-۵-۵ ایده پل ۱۳۴

۳-۵-۵ پلکانی بودن بنا و محوطه ۱۳۴

۶-۵ بررسی ویژگی‌های فنی پروژه ۱۳۴

۱-۶-۵ سازه طرح ۱۳۴

۲-۶-۵ مصالح ۱۳۶

۳-۶-۵ تأسیسات ۱۳۷

۱۳۹ فصل ۶. اسناد و مدارک طراحی

۱۵۰ فهرست منابع و مآخذ

منابع فارسی ۱۵۰

منابع انگلیسی ۱۵۶

فهرست جداول

- جدول ۱-۲. مؤلفه‌های کیفیت محیط از دیدگاه تئوری‌های مختلف؛ مأخذ: (سادات، ۱۳۹۶) ۲۱
- جدول ۲-۲. خصوصیات کالبدی و ادراکی مکان‌های موفق شهری. منبع: (دانشپور و عبدالهادی و چرخچیان، ۱۳۸۶) ۳۱
- جدول ۳-۲. مؤلفه‌ها و ابعاد مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضا. منبع: (محمدی و عبدالهی، ۲۰۱۵) ۳۸
- جدول ۴-۳. عنوان نمونه موردی‌ها. تدوین: نگارنده ۴۶
- جدول ۵-۳. ایده‌های طراحی مرکز سینمایی UFA. تدوین: نگارنده ۵۰
- جدول ۶-۳. مساحت عرصه‌های مرکز سینمایی UFA. تدوین: نگارنده ۵۲
- جدول ۷-۳. جدول درصد مساحت عرصه بندی‌ها. تدوین: نگارنده ۵۳
- جدول ۸-۳. ایده‌های طراحی پردیس سینمایی بوسان. تدوین: نگارنده ۵۶
- جدول ۹-۳. مساحت عرصه‌های مجموعه سینمایی بوسان. تدوین: نگارنده ۵۸
- جدول ۱۰-۳. برنامه‌ریزی کالبدی پردیس سینمایی بوسان. تدوین: نگارنده ۵۹
- جدول ۱۱-۳. ایده‌های طراحی مرکز فرهنگی Rodung. تدوین: نگارنده ۶۲
- جدول ۱۲-۳. ایده‌های طراحی مرکز فرهنگی Plassen. تدوین: نگارنده ۶۴
- جدول ۱۳-۳. عرصه بندی فضای تئاتر شهر. تدوین: نگارنده ۶۹
- جدول ۱۴-۳. برنامه‌ریزی کالبدی تئاتر شهر. تدوین: نگارنده ۷۰
- جدول ۱۵-۳. ایده‌های طراحی پردیس پارک ملت. تدوین: نگارنده ۷۳
- جدول ۱۶-۳. عرصه بندی فضایی پردیس پارک ملت. تدوین: نگارنده ۷۴
- جدول ۱۷-۳. عرصه بندی فضایی پردیس پارک ملت. تدوین: نگارنده ۷۶
- جدول ۱۸-۴. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۱ (فضاهای اصلی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷) ۸۴
- جدول ۱۹-۴. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۲ (فضاهای وابسته اصلی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷) ۸۵
- جدول ۲۰-۴. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۳ (فضاهای رفاهی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷) ۸۵
- جدول ۲۱-۴. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۴ (فضاهای پشتیبانی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷) ۸۶
- جدول ۲۲-۴. جدول تخصیص فضاهای فنی و کارگاهی. منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷) ۸۷

جدول ۴-۲۳. حداقل شدت نور مصنوعی در فضاهای مختلف کتابخانه. منبع: (نشریه شماره ۲۷۰.	۸۹.....(۱۳۸۳)
جدول ۴-۲۴. حداقل و حداکثر فواصل دید. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۹۱.....
جدول ۴-۲۵. زوایای دید نسبت به پرده نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۹۲.....
جدول ۴-۲۶. صندلی‌های سالن نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۹۳.....
جدول ۴-۲۷. تعداد صندلی‌ها در ردیف. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۹۵.....
جدول ۴-۲۸. تعداد صندلی‌های چرخ‌دار به نسبت ظرفیت کل. منبع: (نشریه شماره ۲۴۶. ۱۳۹۹).	۹۵.....
جدول ۴-۲۹. راهروهای سالن نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۹۶.....
جدول ۴-۳۰. ورودی‌ها و خروجی‌های سالن نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۹۷.....
جدول ۴-۳۱. تعداد درب‌های خروجی. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۹۸.....
جدول ۴-۳۲. سایر ملاحظات در سالن نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۰.....
جدول ۴-۳۳. حجم و سرانه سالن‌های نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۱.....
جدول ۴-۳۴. سالن انتظار. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۲.....
جدول ۴-۳۵. اتاق پروژکتور. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۳.....
جدول ۴-۳۶. ورودی سینما. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۵.....
جدول ۴-۳۷. تعداد گیشه‌های سینما. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۶.....
جدول ۴-۳۸. سرویس‌های بهداشتی. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۷.....
جدول ۴-۳۹. فضاهای ارتباطی. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۰۸.....
جدول ۴-۴۰. پارکینگ‌های مجموعه فرهنگی سینمایی. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱).	۱۱۱.....
جدول ۴-۴۱. سرانه و مساحت ریزفضاها (جدول برنامه‌ریزی کالبدی پروژه). تدوین: نگارنده.....	۱۱۴.....
جدول ۵-۴۲. مقایسه جمعیت و مساحت استان فارس، شهرستان و شهر شیراز: سال ۱۳۹۷. منبع: مرکز	
آمار ایران.....	۱۱۸.....
جدول ۵-۴۳. سینماهای شیراز. منبع: (اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس).....	۱۲۵.....
جدول ۵-۴۴. نام سینماهای شیراز. منبع: (اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس).....	۱۲۵.....
جدول ۵-۴۵. جدول SWOT. تدوین: نگارنده.....	۱۳۰.....

فهرست اشکال

- شکل ۱-۲. مدل «حس مکان» منبع: (گلکار، ۱۳۷۹)..... ۲۶
- شکل ۲-۲. مدل «مکان پایدار» منبع: (گلکار، ۱۳۷۹)..... ۲۷
- شکل ۳-۲. مدل مدیریت خلق مکان. منبع: (ذکاوت و دهقان، ۱۳۹۳)..... ۲۸
- شکل ۴-۲. نمودار نمونه‌ای فضاهای اجتماع‌پذیر در ایران. (قلمبردزفولی و نقی زاده، ۱۳۹۳)..... ۳۵
- شکل ۵-۳. قرارگیری پروژه در سایت. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۴۸
- شکل ۶-۳. بلوک سینماها و کریستال بنا به تفکیک. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۴۹
- شکل ۷-۳. فضای داخلی ساختمان. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۴۹
- شکل ۸-۳. عرصه بندی فضایی نقشه‌های مرکز سینمایی UFA. تدوین: نگارنده ۵۱
- شکل ۹-۳. فضاهای باز و بسته پردیس سینمایی بوسان. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۵۵
- شکل ۱۰-۳. نمای شب پردیس سینمایی بوسان. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۵۵
- شکل ۱۱-۳. سیرکولاسیون حرکتی در بخش‌های مختلف. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۵۶
- شکل ۱۲-۳. عرصه‌بندی فضایی در پلان. تدوین: نگارنده..... ۵۷
- شکل ۱۳-۳. قرارگیری حجم و زون‌های مختلف مجموعه در سایت مجموعه. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۶۰
- شکل ۱۴-۳. سطح شیب‌دار حجم. پویایی فضا. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۶۱
- شکل ۱۵-۳. شکست سطوح در ارتفاع. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)..... ۶۳
- شکل ۱۶-۳. حجم و پلان ساختمان تئاتر شهر. منبع: (<http://www.caoi.ir>)..... ۶۷
- شکل ۱۷-۳. عرصه بندی پلان ساختمان تئاتر شهر. تدوین: نگارنده..... ۶۸
- شکل ۱۸-۳. سازه و فرم معماری پردیس سینما پارک ملت. منبع: (<https://www.archdaily.com>)..... ۷۲
- شکل ۱۹-۳. دیاگرام حرکتی پردیس سینما پارک ملت. منبع: (<http://www.caoi.ir>)..... ۷۲
- شکل ۲۰-۳. عرصه بندی فضایی پلان پردیس سینمایی ملت. منبع: (<http://www.caoi.ir>)..... ۷۴
- شکل ۲۱-۴. جهت بازشوها. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)..... ۹۹
- شکل ۲۲-۵. پهنه‌بندی جمعیت شهر شیراز به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۷..... ۱۱۹
- شکل ۲۳-۵. متوسط سالانه دمای هوای شیراز. منبع: www.worldweatheronline.com..... ۱۲۰

- شکل ۵-۲۴. میانگین بارش سالانه شیراز. منبع: www.worldweatheronline.com ۱۲۰
- شکل ۵-۲۵. دیاگرام موقعیت خورشید در عرض جغرافیایی ۲۹. منبع: www.new-learn.info ۱۲۱
- شکل ۵-۲۶. انرژی دریافتی از سطوح قائم شهر شیراز در ۳ جهت جغرافیایی بر اساس ساعات ۱ آفتابی (BTU/H/FT) ۱۲۲
- شکل ۵-۲۷. جهت و سرعت غالب محدوده مطالعاتی در ماه‌های مختلف سال. منبع: (قائدی، سهراب. ۱۳۹۶) ۱۲۳
- شکل ۵-۲۸. پهنه‌بندی و پراکندگی فرهنگسراهای شهر شیراز. ۱۳۹۷. منبع: (سازمان فرهنگی اجتماعی شهرداری شیراز) ۱۲۴
- شکل ۵-۲۹. راهنمای قرارگیری سینما و موزه و ایستگاه‌ها و مسیرهای قطار شهری شیراز. منبع: (سازمان فرهنگی اجتماعی شهرداری شیراز) ۱۲۵
- شکل ۵-۳۰. سایت موردنظر. تدوین: نگارنده ۱۲۷
- شکل ۵-۳۱. هم‌جواری‌ها. منبع عکس: www.aerialimaging.ir ۱۲۸
- شکل ۵-۳۲. تحلیل سایت و تجزیه و تحلیل ترافیک در ساعت شلوغی شبانه‌روز (۶ تا ۸ عصر). تدوین: نگارنده ۱۲۹
- شکل ۵-۳۳. شیب سایت موردنظر. منبع: www.earth.google.com ۱۳۱
- شکل ۶-۳۴. سایت پلان. تدوین: نگارنده ۱۴۰
- شکل ۶-۳۵. جایگذاری عرصه‌ها به صورت سه بعدی. تدوین: نگارنده ۱۴۰
- شکل ۶-۳۶. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش سالن‌های سینما. تدوین: نگارنده ۱۴۱
- شکل ۶-۳۷. پلان طبقه زیرزمین. قسمت سالن‌های سینمایی. تدوین: نگارنده ۱۴۲
- شکل ۶-۳۸. پلان طبقه همکف. قسمت سالن‌های سینمایی. تدوین: نگارنده ۱۴۲
- شکل ۶-۳۹. پلان طبقه اول. قسمت سالن‌های سینمایی. تدوین: نگارنده ۱۴۳
- شکل ۶-۴۰. نمایی از جزییات سایت و پل عبور مجموعه. تدوین: نگارنده ۱۴۳
- شکل ۶-۴۱. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش فرهنگی و کتابخانه‌ها. تدوین: نگارنده ۱۴۴
- شکل ۶-۴۲. پلان طبقه زیرزمین. قسمت کتابخانه و فضای فرهنگی. تدوین: نگارنده ۱۴۵
- شکل ۶-۴۳. پلان طبقه همکف. قسمت کتابخانه و فضای فرهنگی. تدوین: نگارنده ۱۴۵
- شکل ۶-۴۴. پلان طبقه اول. قسمت کتابخانه و فضای فرهنگی. تدوین: نگارنده ۱۴۶
- شکل ۶-۴۵. نمایی از جزییات سایت و فضاهای ارتباطی. تدوین: نگارنده ۱۴۶
- شکل ۶-۴۶. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش نمایشگاهی. تدوین: نگارنده ۱۴۷
- شکل ۶-۴۷. پلان طبقه همکف. بخش نمایشگاهی. تدوین: نگارنده ۱۴۸
- شکل ۶-۴۸. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش خدماتی. تدوین: نگارنده ۱۴۸
- شکل ۶-۴۹. نما و برش‌ها. تدوین: نگارنده ۱۴۹

فصل ۱. کلیات

۱-۱ مقدمه

انسان برای رسیدن به جامعه‌ای باثبات و پایدار به کنش اجتماعی نیاز دارد؛ چراکه رابطه اجتماعی یک نیاز ذاتی است. در بستر شهر لازم است فضاهایی خلق شود که با رفع نیازهای امروز تطابق داشته باشد. امروزه کمبود مکان‌های عمومی احساس می‌شود. در چنین مکان‌هایی ساکنان شهر می‌توانند روابط اجتماعی جدید کشف کنند و شکل دهند و امکان حضور، فعالیت و تعاملات اجتماعی داشته باشند. مردم جهت پاسخگویی به حس نیاز خود به روابط اجتماعی، گاه کارکردهای اختصاصی یک فضای شهری را تغییر می‌دهند و آن را به حوزه فضای عمومی نزدیک می‌کنند. از مهم‌ترین ویژگی‌های فضاهای عمومی در شهر آن است که بتواند تمام گروه‌های سنی و اقشار مختلف اجتماعی را در خود بپذیرد. هنر ابزاری است که می‌توان از آن برای خلق چنین فضاهایی استفاده کرد. سینما از میان هنرها همان زبانی است که به وسیله آن می‌توان ارتباط با محیط اطراف را به وجود آورد. سینما در قالب یک مجموعه فرهنگی می‌تواند پاسخی مناسب به نیازهای امروز در بستر شهر باشد و چرخه فعالیت‌های فرهنگی به وسیله آن به جریان بیفتد؛ چراکه مجموعه‌های فرهنگی بیشترین سهم را در رونق‌بخشی و احیای زندگی شهری در عرصه‌های عمومی دارند.

۱-۲ تعریف مسأله

از مهم‌ترین خاستگاه‌های جامعه برای تعامل، فضاهای شهری است. امروزه مراکز گردهمایی نقش مهمی در تبادلات فرهنگی و تعاملات اجتماعی دارد. عملکرد چنین فضاهایی فراهم‌سازی حضور مردم است. انسان‌ها با قرارگیری در کنار یکدیگر اجتماع را تشکیل می‌دهند و در اثر کنش و تعاملات متقابل، وجوه مختلف اجتماعی و فرهنگی خود را نشان می‌دهند. از این‌رو فرهنگ درون جامعه شکل می‌گیرد و از طریق ارتباط جمعی حاصل می‌شود.

از سوی دیگر هنر وسیله انتقال احساس و افکار انسان است و مردم به وسیله آن می‌توانند با محیط اطرافشان ارتباط برقرار کنند. با استفاده از هنر می‌توان تأثیر عمیق و ماندگار بر انسان گذاشت. یکی از هنرهای تجسمی هنر سینما می‌باشد. با در نظر گرفتن جایگاه سینما در میان هنرها و ارتباط مستقیمش با اجتماع می‌توان به قابلیت بالای آن در جذب مردم پی برد. هنر سینما به‌عنوان یک عملکرد اجتماعی می‌تواند پاسخگوی انسان معاصر باشد و از کارکردهای مهم آن انتقال و ترویج فرهنگ است.

سینمای امروز صرفاً فضایی برای نمایش فیلم نیست. باوجود توانایی سینما در جذب افراد و نیاز مردم به ایجاد ارتباط و شناخت شهروندان از جامعه و یکدیگر، لازم است از سینما به‌عنوان بستری برای شکل‌گیری فضای تعاملاتی - فرهنگی استفاده شود.

با تبدیل سینما به یک مجموعه فرهنگی سینمایی و قابلیت چند عملکردی شدن آن، به سینما دیگر به‌عنوان یک تماشاخانه نگاه نمی‌شود. با جریان یافتن انواع فعالیت‌های فرهنگی - اجتماعی بیشترین ارتباط و تعامل میان افراد شکل می‌گیرد و چنین مجموعه‌ای برای تنوع و تمرکزبخشی در ارائه خدمات فرهنگی، هنری و فراغتی به شهروندان ساخته می‌شود.

مسئله اصلی پژوهش طراحی یک مجموعه فرهنگی سینمایی در شهر شیراز است؛ جایی که باوجود زمینه فرهنگی، هنری و سابقه طولانی آن، چندان به فضاهای عمومی شهری توجه نشده است. در این پژوهش به دنبال راه‌حلی جهت رونق‌بخشی به فضاهای سینمایی و استفاده از آن به‌عنوان بستری جهت اشاعه فرهنگ و تعامل و طراحی آن در شهر شیراز هستیم.

۱-۳ سابقه موضوع

اظهارنظرهای بسیاری در خصوص چگونگی تأثیر طراحی بر تعاملات اجتماعی مردم صورت گرفته است و سال‌ها مورد توجه طراحان بوده است. در خصوص لزوم ارتقاء سطح روابط اجتماعی و ایجاد بستر مناسب جهت تعاملات اجتماعی، دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد.

در کتاب «زندگی میان ساختمان‌ها» یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های سرزندگی فضای شهری حضور مردم در فضاهای عمومی است. حضور مردم باعث ارتقاء سطح روابط اجتماعی، افزایش امنیت و به وجود آوردن حس تعلق به مکان می‌شود. (پاک‌نژاد و لطیفی، ۱۳۹۷)

در کتاب «طراحی فضای شهری: نگرشی بر فرآیند اجتماعی - مکانی»، نویسنده در تلاش است تا با بررسی ابعاد طراحی یک شهر ضمن تعریف و درک موضوع و همچنین آگاهی‌بخشی به مخاطب، او را همچون عنصری فعال در فرایند طراحی شهری لحاظ کند. وی فضاهای شهری را فرایندی اجتماعی - مکانی می‌داند. به بیان نویسنده طراحی شهری را می‌توان صرفاً در متن اجتماعی - فضا‌ساختی‌اش شناخت. (مدنی پور، ۱۳۸۴)

ازجمله مقالات داخلی، مقاله «فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر حیات جمعی» اثر سید عبدالهادی دانشپور و مریم چرخچیان، (۱۳۸۶)، یکی از مقالات پایه و موردتوجه در بعد اجتماعی فضا و ابعاد کالبدی - فعالیتی یک فضای عمومی بوده است و درنهایت مراحل را در جهت ارتقاء حیات جمعی معرفی کرده است. مقاله «شناسایی و ارزیابی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تعاملات اجتماعی» اثر مصطفی بهزادفر و ارسلان طهماسبی، (۱۳۹۲)، نیز تأکید بر تأثیر مؤلفه‌های فردی بر تعاملات اجتماعی محیط کالبدی و کیفیت عملکردها در آن دارد.

محمد محمدی و محمدحسین آیت‌اللهی (۱۳۹۴)، در مقاله «عوامل مؤثر در ارتقاء اجتماع‌پذیری بناهای فرهنگی، بررسی موردی: فرهنگسرای فرشچیان اصفهان»، تأکید بر اهمیت تأثیر مؤلفه‌های فعالیتی در اجتماع‌پذیری محیط ساخته شده داشته‌اند و مطالعه فعالیت‌ها و رفتار در فضا را یک ضرورت نشان داده

اند و ارزیابی تأثیر نوع کاربری بر میزان اجتماع‌پذیری و همبستگی مؤلفه‌های آن به دنبال قابلیت تعمیم نتایج را مبنای مطالعات بعدی پیشنهاد داده‌اند.

ساجد راست بین و همکاران (۱۳۹۱)، کیفیت محیط را راهکار ارتقاء حیات و تعاملات اجتماعی فضای شهری با توجه به شاخصه‌های سرمایه اجتماعی دانستند.

همان‌طور که در بالا ذکر شد، بیشتر بررسی‌ها در ارتباط با اثر موضوع مورد بحث تحقیق بر بعد خارجی فضاهای عمومی است و به اثر آن در بعد داخلی و ارائه راه‌حل‌های طراحی کمتر پرداخته شده است. با توجه به اهمیت پویایی فضای شهری و جذابیت آن جهت دعوت مردم به استفاده از فضاهای عمومی، مجموعه‌های فرهنگی و سینمایی می‌توانند نقش پررنگی در ایجاد چنین بستری داشته باشند. با بررسی نمونه‌های موردی و تأثیرشان بر فضای شهری می‌توان به دنبال شناسایی شاخص‌های معماری مؤثر و شکل‌دهنده تعاملات اجتماعی جهت حفظ حیات جمعی بود.

طی دوران مختلف، جوامع شهری نیز دچار تغییر شده‌اند و تحولات اجتماعی نیز باعث تغییر کارکردهای اجتماعی سینما شده است. امروزه ساخت مجموعه‌های سینمایی و فرهنگی موجب تنوع فیلم و امکان انتخاب وسیع از سوی تماشاگران و تجمع افراد بیشتر در فضاهای تعاملاتی شده است.

از سال ۱۹۹۰ تاکنون تحولات بسیاری در معماری سینما پدید آمده است. ساخت مجموعه‌های فرهنگی و سینمایی با رویکرد تقویت محیط اجتماعی شهرها شکل گرفت. مجموعه سینمایی (UFA Cinema Center) در سال ۱۹۹۸ ساخته شده است. این مجموعه چندمنظوره جهت از بین بردن مرز فضای سینمایی و فضای معماری ساخته شده است. در این فضا سالن نمایش لزوماً به‌عنوان هدف پیشرو نمی‌باشد، بلکه در کل فضا امکان تجمع و گفت‌وگو و تعامل وجود دارد و فضاها در عین مستقل بودن به یکدیگر پیوسته می‌باشند. (Cinema builders. 2001.)

مجموعه آئوری، مجتمع فرهنگی - سینمایی می‌باشد که ماهیت شهر را تغییر داده است و در سال ۱۹۹۹ ساخته شده است. بنا جهت باززنده‌سازی یکی از نقاط شهر لندن ساخته شده است و با ساخت آن باعث تحرک و امن شدن آن منطقه شده است. (Cinema builders. 2001.)

سکینه اسکندری و بهزاد وثیق (۱۳۹۴) در مقاله «بررسی راهکارهای طراحی پردیس‌های سینمایی با رویکرد پایداری اجتماعی؛ نمونه موردی: پردیس سینمایی ملت تهران» به این نتیجه رسیده‌اند که می‌توان با خلق فضایی فرهنگی و با ارائه راهکارهایی خلاقانه در حوزه طراحی و برنامه‌ریزی شهری به مؤلفه‌های تأمین پایداری اجتماعی دست‌یافت.

با توجه به مرور پژوهش‌های صورت گرفته، نیاز به جمع‌بندی معیارها، شاخص‌ها و مؤلفه‌های ارائه‌شده برای هر رویکرد و ارتباط بین آن‌ها احساس می‌شود و لازم است به این موضوع پرداخته شود. در پژوهش حاضر سعی بر آن است که مؤلفه‌های تأثیرگذار در مجموعه فرهنگی و سینمایی شناسایی شود و تأثیرات محیط بر روابط اجتماعی و اشاعه فرهنگ میان افراد مورد بررسی قرار گیرد.

۴-۱ سؤالات تحقیق

این طرح جهت پاسخگویی به نیاز شهروندان و لزوم ایجاد عرصه‌های عمومی برای شکل‌گیری روابط اجتماعی است و به دنبال یافتن مؤلفه‌هایی است تا بتواند در کنار تماشای فیلم در قالب یک مجموعه فرهنگی و سینمایی، کیفیت یک فضای شهری فعال را نیز تجربه کند.

سؤالاتی که در اینجا مطرح می‌شود:

مجموعه فرهنگی و سینمایی چگونه می‌تواند به‌عنوان یک عملکرد اجتماعی، پاسخگوی نیاز انسان معاصر باشد؟

آیا با در نظر گرفتن نظریات مختلف که به کیفیت فضاهای شهری و عرصه‌های عمومی پرداخته‌اند، می‌توان به مؤلفه‌هایی جهت طراحی یک فضای عمومی مانند مجموعه فرهنگی و سینمایی رسید؟

اصول و معیارهای طراحی مجموعه فرهنگی و سینمایی و کیفیت فضایی آن جهت تقویت جنبه‌های اجتماعی و عملکردی چیست؟

۱-۵ ضرورت انجام تحقیق

امروزه با پیدایش بحران انزوا و تنهایی و پررنگ شدن مسأله اوقات فراغت، طراحان باید به چیزی بیشتر از طراحی بناها و شبکه‌های رفت‌وآمد توجه کنند. رشد بخش عمده‌ای از زندگی انسان‌ها در تعامل با دیگران شکل می‌گیرد. انسان‌ها نیاز به موقعیت‌ها و مکان‌هایی دارند تا تجربه کسب کنند و جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی‌شان رشد کند. با این وجود امروزه با کمبود فضاهای عمومی و فرهنگی مواجه هستیم و این مهم اثرات زیانباری بر کل جامعه می‌گذارد. به همین دلیل برخورد با موضوعاتی تحت عنوان مراکز فرهنگی حائز اهمیت است.

اهمیت بخش هنر مخصوصاً از نوع نمایشی آن همچون سینما، برای ارتقاء سطح فرهنگ جامعه بسیار مهم است. سینما به عنوان مکانی تفریحی همواره با استقبال بخش زیادی از مردم روبه‌روست، ولی در ایران با وجود سالن‌های سینمایی و حجم تولیدات سینمای ایران، شاهد رکود در زمینه استقبال تماشاگران هستیم. عدم استفاده از تجهیزات و امکانات پیشرفته تصویربرداری و صدابرداری، وضعیت نامطلوب سالن‌های سینمایی کشور و عدم توجه به فضاهای معماری آن و مواردی از این دست می‌تواند از علل کاهش استقبال مردم باشد. همچنین سینمای تک سالنی امکان انتخاب آزادانه را از مخاطب خود می‌گیرد.

سینما به عنوان یک مرکز فرهنگی که تنها محلی برای نمایش فیلم است نمی‌تواند نقش خود را در زمینه اشاعه فرهنگ و تعامل افراد با یکدیگر به خوبی ایفا کند. تاکنون برای جبران این مشکل تنها به طراحی

سالن سینما، شکل فیزیکی و جوانب عملکردی آن توجه شده است و جنبه‌های دیگر این مکان نادیده گرفته شده است. در صورتی که لزوم ایجاد سینما به صورت چند عملکردی احساس می‌شود. با ایجاد مجموعه فرهنگی و سینمایی به عنوان بستری برای شکل‌گیری فضاهای اجتماعی، فرهنگی و تعاملاتی می‌توان باعث افزایش تعاملات فیزیکی و اشاعه فرهنگ و تأثیرات هنر سینما در ارتقاء روابط اجتماعی پویا شد.

در شیراز معاصر علیرغم وجود فضاهایی که به تردد اتومبیل، پارکینگ‌ها و فضاهای تجاری اختصاص داده شده است، به فضاهای فرهنگی، تجمع و گفت‌وگو اهمیت کمتری داده شده است. بحران مکان عمومی در شیراز باعث عدم حضور شهروندان در این گونه فضاها شده است. همچنین شهروندان در برخورد با این بحران خود وارد عمل می‌شوند و گاه با تغییر کاربری فضاها سعی در ایجاد فضاهای مطلوب دارند. در شیراز با کمبود سالن‌های استاندارد نمایش مواجه هستیم. نبود فضاهای مناسب رفاهی - خدماتی و کیفیت پایین بخش‌های جانبی، مکان‌یابی سینما در نقاط نامناسب شهر، همچنین نبود فضای پویا و توأم با تعاملات اجتماعی، باعث ایجاد خلأ بین مردم و سینما به عنوان عنصری سازنده شده است. با توجه به مسائل ذکر شده، نیاز به طراحی یک مجموعه فرهنگی و سینمایی در شهر شیراز احساس می‌شود.

۱-۶ روش تحقیق

در پژوهش حاضر برای دستیابی به طرح مناسب و جمع‌آوری مؤلفه‌های طراحی شهری و مجموعه‌های فرهنگی و سینمایی، از روش تحقیق تاریخی - تفسیری استفاده می‌شود. همچنین عوامل مؤثر محیط بر ایجاد بستر مناسب، جهت شکل‌گیری و اشاعه فرهنگ مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

جهت استخراج مبانی طراحی پژوهش، از منابع مکتوب استفاده می‌شود و در ادامه به معرفی استانداردهای جهانی پرداخته می‌شود. با بررسی نمونه‌های موفق در این زمینه، طراحی فضای مناسب جهت دستیابی به اهداف موردنظر صورت می‌پذیرد.

۷-۱ محدودیت‌ها و موانع پژوهش

محدودیت‌ها و مشکلات پیش رو در امر انجام پژوهش به شرح زیر است:

- محدودیت زمانی پژوهش
- مسائل و مشکلات مرتبط با شیوع ویروس کرونا (COVID-19) در مدت زمان انجام پژوهش که به موجب آن باعث تعطیلی ارگان‌های مربوطه از جمله دانشگاه، خوابگاه، کتابخانه ملی و... شد.
- گستردگی موضوع مورد مطالعه

۸-۱ اهداف تحقیق

به‌طور کلی هدف این تحقیق، طراحی مجموعه فرهنگی و سینمایی در شهر شیراز است. در این طرح به افزایش تعاملات اجتماعی و ایجاد بستری برای بالا بردن فعالیت‌های فرهنگی پرداخته خواهد شد. فضایی برای تمام اقشار جامعه که امکان حضور گروه‌های مختلف و دسترسی مناسب در فضا را داشته باشند. این مکان فضایی است برای ایجاد مکث و مکانی برای آشنایی مردم با یکدیگر در کنار رویکردی نو به سینما و مفهوم حضور انسان.

فصل ۲. مبانی نظری

۲-۱ مقدمه

امکان داشتن یک زندگی اجتماعی فعال و سالم برای کلیه قشرهای جامعه، اعتلای ارزشهای فرهنگی - اجتماعی و بالا بردن سطح رفاه عمومی، هدف نهایی هر طرح است. شهر؛ مکان به وجود آمدن وسیع‌ترین شبکه‌های ارتباط اجتماعی است. ارتقاء کیفیت زندگی اجتماعی با شناخت عمیق و جامع از حیات جمعی امکان‌پذیر است.

فضای شهری از یک‌سو می‌تواند باعث ارتقا حیات مدنی شود و از سوی دیگر ممکن است به شکل نامناسب آن، باعث از بین رفتن محیط زندگی اجتماعی شود. نامناسب بودن روابط انسانی به‌ویژه مرادفات اجتماعی، می‌تواند منشاء بسیاری از مشکلات روحی، فردی، خانوادگی و بزهکاری‌ها باشد؛ چراکه انسان موجودی اجتماعی است و نیاز به برقراری ارتباط دارد.

جهت خلق مکان، علاوه بر ارتقاء بعد کالبدی و عملکردی عرصه‌های عمومی، مؤلفه‌های کیفی دیگری نیز وجود دارد که باید به آن توجه داشت. با توجه به اهمیت این موضوع، پاسخ به این سؤالات که: جاذبه‌های حضور در فضاهای شهری از چه نوعی می‌توانند باشند؟ و اینکه کیفیات فضای شهری به چه مؤلفه‌هایی وابسته است و عرصه‌های عمومی به چه شکل می‌تواند عموم اقشار جامعه را به خود جذب کند و فرصت ایجاد تعاملات اجتماعی را برای آن‌ها فراهم آورد، حائز اهمیت است.

جهت پاسخ به سؤالاتی که مطرح شده است، در این فصل ابتدا به ماهیت و ویژگی‌های عرصه شهری و مکان‌های عمومی، اهمیت روابط اجتماعی و تعاملات اجتماعی انسانی و کیفیت و چگونگی یک مکان عمومی مطلوب در شهر پرداخته می‌شود، سپس در ادامه به بعد فرهنگی اجتماع و اهمیت وجود فضاهای فرهنگی پرداخته خواهد شد.

۲-۲ فضای عمومی

بر اساس «فرهنگ انگلیسی آکسفورد» (۱۹۹۳) واژه "Public" به معنای «کلی و در اکثر معانی آن، متضاد خصوصی است». دیگر تعریف آن: «مربوط یا متعلق به مردم به عنوان یک کلیت؛ که به جامعه یا ملت تعلق دارد، تأثیر می‌گذارد یا متوجه آن است».

فضای عمومی به عنوان «بستر مشترکی که مردم مراسمات و فعالیت‌های کارکردی را که پیونددهنده اعضای جامعه است، در آن انجام می‌دهند» مطرح می‌شود. درواقع «صحنه‌ای است که بر روی آن زندگی جمعی به نمایش گذاشته می‌شود و در معرض دید قرار می‌گیرد».

از دیدگاه والزر، «فضای عمومی فضایی است که در آن با غریبه‌ها سهیم هستیم. فضایی است برای مذهب، سیاست، دادوستد و ورزش، فضایی برای همزیستی مسالمت‌آمیز و برخوردهای غیرشخصی» (مدنی‌پور، ۱۳۸۷: ۲۱۳ و ۲۱۵)

انسان جهت پاسخگویی به نیازهایش و همچنین تأمین فرصت‌ها برای کسب تجارب اجتماعی، نیاز به فضا و قرارگاه کالبدی دارد. فضای عمومی چنین ظرفیتی را دارد که به این جنبه انسان در جوامع شهری پاسخ دهد. (دانشپور و چرخچیان، ۱۳۸۶). فضای عمومی شهری، فضایی است که تحت کنترل افراد یا سازمان‌های خصوصی نمی‌باشد، از این رو، به روی عامه مردم باز است. خصوصیات چنین فضایی به این شکل است که به گروه‌های متفاوت مردم، صرفه‌نظر از جنسیت، قومیت، نژاد و سنشان، امکان اجازه حضور در آن فضا را می‌دهد. (مدنی‌پور، ۱۳۸۷: ۲۱۱)

بنابراین می‌توان چنین برداشت کرد که این فضا با فضای خصوصی و نیمه‌خصوصی که این امکان را نمی‌دهد که از حد مشخصی نزدیک‌تر شوند و در کنترل یک گروه باشد، متمایز است.

در دوران مختلف، هنر نقش مهمی را در پایداری اجتماعی جوامع و محکم کردن نمادهای فرهنگی و ادغام آن‌ها در فضای عمومی و شهری داشته است و ابزارهایی را جهت روایت داستان‌هایی که زیرساخت و ثروت

جوامع به حساب می‌آیند، به وجود آورده است؛ هرچند در حال حاضر مرز میان عوامل مختلفی که در محیط شهری دخیل می‌باشند بسیار کم‌رنگ شده است. (مرادی، ۱۳۸۶)

افراد و گروه‌های مختلف اجتماعی، در فضاهای عمومی سهیم هستند، درواقع این فضاها محل تبادل نظر و به اشتراک گذاشتن افکار و اطلاعات است و شبکه‌های اجتماعی می‌توانند در مکان شکل گیرند. چنین فضایی محلی برای کسب تجربه است و نتیجه چنین تعامل و تجاربی در میان افراد و گروه‌های مختلف، دریافت حس هویت جمعی، احترام به خود (عزت نفس)، بالا رفتن مهارت‌های جمعی و مشارکت اجتماعی خواهد بود.

فضاهای عمومی که شامل فضاهای شهری گوناگون هستند، مثل خیابان‌ها و معابر، میدان‌ها، پلازاها، پارک‌ها، زمین‌های بازی، سیتی‌ها، مراکز خرید، سواحل و کناره‌ها و سایر فرم‌های فضاهای تجمع، از نظر فعالیتی می‌توانند جهت تأمین یک فعالیت ویژه، طراحی و ساخته شوند و یا آنکه مثل میدان‌ها و پلازا از تنوع کالبدی و فعالیتی مختلف برخوردار باشند که در نتیجه آن اجتماع‌پذیرتر می‌شوند. (دانشپور و چرخچیان، ۱۳۸۶) این فضاها از ابعاد مختلفی تشکیل شده‌اند که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

۲-۱-۲ شکل‌گیری فضاهای عمومی

مطالعات نشان می‌دهد اندیشمندان حوزه معماری و شهرسازی از دیرباز به فضای عمومی توجه داشته‌اند. علاقه به موضوع فضای عمومی به تازگی در علوم اجتماعی و انسانی رشد زیادی داشته است که دلیل آن تا حدودی به دلیل تحولات جاری در جوامع غربی است. دلیل دیگر توجه به فضای عمومی، ظهور دموکراسی‌های جدید در اروپای شرقی و دیگر مناطق جهان بوده است. در چنین جوامعی، توسعه یک جامعه مدنی با در نظر گرفتن یک حوزه مستقل از حکومت، موضوعی دارای فوریت بوده است. (مدنی‌پور، ۱۳۸۷: ۲۱۰-۲۱۱) فضای عمومی نقش مؤثری جهت برقراری ارتباط ایفا کرده است و بستری برای جنبش‌های اجتماعی به وجود آورده است. (یوسفی، ۱۳۸۸)

۲-۲-۲ عوامل مؤثر بر موفقیت فضاهای عمومی

فضاهای شهری برحسب نیازهای استفاده‌کنندگان می‌بایست به گونه‌ای طراحی شود تا پاسخ مناسبی برای کاربران خود ارائه دهد. آگاهی از این نیازها و ترجیحات مردم و طراحی فضا براساس توجه به این نیازها از مهم‌ترین شروط موفقیت در فضاهای عمومی است. فضاهای شهری باید پاسخگوی کاربران خود باشند و به شکلی طراحی و مدیریت شوند که نیازهای استفاده‌کنندگان خود را برطرف سازند. (Carmona, 2003) موفق‌ترین فضاهای اجتماعی فضاهایی هستند که ترکیب متنوع‌تری از مردم را به‌سوی خود جلب می‌کنند. چنین فضاهایی در جذب افراد تنها نیز موفق‌تر عمل می‌کنند. (Silverman, 1982) در طراحی فضا با آگاهی از نیازها و ترجیحات مردم می‌توان به پاسخی مناسب دست‌یافت و با این شرط فضای عمومی به فضایی کارآمد تبدیل می‌شود. در صورتی که مکان‌ها نیاز استفاده‌کنندگان را برطرف نسازند به فضایی ناموفق تبدیل می‌شوند. (Carmona, 2003)

۳-۲-۲ چارچوب نظری فضای عمومی

ازنظر «یان‌گل» برنامه‌ریزی فیزیکی و کالبدی بر گسترش و شخصیت فعالیت‌های بیرونی تأثیرگذار است، به همین منظور در صورت بالا بردن کیفیت فضا، گستره وسیع‌تری از فعالیت‌های انسانی در برگرفته می‌شود و باعث افزایش استفاده مردم به‌صورت فعال یا منفعل از فضاهای عمومی می‌شود. ازنظر «مونتگومری» می‌توان یک مکان باکیفیت و موفق را تشخیص داد. با توجه به دیدگاه وی فضاهای شهری با سه عنصر "تجربه حسی"، "فضای فیزیکی" و "فعالیت" ایجاد می‌شوند. ازنظر وی مکان‌های موفق فضاهایی هستند که زنده‌تر و فعال‌ترند. وی به یک «مبنای تبادل» اشاره می‌کند. در حقیقت بدون پایه میان‌کنشی، مکان‌های شهری فضاهایی مرده و بیجان خواهند بود. بدون حضور فعالیت‌های اقتصادی در

سطوح مختلف، خلق مکان مناسب امکان‌پذیر نیست. در کنار فعالیت‌های اقتصادی، می‌بایست زمینه

فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی نیز وجود داشته باشد. (John Montgomery, 1998)

نواحی زنده شهری بستری است که باید پاسخگو به بیش از یک نیاز اولیه باشد. نیازهای اولیه و فعالیت‌های ثانویه^۱ باید توانایی این را داشته باشند که حضور مردم در خیابان و فضاهای مختلف در طی ساعات روز و شب را تأمین کنند. «موسسه PPS» عنوان می‌کند؛ در راستای طراحی یک فضای مناسب باید مردم را به‌عنوان صاحب‌نظر در امر طراحی مکان در نظر گرفت و چارچوبی جهت کمک به فهم آنچه آن‌ها می‌خواهند ایجاد کرد.

"PPS" معتقد است به‌وسیله روش تحقیق تجربی، مشاهده ساده و عکاسی و درگیر شدن با فضا، می‌توان به ارگونومی فضا و الگوهای حرکتی عابران پیاده و ماشین‌ها و پاسخ به سؤالاتی که چرا قسمت‌های خاصی از خیابان یا یک میدان موفق‌تر است رسید. همچنین می‌توان به سؤالاتی چون: «مردم چگونه به فضا می‌آیند، به چه نگاه می‌کنند و در چه مکان‌هایی مکث می‌کنند؟ موفقیت استفاده از فضا درگرو چه فعالیت‌هایی است؟» پاسخ گفت.

«کار و همکارانش» معتقدند مهم‌ترین نیاز انسان در فضای عمومی نیاز به آسایش و راحتی، امکان کشف محیط و درگیر شدن فعال یا منفعل است. (Carmona, 2003)

براساس یافته‌های مطالعات نظری، عوامل مؤثر در موفقیت فضا، متنوع است. با تکیه بر یافته‌های تجربی مهم‌ترین نظریه‌پردازان فضای شهری، «ویلیام وایت»، «جین جیکوبز»، «یان گل»، «مونتگومری»، «الدنبرگ»، «کار» و «موسسه PPS»، ویژگی‌های فضاهای عمومی موفق گردآوری شده است و مهم‌ترین شاخص‌های مؤثر بر موفقیت فضا بر پایه مدل مکان «موسسه PPS»، دسترسی‌پذیری، فعالیت‌پذیری، راحتی و امکان برقراری تعامل اجتماعی استخراج شده است.

^۱ فعالیت‌های ثانویه معطوف به اقدامات و خدماتی است که در پاسخ به کاربری‌های اولیه رشد می‌کنند.

همچنین شاخصه امنیت بسیار حائز اهمیت است. برای شهروندان احساس امنیت نسبت به حضور یا مزاحمت گروه‌های نامطلوب مهم‌تر از وجود مناظر طبیعی و مصنوع جذاب در فضا است. وجود فعالیت‌های مختلف و متنوع در فضای عمومی، وجود امکانات مناسب برای نشستن و مکث در فضا و وجود حس تعلق نسبت به فضا به ترتیب مهم‌ترین عوامل مؤثر برای ترغیب حضور افراد در فضای عمومی شهری است. به گفته کارمونا، بهترین راه‌حل برای خلق فضاهای عمومی موفق درک اولویت‌های فکری و رفتاری مردم بوده است و هماهنگی ویژگی‌های فضا با خواسته مردم است که می‌تواند توجیه‌گر میزان موفقیت باشد. (رشیدپور و سعیدی رضوانی، ۱۳۹۴)

۲-۳ فضای شهری

به اعتقاد نظریه‌پردازان معماری و شهرسازی، فضای شهری بیش از فضای کالبدی و فرمی آن است. در یک تعریف عام، چنین فضایی شامل فضای زندگی شهروندان است که به‌طور آگاهانه و یا غیرآگاهانه برای رسیدن به اهداف مختلف طی می‌شود. (سلطانی و نامداریان، ۱۳۹۱)

فضای شهری نوعی فضای عمومی محسوب می‌شود که کانون و بستر بروز حیات مدنی و شهرگرایست. از این‌رو، موضوع فضای عمومی به ایجاد مکان باز کالبدی در شهرها مربوط است و به‌عنوان مکان با کاربرد عمومی و تعامل شهروندان بکار می‌رود.

شماری از روش‌های بکاررفته در فضاهای عمومی شامل: امکان رهایی ساکنان شهرها از فشار روانی و هیاهوی زندگی شهری، ترویج ارتباط میان شهروندان و گروه‌ها، ایجاد حس هویت و فضایی برای گفتمان است. (رضازاده و یزدان پناه، ۱۳۸۲)

در طول تاریخ بشر، فضاهای شهری همواره عرصه اجرای کارکردهای اجتماعی و پویای نهادهای جامعه بوده است. فضاها می‌بایست به‌گونه‌ای باشند که در دسترس همه شهروندان قرار گیرند. مراجعه‌کنندگان از وجود آن فضاها احساس رضایت و اطمینان خاطر کنند و تمامی گروه‌های سنی بتوانند از آن‌ها استفاده

کنند. همچنین در طراحی آن‌ها نکات ایمنی، روان‌شناختی، اکولوژیکی و زیبایی‌شناختی رعایت شود.
(پورموسوی، ۱۳۹۴)

دو دیدگاه کلی بر تعاریف شهر حاکم است، یکی دیدگاهی است که شهر را در "کالبد" خلاصه می‌کند و دیدگاه دیگر شهر را به‌عنوان یک سیستم که تشکیل شده است از کالبد، انسان و تجارب آن‌ها می‌داند. نظریه‌های جدید در حوزه مسائل شهر عنوان می‌کند که شهر به‌عنوان موجودی زنده ساخته نمی‌شود بلکه پدید می‌آید. (آتشین‌بار، ۱۳۸۸)

الف) فضای فیزیکی شهر: به فضاهایی گفته می‌شود که در آن نماد و جنبه‌های عینی شهر به نمایش گذاشته می‌شود و به موضوع ریخت‌شناسی و شکل‌بندی ساختمان‌ها و خیابان‌ها و... در سطح شهر می‌پردازد.

ب) فضای اجتماعی شهر: شامل فاکتورهایی است که فضای شهر را از جنبه‌های ذهنی انسانی (رفتارها، کنش‌ها و اخلاقیات) و نحوه نمایش آن در سطح شهر که توسط کنشگران در زندگی شهری ارائه شده است، بیان می‌دارد.

ازنظر «زوکِر»، فضای شهری ساختارهای سازمان‌یافته‌ای هستند که آراسته و واجد نظم به‌صورت کالبدی برای فعالیت انسانی شکل گرفته‌اند و بر قواعد معین و روشنی استوار شده‌اند. فضای شهری، علاوه بر داشتن ویژگی‌های معمارانه در ایجاد ارتباط بصری و حرکتی انسان با فضا، از امکانات ویژه‌ی دیگری همچون تسهیل در روابط انسان‌ها با یکدیگر برخوردار است. (پیرعلی و سیادت، ۱۳۹۳)

کوپن لینچ (۱۹۷۲)، معتقد است فضای شهر صحنه‌ای است که زندگی جمعی در آن شکل می‌گیرد. در چنین فضایی فرصت آن وجود دارد که برخی مرزهای اجتماعی شکسته شود و برخوردهای از پیش برنامه ریزی نشده اتفاق بیفتد و افراد در یک محیط اجتماعی باهم ارتباط برقرار کنند. (ربانی و حبیبی، ۱۳۹۰)

مفهوم فضای شهری تشکیل شده از ویژگی‌های مکانی فضا و حضور انسان است که بخش مرتبط با حضور انسان در رابطه با خصوصیات رفتاری و ادراکی وی است. در صورتی که فضای شهری تنها کالبد در نظر

گرفته شود، فضا در جایگاه یک فرض موجود و قابل توصیف قرار می‌گیرد، نه به‌عنوان امری مستعد پویایی و تغییر؛ در صورتی که حضور انسان به‌عنوان جزئی از فضای شهری باعث پویایی و تحرک فضا می‌گردد. (دانش و طیبی، ۱۳۹۰)

۲-۳-۱ تفاوت مکان شهری و فضای شهری

فضا گستره‌ای باز و انتزاعی است و مکان بخشی از این فضا است. این فضا به‌وسیله شخص یا چیزی اشغال شده است و دارای بار معنایی و ارزش است. (مدنی‌پور، ۱۳۸۷)

هویت یک مکان درهم‌آمیختگی خاصی با روابط اجتماعی دارد و به همین علت، همواره «بدون ثبات، مجادله‌ای و چندگانه است». به تعبیر دیگر مکان تکامل‌یافته فضا است.

یک فضای خام به مکانی سرشار از معنا تبدیل می‌شود که دارای منطقی حسی و معین است. مکان به‌عنوان جزء کوچک‌تری معرفی می‌شود که به‌وسیله مداخله انسان تغییر کرده است و دارای مفهوم خاصی شده است. فضای شهری را می‌توان به‌صورت مکانی در نظر گرفت که در آن گفت‌وگو صورت می‌گیرد. به همین جهت ممکن است بخشی شامل تعریف مکان باشد اما فضای شهری محسوب نشود و بالعکس. اگر بخشی بخواهد فضای شهری محسوب شود می‌بایست هم مکان باشد و هم محل گفت‌وگو و تعامل. در حال حاضر بسیاری از فضاهای شهر ما مکان شهری نیستند و فاصله زیادی تا «فضای شهری» شدن دارند. (سلطانی و نامداریان، ۱۳۹۱)

۲-۳-۲ کیفیت فضای شهری و عرصه عمومی

در محیط شهری عنصر کیفیت پدیده‌ای نیست که بتوان آن را به‌سادگی اندازه‌گیری یا شناسایی کرد، بلکه در مجموعه‌ای از عوامل می‌تواند قابل سنجش باشد. به این منظور لازم است عناصر سازنده و مؤلفه‌های کیفیت عرصه عمومی شناسایی شود.

کارمونا چهار عنصر کلیدی ساختمان‌ها، محوطه‌سازی سخت و نرم، زیرساخت‌ها و کاربری‌ها را عناصر سازنده فضای عمومی می‌داند. وی معتقد است آگاهی از این عناصر در کنار اطلاع از چگونگی قرارگیری آن‌ها با حفظ کیفیت فضای عمومی امری الزامی است. (کارمونا، ۱۳۹۴)

نظریات مختلفی در زمینه حالت وجودی کیفیت طراحی شهری وجود دارد که به شرح زیر است:

الف) در نظر گرفتن "کیفیت طراحی شهری" به شکل فرمی آن و مستقل از ناظر و توجه به ذات محیط کالبدی آن.

«آلدو روسی» در کتاب «معماری شهر»، به اصالت فرم و نقش تعیین‌کننده آن در خلق کیفیت محیطی (مستقل از عملکرد آن‌ها) اشاره دارد. وی بررسی و مطالعه کیفیت‌های محیطی از طریق جست‌وجو در محتویات ذهنی - روانی ادراک‌کنندگان فضا و علوم رفتاری را مورد انتقاد قرار می‌دهد. براساس چنین دیدگاهی "کیفیت طراحی شهری" کیفیتی است که از محیط و فرم محیط نشات می‌گیرد.^۱

همچنین از نظریه‌پردازان دیگر «کریستوفر الکساندر» است. از نظر وی کیفیت طراحی شهری و معماری از کیفیت "الگو"^۲ های محیطی تابعیت می‌کند.

کریستوفر الکساندر در ارتباط با طراحی شهری نظریات مختلفی عنوان کرده است و راهکارهای مشخصی برای اعتلای کیفیت محیطی پیشنهاد کرده است. با این وجود از نظر او ارائه تعریف در رابطه با "کیفیت طراحی شهری" امکان‌پذیر نیست. وی به "کیفیت بی‌نام"^۳ اشاره می‌کند، چراکه معتقد است «ریشه و بنیان هر شهر مطلوبی بوده است، به آن سرزندگی، کلیت و راحتی می‌بخشد» و چنین کیفیتی را نمی‌توان تعریف و نام‌گذاری کرد.

با وجود تشابه لفظی برخی از نظریات کریستوفر الکساندر و آلدو روسی نظیر ارزش بی‌زمان و یا فرم‌ها، این دو متعلق به دو تفکر متفاوت نسبت به طراحی شهری می‌باشند.

^۱ ("جبریت محیطی" Environmental determinism)

^۲ Pattern

^۳ Quality without name

ب) نگاهی دیگر به "کیفیت طراحی شهری" به مقوله‌ای کاملاً ذهنی و سلیقه‌ای اشاره دارد که توسط ناظر ساخته شده است و ارتباطی با ساختار و خصوصیات کالبدی در نظر گرفته نمی‌شود. نظریه‌پردازان شهری دهه ۶۰ عموماً در این گروه جای می‌گیرند.

ج) در این دیدگاه "کیفیت طراحی شهری" به "پایه"^۱ یا "رویداد"^۲ ی اشاره دارد که در جریان "دادوستد"^۳ میان الگوها و رمزهای فرهنگی و توانایی‌های ذهنی فرد ناظر از یک سو و خصوصیات کالبدی و محسوس محیط از سویی دیگر شکل می‌گیرد. (گلکار، ۱۳۷۹)

از مهم‌ترین نظریه‌پردازان تجربه‌گرای طراحی شهری می‌توان از «لینچ»، «پلیارد»، «لنگ» و «نسر» نام برد.

با توجه به تعریف ارائه‌شده توسط «نسر»، کیفیت طراحی شهری از طریق ادراک، شناخت و ارزیابی فضا به‌وسیله ناظر، به وجود می‌آید. از طرف دیگر به‌وسیله به عرضه گذاشته شدن خصوصیات محسوس از طرف محیط کالبدی خلق می‌شود. (Nasar, 1994)

۳-۳-۲ کیفیت طراحی شهری خوب از دیدگاه نظری

با اشاره به تعدادی از نظریه‌های معماری و شهرسازی درباره طراحی شهری خوب، می‌توان مؤلفه‌های اصلی کیفیت طراحی شهری را بیان کرد.

آراء صاحب‌نظران به‌اختصار در جدول ۱-۲ قابل مشاهده است:

جدول ۱-۲. مؤلفه‌های کیفیت محیط از دیدگاه تئوری‌های مختلف؛ مأخذ: (سادات، ۱۳۹۶)

نظریه‌پردازان	مؤلفه‌های کیفیت محیطی
جین جیکوبز - ۱۹۶۱	ملحوظ داشتن فعالیت‌های مناسب؛ کاربری مختلط از لحاظ نوع استفاده و سن ابنیه؛ توجه به عنصر خیابان؛ نفوذپذیری؛ اختلاط اجتماعی و انعطاف‌پذیری فضا.

^۱ Phenomenon

^۲ Event

^۳ Transacton

کوپن لینچ - ۱۹۸۱	سرزندگی؛ معنی؛ سازگاری؛ دسترسی؛ کنترل و نظارت.
ویو ویلچ - ۱۹۸۳	خوانایی؛ آزادی انتخاب؛ فرم‌های متباین؛ امکان زندگی اجتماعی؛ قرائت میراث فرهنگی؛ لحاظ نمودن پیوندهای بومی - منطقه‌ای.
یان بنتلی - ۱۹۸۵	نفوذپذیری؛ گوناگونی؛ خوانایی؛ انعطاف‌پذیری؛ تناسبات بصری؛ غنای حسی؛ رنگ تعلق.
راجر ترانسپیک - ۱۹۸۶	حفظ تسلسل حرکت‌ها؛ محصوریت فضا؛ پیوستگی لبه‌ها؛ کنترل محورها و پرسپکتیو؛ ممزوج نمودن فضای بیرون و درون.
کولمن - ۱۹۸۷	حفاظت تاریخی و مرمت شهری؛ طراحی برای پیاده‌ها؛ سرزندگی و تنوع استفاده؛ بستر و محیط فرهنگی؛ توجه به ارزش‌های معمارانه محیط.
آلن جیکوبز و داندل اپلیارد - ۱۹۸۷	زیست‌پذیری؛ هویت و کنترل؛ دسترسی به فرصت‌ها؛ تخیل و شادی؛ اصالت و معنا؛ زندگی اجتماعی و همگانی؛ خوداتکایی شهری؛ محیطی برای همه.
تیبالز - ۱۹۸۸	توجه به مکان؛ احترام به بافت؛ کاربری مختلط؛ مقیاس انسانی؛ آسایش پیاده؛ مشورت با اقشار مختلف؛ خوانایی؛ انعطاف‌پذیری؛ توجه به فرایند تدریجی رشد محیط؛ خوشایندی بصری.
ساوت ورث - ۱۹۸۹	ساختار؛ خوانایی؛ فرم؛ حس مکان؛ هویت؛ دیدها و مناظر؛ مقیاس انسانی.
گرین - ۱۹۹۲	عملکرد؛ نظم؛ هویت؛ جذابیت.
برایان گردی - ۱۹۹۳	سرزندگی؛ هارمونی؛ تنوع؛ مقیاس انسانی؛ نفوذپذیری؛ امکان شخصی‌سازی مکان؛ خوانایی؛ انعطاف‌پذیری؛ امکان تحول سنجیده و کنترل شده.
هاتن و هانتز - ۱۹۹۴	تنوع؛ تمرکز؛ دموکراسی؛ نفوذپذیری؛ امنیت؛ مقیاس مناسب؛ طراحی ارگانیک؛ اقتصاد و ابزار مناسب آن؛ روابط خلاقانه؛ انعطاف‌پذیری؛ مشورت و مشارکت دادن استفاده‌کنندگان در طرح‌ها.
نلسن - ۱۹۹۴	رعایت مقیاس انسانی؛ مسئولیت‌پذیری مبتنی بر بوم‌شناسی؛ ترویج پیاده‌گرایی؛ پیش‌بینی فضاهای باز؛ پیش‌بینی هسته‌ها در طرح؛ توجه به منظر خیابان؛ تنوع؛ کاربری مختلط و چندگانه؛ استفاده از واژگان طراحانه معین؛ تعمیر و نگهداری دائمی محیط شهری.
کرمونا و جان پانتر - ۱۹۹۷	پایداری محیط‌زیست؛ منظر؛ دیده‌ها؛ فرم شهر؛ فرم ساختمان؛ عرصه همگانی.
متیو کرمونا - ۲۰۰۴	کارکردی؛ خوانایی؛ ایمنی و امنیت؛ قابل‌دسترس؛ جذاب؛ راحت؛ فراگیر؛ سرزنده و ماندگار.

برای رسیدن به نگاهی جامع نسبت به طراحی فضاهای شهری و عرصه‌های عمومی، لازم است با ادغام نظریات و دیدگاه‌های مختلفی که تاکنون به آن پرداخته شده است، به طبقه‌بندی نوینی دست‌یافت که به‌وسیله آن مؤلفه‌های سازنده عرصه عمومی را مطرح کرد. (ذکاوت و دهقان، ۱۳۹۳)

۲-۳-۴ چارچوب نظری برای تبیین مؤلفه‌های کیفیت طراحی شهری

با مرور بر ادبیات طراحی شهری به مجموعه گسترده‌ای از عناصر و مفاهیم در ارتباط با مفهوم "کیفیت طراحی شهری" می‌توان رسید که برای انتظام بخشیدن به آن، تدوین یک چارچوب نظری الزامی است. در این بخش از مطالعه، سه مدل که به ترتیب توسط «دانلد اپلیارد»، «جان لنگ» و «دیوید کانتر» ارائه شده است بررسی می‌شود. در ادامه با توجه به نقاط قوت مدل‌های مزبور، "مدل مکان پایدار" که در مقاله "مؤلفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری" عنوان شده است، بررسی خواهد شد. (گلکار، ۱۳۷۹)

۲-۳-۴-۱ مدل «اپلیارد»: "حالت‌های ادراکی انسان"

در مدل پیشنهادی «اپلیارد» که به مؤلفه‌های گوناگون کیفیت طراحی شهری پاسخ می‌دهد، واکنش‌های ادراکی "انسان" در برابر "محیط" را به سه حالت مختلف تفکیک می‌کند.^۱

(۱) حالت واکنشی - عاطفی^۲

در این حالت محیط مانند محرکی جهت برانگیخته کردن احساسات^۳ و تداعی معانی منظور می‌گردد و دربرگیرنده واکنش‌های عاطفی^۴ افراد نسبت به محیط است.

(۲) حالت عملیاتی^۵

در این حالت اشاره به زندگی روزمره افراد دارد؛ مانند تردد از مکانی به مکان دیگر جهت انجام فعالیت‌های خاص مانند کار، ملاقات و ...

^۱ Appleyard, "Planning the Pluralistic City", 1979.

^۲ Responsive mode

^۳ Feeling

^۴ Emotional

^۵ Operational mode

۳) حالت استنباطی^۱

در این حالت افراد در جست‌وجوی کسب اطلاعات از محیط می‌باشند. افراد به‌وسیله فعالیت‌های "عملیاتی" و "واکنشی - عاطفی" به اطلاعات استنباط شده‌ای دست پیدا می‌کنند. این خود باعث روشن شدن هویت فردی و جمعی محیط و جامعه می‌گردد و درنهایت باعث تعریف حس مکان می‌شود. کیفیت طراحی شهری براساس «مدل اپلیارد» براساس ارتباطش در یکی از حالت‌های ادراکی انسان در قالب سه مؤلفه عملیاتی، استنباطی و واکنشی - عاطفی طبقه‌بندی می‌شود.

۲-۳-۴-۲ مدل «لنگ»: "نیازهای انسانی"

این مدل با اقتباس از نظریه سلسله‌مراتب نیازهای «آبراهام مازلو» تدوین شده است. در این مدل، کیفیت طراحی شهری براساس برآورده کردن گونه‌های مختلف نیازهای انسان طبقه‌بندی شده است. براساس چارچوب کلی این مدل، لازم است در طراحی شهری برای رفع نیازهای متفاوت انسان به مواردی که در زیر شرح داده شده است توجه کرد.^۲

۱) **نیازهای فیزیولوژیک:** این نیازها شامل مواردی چون غذا، سرپناه و بهداشت است. این دسته نیازها به‌وسیله تسهیلات و تجهیزات کافی، کیفیت مسکن، آسایش و حفظ تعادل بوم‌شناسی محل، در طراحی لحاظ می‌شوند.

۲) **نیاز به ایمنی و امنیت:** این دسته شامل نیازهایی چون در امان از مخاطرات، آلودگی‌ها، وجود عرصه‌های خصوصی و مساله اشرافیت است. چنین نیازهایی از طریق کیفیت ایمنی معابر، نظارت و مراقبت، قابلیت دسترسی، نفوذپذیری و انعطاف‌پذیری فضاها تأمین می‌شود.

^۱ Inferential mode

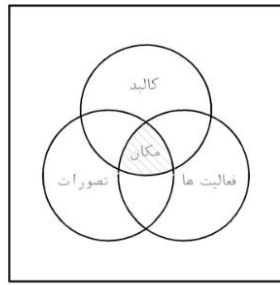
^۲ Lang "Urban Design- The American Experience", 1994.

- ۳) نیاز به وابستگی (نیاز به حس تعلق به یک جمع و گروه خاص): چنین نیازهایی از طریق تأمین تسهیلات اجتماعی می‌تواند باعث تقویت مراودات اجتماعی محلی شود. بدین ترتیب حس مکان، هویت، خوانایی و تناسب بصری را تقویت کند.
- ۴) نیاز به عزت نفس و اعتماد به نفس: این نیاز می‌تواند از طریق ایجاد "تعلق داشتن به مکان و گروه خاص" و "حس فردیت" تأمین شود.
- ۵) نیاز به تحقق خویشتن: تأمین این نیاز از طریق فرصت مشارکت "در امر طراحی" فراهم می‌شود و از طریق "تنوع" در طراحی پاسخ داده می‌شود.
- ۶) نیازهای "شناختی-زیباشناختی": به وسیله انگیزش‌های عقلی و حسی به وجود می‌آید. با تأمین فضاهایی برای فعالیت‌های فرهنگی - تفریحی به وسیله طراحی شهری، خلق مناظر شهری و طبیعی قابل پاسخگویی است.

۳-۴-۳-۲ مدل «کانتر»: مؤلفه‌های "مکان"¹

از دیگر چارچوب‌های نظری که توانایی تبیین مؤلفه‌های کیفیت طراحی شهری دارد؛ مدل مشهور «دیوید کانتر» است. در این مدل، محیط شهری مانند یک "مکان" تشکیل شده از سه بعد است. این سه بعد (شکل ۱-۲) شامل "کالبد"، "فعالیت‌ها" و "تصورات" است. از این حیث که کیفیت طراحی شهری باید پاسخگوی مناسب ابعاد گوناگون محیط شهری باشد، می‌توان مؤلفه‌های سازنده محیط شهری را به موازات مؤلفه‌های سازنده "مکان" در نظر گرفت. (گلکار، ۱۳۷۹)

¹ Canter, "The Psychology of Place", 1977.

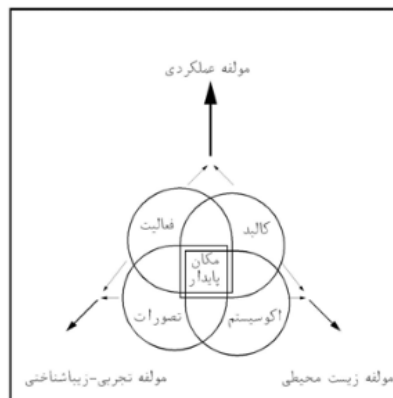
شکل ۱-۲. مدل «حس مکان» منبع: (گلکار، ۱۳۷۹)

۲-۳-۴ «مدل مکان پایدار»

نظریه "مکان" پیشنهادی «کانتر» کارآمد و قابل توجه بوده است. هرچند در دهه ۱۹۷۰ با توجه به پیشرفت های دانش طراحی، مبحث "پایداری مبتنی بر بوم‌شناسی" موردتوجه قرار نمی‌گیرد. ازاین‌رو برخی از مهم‌ترین نظریه‌های طراحی شهری به دلیل بی‌توجهی به این مبحث مورد چالش قرار گرفتند. (گلکار، ۱۳۷۹)

در مدل «مکان پایدار» (۱۳۷۹) «گلکار» با بررسی ابعاد و زمینه‌های مختلف طراحی شهری در ابعاد گسترده و تکامل و توسعه مدرن «مکان کانتر» که براساس هم‌پیوندی "مکان" در رابطه با سه بعد مهم "کالبد"، "فعالیت‌ها" و "تصورات" است، با در نظر گرفتن ابعاد جدید و مؤثر بر کیفیت طراحی شهری مکان‌های شهری همچون مباحث "کارایی انرژی"، "محیط زیست" و ... بعد بوم‌شناسی را به‌عنوان بعد تکمیلی مدل «کانتر» اضافه کرد که درنهایت چارچوب کلی «مدل مکان پایدار» را تعیین نمود. (محمدی و چنگلوايي، ۱۳۹۱)

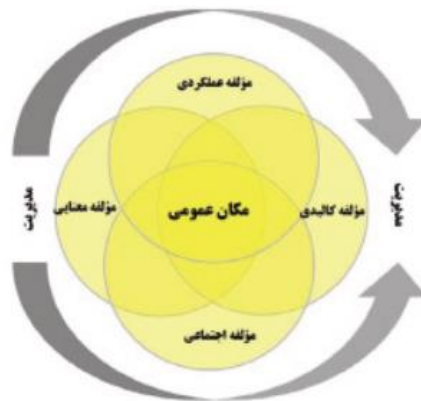
در مدل «مکان پایدار» سه مؤلفه "کیفیت عملکردی"، "کیفیت تجربی - زیباشناختی" و "کیفیت زیست‌محیطی" مانند نیروهای شکل‌دهنده کیفیت کلی طراحی شهری در ابعاد وسیعی از مکان‌های شهری نتیجه گرفته می‌شود که حاصل ترکیب ابعاد چهارگانه محیط یعنی "کالبد"، "فعالیت"، "تصورات" و "اکوسیستم" است (شکل ۲-۲). (محمدی و چنگلوايي، ۱۳۹۱)

شکل ۲-۲. مدل «مکان پایدار» منبع: (گلکار، ۱۳۷۹)

با توجه به عناصر مختلفی که نظریه پردازان گوناگون درباره "کیفیت طراحی شهری" مطرح کرده‌اند و طبقه‌بندی آن، می‌توان به میزان جامعیت مدل «مکان پایدار» رسید؛ چراکه با توجه به شکل، مدل ذکر شده دارای جامعیت لازم جهت پوشش دادن وجوه مختلف مؤلفه‌های کیفیت طراحی شهری است و طیف وسیعی از عناصر کیفی را در بر می‌گیرد. (گلکار، ۱۳۷۹)

در فضاهای شهری باوجود توجه به مؤلفه‌های اولیه چون "کالبد"، "عملکرد"، "معنا" و "زمینه اجتماعی"، مؤلفه دیگری نیز وجود دارد که بقا و حیات کیفیت فضای عمومی به آن بستگی دارد. به گفته «کارمونا»، "مدیریت مستمر" باعث تداوم کیفیت عرصه عمومی می‌شود. (کارمونا، ۱۳۹۴) و براساس آن مدل "مدیریت خلق مکان" ارائه شده است که در آن ارتباط مؤلفه‌های سازنده کیفیت مکان عمومی، "مدیریت مکان"، به تصویر کشیده شده است (شکل ۲-۳). (ذکاو و دهقان، ۱۳۹۳)

شکل ۲-۳. مدل مدیریت خلق مکان. منبع: (ذکاوت و دهقان، ۱۳۹۳)

۲-۴ ابعاد فضای شهری

فضای شهری را می‌توان از لحاظ بعد کالبدی، بعد ادراکی (ادراک محیط)، بعد عملکردی و بعد اجتماعی مورد بررسی قرار داد.

۲-۴-۱ ابعاد کالبدی

بعد کالبدی شامل نحوه شکل‌گیری و تعیین محدوده فضای شهری است. دو نوع سیستم فضای شهری وجود دارد؛ فضای شهری مدرن و سنتی. در فضای شهری سنتی ساختمان‌ها جزئی از بلوک شهر به حساب می‌آیند. در فضای شهری مدرن به‌طور معمول ساختمان‌ها منفرد هستند و در فضای باز شهر قرار گرفته‌اند. (کارمونا، ۱۳۹۴)

علاوه بر آن بعد کالبدی آن بخش از شهر است که به شکل عمومی، مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند. بعد کالبدی به ترکیبی از بناها و عناصر بصری اطلاق می‌شود که هماهنگ و واجد نظم و ارزش

بصری سازمان یافته هستند. خیابان‌ها، بلوارها، میدان‌ها، پارک‌ها و نمای ساختمان‌ها جزو فضای کالبدی شهر هستند. (علیمردانی و کتاب‌اللهی، ۱۳۹۴)

۲-۴-۲ ابعاد ادراکی (ادراک محیطی)

از ابعاد مهم در طراحی شهری آگاهی نسبت به جنبه‌های ادراک محیط و همچنین ادراک و تجربه مکان است. (کارمونا، ۱۳۹۴). محیط اطراف ما شامل فضاهایی هستند که به‌عنوان پناهگاه در اختیار می‌گیریم و فضاهایی که تنها از میان آن می‌گذریم. رفتاری که نسبت به محیط اطرافمان داریم و رفتارهایی که خود توسط محیط تعریف می‌شوند در موجودیت اجتماعی ما نقش دارند. با توجه به این موضوع؛ همان‌طور که نسبت به اعضای زندگی اجتماعی‌مان درک داریم، نسبت به فضا و روابط فضایی نیز این درک را حاصل می‌کنیم. (مدنی‌پور، ۱۳۸۷)

احساسمان از محیط به‌وسیله عکس‌العمل سیستم حسی بدن نسبت به محرک‌های محیطی حاصل می‌شود. چهار حس پراهمیت انسان که در تفسیر محیط نقش دارند، عبارت‌اند از: بینایی، شنوایی، بویایی و لامسه. (کارمونا، ۱۳۹۴)

به اعتقاد لنگ، توجه به صداها و محیط در محل‌های خاص می‌تواند مؤثر باشد و از طریق انتخاب مصالح نماها و بدنه‌ها و طبیعت اشیا موجود در فضا، می‌توان از نظر بصری فضا را طراحی و تنظیم کرد. ادراک محیط با فرایند پیچیده فهم محرکات محیط در ارتباط است.

«کویین لینچ» تصویر محیط را حاصل یک فرایند دوسویه می‌داند که در آن بیننده به انتخاب خود محیط و ارتباطات عناصر را انتخاب می‌کند، سازمان می‌دهد، معنی‌دار می‌کند و در ذهن خود تصور می‌کند. (همان: ۱۷۰)

ارتقاء بعد کالبدی و عملکردی بستر ساز مطلوبیت در عرصه‌های عمومی است، هر چند برای خلق مکان کافی نیست. در عرصه‌های عمومی مفاهیمی مانند قابلیت زیست، سرزندگی، حس مکان و شکل‌گیری خاطرات جمعی، رویدادها و تحولات اجتماعی جای گرفته است. (ذکاوت و دهقان، ۱۳۹۳)

۲-۴-۱-۲ ساخت مکان

حس مکان معمولاً با احساس تعلق همراه است و احساس وابستگی مردم و پیوستگی آن با مکان‌هایشان را دربر می‌گیرد. این احساس مفهومی است کلی و پیچیده که در اثر تعامل انسان با مکان زندگی روزمره‌اش حاصل می‌شود. حس مکان، عامل مهمی است و براساس آن پایه‌های ارتباطی استفاده‌کنندگان در محیط شکل می‌گیرد.

براین اساس یک فضا به مکان تبدیل می‌شود. پویایی و سرزندگی فضاها از طریق به وجود آوردن حس تعلق به مکان حاصل می‌شود. کیفیت فضا و چگونگی طراحی آن در به وجود آمدن حس تعلق به مکان تأثیرگذار است. (دانش‌پایه و حبیب، ۱۳۹۶)

به‌طور معمول به جنبه کالبدی یک مکان بیشتر پرداخته می‌شود، با این وجود فعالیت‌ها و پیوستگی افراد به مکان‌ها در ایجاد حس مکان نقش دارد. به بیان «جکسون» در کشورهای اروپایی حس مکان بیشتر از آن که حاصل معماری و یا طراحی یک بنا یا فضا باشد، تحت تأثیر وقایع و فعالیت‌های درون آن است. (کارمونا، ۱۳۹۴)

فضاهای عمومی موفق با حضور و فعالیت مردم نقش‌پذیر می‌شوند و شخصیت این مکان‌ها از درون تقویت می‌شود. حس مکان دارای مفهوم چندوجهی است و در ابعاد گوناگون دارای تعاریف متفاوت است. این اصطلاح وابستگی و پیوستگی افراد به مکان‌هایشان را نشان می‌دهد و ساختار احساساتشان را دربر می‌گیرد. (دانش‌پایه و حبیب، ۱۳۹۶). رفتار انسان و احساسات درونش از شرایط روانی، فرهنگی، موقعیت اجتماعی و اقتصادی تبعیت می‌کند، همچنین تابعی از شرایط محیط کالبدی است.

خصوصیات مکان‌های عمومی موفق از نظر «کارمونا» دارای معیارهایی است که شامل: ایجاد آسایش و تصویر ذهنی، دسترسی و پیوستگی، تنوع فعالیت‌ها و معاشرت‌پذیری است. (دانشپور و عبدالهادی و چرخچیان، ۱۳۸۶)

در جدول ۲-۲ خصوصیات کالبدی و ادراکی مکان‌های موفق شهری به اختصار بیان شده است.

جدول ۲-۲. خصوصیات کالبدی و ادراکی مکان‌های موفق شهری. منبع: (دانشپور و عبدالهادی و چرخچیان، ۱۳۸۶)

خصوصیات کلیدی	خصوصیاتی که به‌سادگی بیان نمی‌شود	شاخص‌ها/ پیمونها
راحتی و تصویر ذهنی	امنیت نظم و انضباط تاریخچه جذابیت معنویات	آمار و جرائم میزان رعایت بهداشت شرایط ساختمان‌ها اطلاعات محیطی
دسترسی‌ها و ارتباطات	قابلیت درک محیط امکان حرکت پیاده اطمینان بخشی محیط پیوستگی فضاها	اطلاعات ترافیکی میزان استفاده از حمل‌ونقل فعالیت‌های پیاده الگوی رفتاری در مورد پارکینگ‌ها
فعالیت‌ها و کاربری‌ها	واقعی پایدار تخصصی تک و منحصربه‌فرد در توانایی مالی تفریح	قیمت‌های ساختمانی سطح اجاره‌ها الگوی کاربری‌ها حراج‌ها مالکیت محلی مراکز تجاری
فضای اجتماعی	همکاری همسایگی مهمان‌نوازی غرور خوشامدگویی	زندگی در خیابان شبکه‌های اجتماعی زندگی بعد از غروب آفتاب فعالیت‌های داوطلبانه تعداد افراد (زنان، کودکان و افراد مسن)

۲-۴-۳ ابعاد عملکردی

در شهر ابعاد گوناگونی از عملکردهای مختلف وجود دارد که در مکان‌های عمومی حاصل ابعاد اجتماعی و عمومی عملکردهای انسانی است و دارای خصلت‌های چندوجهی است. این ابعاد الزاماً در فضا شکل می‌گیرند. عملکردها در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ناشی از فعالیت‌های انسان می‌باشند و در راستای هدف معینی هستند. تنظیم عملکردهای شهری، عنصر مهم طراحی شهری است؛ از این جهت شناخت درست آن به‌مانند شناخت مهم‌ترین وجه فضای شهری است. (ستارزاده و نقی زاده و حبیب، ۱۳۸۹)

تنظیم عملکردهای درون شهر می‌بایست با فعالیت‌ها و رفتارهای مردم و نوع استفاده آن‌ها از محیط تطابق داشته باشد. همچنین دسته‌بندی آن باید به صورتی باشد که نشان‌دهنده رفتار موردنظر مردم است. چنین فضایی با تقسیم‌بندی عملکردهای گوناگون در طول روز می‌تواند مشخص شود. (ستارزاده و نقی زاده و حبیب، ۱۳۸۹). در طراحی شهری باید به این موضوع توجه داشت که فضا چگونه باعث آسان شدن استفاده مردم از عملکردهای آن می‌شود.

براساس تحقیقات حاصل شده از نگاه «کارمونا و همکاران»، در فضای عمومی علاوه بر معنادار بودن فضا (برقراری ارتباط مردم میان زندگی خصوصی و فضای بزرگ‌تر) و آزادی فضا (دموکراتیک بودن فضا در فضاهای شهری) بایستی از طریق مدیریت و طراحی مناسب، نیاز استفاده‌کنندگان برطرف شود و پاسخگوی پنج نیاز اولیه آن‌ها باشد؛ این نیازها شامل راحتی، آسایش، درگیر شدن غیرفعال با محیط، درگیر شدن فعالانه با فضا و کشف فضا است. (کارمونا، ۱۳۹۴)

۲-۴-۳-۱ شکل، مرکز و لبه فضاهای عمومی

کالبد و زیست اجتماعی، در ارتباط دوسویه نمی‌توانند از هم جدا شوند. زندگی اجتماعی در خلل و فرج و فضاهای خالی آن در جریان است. مردم به‌طور ذاتی تمایل به ایجاد ارتباط و معاشرت دارند، به همین جهت

ایجاد فضاهایی برای جمع شدن و یا اختلاط کردن به مکان، کانون یا تکیه‌گاه احتیاج دارد. عواملی چون دسترسی‌ها، جاذبه‌های بصری و عوامل طبیعی می‌تواند زمینه‌ساز ورود و توقف افراد به درون فضا شود. (قلمبردزفول و نقی زاده، ۱۳۹۳)

به اعتقاد «هیلر» تنها پارامتری که به‌طور مستقیم با میزان استفاده از فضا ارتباط دارد، میزان دسترسی به فضا است. همچنین بیان می‌کند که قرارگیری فضاهای خاص نزدیک محورهای اصلی باعث توقف افراد و استفاده از آن می‌شود. میزان پیوستگی فضا در کل بافت، ویژگی مهمی است که در ارتباط با استفاده پیاده از فضای باز و عمومی است. با مکان‌یابی نادرست طرح، در الگوی طبیعی حرکت، گسست ایجاد شده و در استفاده‌ی درست از فضا خلل ایجاد می‌شود. وی اشاره می‌کند که طراحان می‌بایست فضاهایی که به یکدیگر متصل هستند را بشناسند و سامانه‌های حرکتی حاکم بر طرح را شناسایی کنند. این نگاه در اشل گسترده شهر قرار می‌گیرد. به عبارتی ساخت فضا بدون فهم شهر امکان‌پذیر نیست؛ چراکه این شهرها هستند که فضاها را می‌سازد. (کارمونا، ۱۳۹۴)

به اعتقاد «الکساندر و همکارانش»، مردم به‌طور معمول در یک فضای باز دور هم جمع می‌شوند و بر همین اساس در یک فضای عمومی زندگی در لبه‌ها شکل می‌گیرد. با ایجاد لبه‌های موفق امکان توقف به فضا داده می‌شود. لبه‌ها می‌توانند در ایجاد فضاهایی با کاربری رسمی و یا غیررسمی جهت تقویت کاربری مربوطه به تماشای رهگذران و استفاده‌کنندگان فضا کمک کنند. همچنین ایجاد تنوع در مسیر و کمی بالاتر بودن آن از سطح زمین می‌تواند صحنه و پتانسیل برای تماشای رهگذران را تقویت کند. (کارمونا، ۱۳۹۴)

۲-۴-۴ ابعاد اجتماعی

در این بخش جامعه و محیط و نقش تعاملات اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۴-۴-۱ جامعه و محیط

فضا و جامعه در ارتباط تنگاتنگ با یکدیگر می‌باشند و نمی‌توان آن را جدا از هم در نظر گرفت. محیط فیزیکی بر رفتار انسان تأثیرگذار است، به‌طوری‌که همان‌طور که انسان بر محیط تأثیر می‌گذارد و آن را تغییر می‌دهد در یک فرآیند دوسویه فضا نیز بر آن‌ها تأثیر می‌گذارد و آن‌ها را تغییر می‌دهد. در این میان دو دیدگاه اصلی در مورد میزان تأثیر محیط بر افراد بیان می‌شود. یکی قرار دادن امکانات مختلف در فضا (امکان انتخاب در میان فرصت‌های موجود در محیط) و دیگری وجود احتمالات در محیط (امکان بروز بعضی از انتخاب‌ها در برابر انتخابات دیگر در یک فضای). طراحی شهری فرصت احتمال بروز عملکردها و رفتارهای مختلف را ایجاد می‌کند. به‌طور مثال محیط‌هایی که تعداد بیشتری محور نفوذ دارند نسبت به فضاهای بسته، روابط اجتماعی بیشتری در آن‌ها رخ می‌دهد. (کارمونا، ۱۳۹۴)

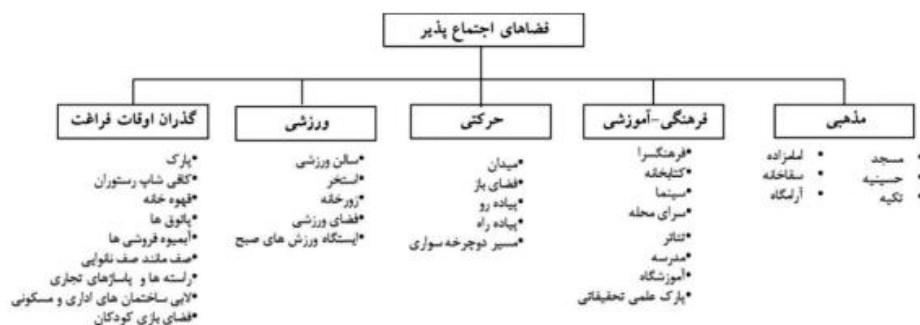
۲-۴-۴-۲ تعامل اجتماعی

پدیده‌هایی که در جامعه شاهد آن هستیم، وجوه اجتماعی - فرهنگی دارند. انسان‌ها با قرارگیری در کنار یکدیگر اجتماع را تشکیل می‌دهند. وجوه مختلف اجتماعی و فرهنگی‌شان در اثر کنش و تعاملات متقابل به‌وجود می‌آید. جهت تشکیل نهادهای اجتماعی، گسترش و تحکیم روابط و فعالیت‌های اجتماعی و حفظ ارزش‌های فرهنگی و انسانی، شهرها، مکان‌های مناسبی برای شکل‌گیری چنین نهادهایی می‌باشند. (یوسفی، ۱۳۸۸)

فضای شهری بستر بروز زندگی اجتماعی افراد جامعه است. مشارکت مردم و تعاملاتشان، عنصر مهم و اساسی محتوای فضای شهری است و فعالیت‌های شهری و روابط انسانی تحت تأثیر آن است. (پارسی، ۱۳۸۱)

برنامه‌ریزان و مدیران شهری بر این موضوع تأکید دارند که نباید از ابعاد و جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی در فضای زیست شهری غافل شد؛ چراکه می‌بایست ابعاد تغییرات فرهنگی و اجتماعی با تغییرات فناوریانه سازگار باشد و از قبل درباره ابعاد و آثار فرهنگی و اجتماعی مطالعه شود. حضور مردم در شهر باعث کاهش وقوع جرم و جنایت می‌شود و ایجاد محیط‌هایی در شهر که باعث پویایی فضا هستند تأثیر زیادی بر کم شدن جرم و جنایت و ایجاد امنیت می‌شود. (طاهرخانی، ۱۹۸۱)

با ایجاد فضاهای گفت‌وگو و مکان‌های خاص می‌توان باعث افزایش تعاملات اجتماعی میان افراد جامعه شد. فضاهایی همچون پیاده‌روها، فضاهای شهری، فرهنگسراها، مجموعه‌های فرهنگی - سینمایی، مدارس، دانشگاه‌ها، کتابخانه‌ها و ... باعث افزایش تعاملات اجتماعی هستند و در راستای اهداف مشخص و سودمند باعث به جریان افتادن زندگی جمعی و بشری می‌شوند. (یوسفی، ۱۳۸۸). در شکل ۲-۴ نمونه‌هایی از فضاهای اجتماع‌پذیر نام برده شده است.

شکل ۲-۴. نمودار نمونه‌ای فضاهای اجتماع‌پذیر در ایران. (قلمبردزفولی و نقی زاده، ۱۳۹۳)

۲-۵ فضاهای اجتماع گریز و اجتماع‌پذیر

«اسموند» در سال ۱۳۶۶ برای اولین بار واژه‌های «اجتماع‌پذیر» و «اجتماع‌گریز» را به کاربرد. در ادامه «ادوارد هال» به توصیف این اصطلاحات و گسترش ابعاد آن و چگونگی تأثیرگذاری موانع و موقعیت‌ها بر ارتباطات افراد جامعه پرداخت.

پس از آن نظریه پردازان دیگری به این بحث پرداختند. از جمله آن «جان لنگ» است. به اعتقاد وی "فضاهای اجتماع گریز" فضاهایی می باشند که بازدارنده ارتباطات افراد جامعه هستند و در مقابل فضاهای "اجتماع پذیر" فضاهای تشویق کننده و دعوت کننده افراد به مکث و توقف در فضاهای شهری و ایجاد ارتباط با دیگر افراد می باشند. (لنگ، ۱۳۸۸)

«یان گل» اصطلاح "حضورپذیری" یا "بستری برای حضور در فضای شهری" را مطرح می کند و بر حضور افراد جامعه تأکید دارد. همچنین به تأثیر بار اجتماعی به رفتار شهری اشاره دارد. در ادامه «نوربرگ شولتز» "شهر پذیرای دیدار" را معرفی می کند. شهری بدون نظام از پیش تعیین شده که اجزا آن پذیرای واکنش های اجتماعی و تعاملات سازنده می باشند. (نصرآبادی، ۱۳۹۰) با توجه به نظرات طراحان شهری، حضور مردم در فضای شهری اهمیت بسیاری داشته و هر یک برای افزایش حضور افراد در جامعه جهت ایجاد رفتارهای شهری و شهروندی پیشنهادهایی را ارائه کرده اند.

وجود فضاهای عمومی با ویژگی اجتماع پذیری به عنوان مکملی برای اجتماعی شدن افراد جامعه از اهمیت بالایی برخوردار است. فضاهای عمومی اجتماع پذیر فضایی هستند که در دسترس تمامی گروه ها باشند و بتوانند با محدودیت کمتری نسبت به فضاهای دیگر به آن وارد شوند. مردم در آن حرکت کنند، مکث کنند، با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و یا به تماشای یکدیگر بپردازند. (کربلایی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۵)

۲-۵-۱ مؤلفه های اجتماع پذیری

۲-۵-۱-۱ مؤلفه های فعالیتی

در فضاهای مختلف مشخصات کارکردی فضاهای عمومی می تواند تقویت کننده کیفیت و کمیت جذب مردم جهت مکث و تعامل باشد. امکان وقوع رویدادهایی چون نمایش های خیابانی، هنرهای عمومی و برنامه هایی که مردم را در کنار هم گرد هم آورد باعث جذابیت فضاها می شود. برای حضور و لذت مردم از فضا، فعالیت

ها و بسیاری از خصوصیت‌های فعالیتی کاربردی حائز اهمیت است. همچنین فضاهایی که امکان تعامل پویا، آموزش محیطی و امکان بیان خلاق گروه‌های مختلف را دارند، در برقراری تعاملات اجتماعی موفق‌تر هستند؛ چراکه باعث بروز حس همبستگی می‌شود و نتیجه آن رضایت‌مندی افراد است.

در ابعاد مؤثر در مؤلفه‌های فعالیت اجتماع‌پذیری و فضای کالبدی می‌توان به مشخصه‌های زیر اشاره کرد:

- ارزیابی عملکردی فضاها در فصل‌های مختلف.
- فضای عمومی و نحوه استفاده کاربران از آن.
- گذران وقت و شرایط و ویژگی‌های آن.
- موانع حرکت پیاده و مشکلات آن (کربلایی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۵)

۲-۱-۵-۲ مؤلفه کالبدی

فضای کالبدی همچون سامانه فضایی عمل می‌کند و خصوصیات این سامانه بر تعاملات جمعی کاربران تأثیرگذار است. در محل محیط فیزیکی، امکانات و سازمان‌دهی فضایی فراهم می‌شود و باعث تقویت نظام ها و الگوهای ویژه فعالیت در فضا می‌شود.

از طریق ابعاد، هندسه فضا و ارتباطات فضایی در فضاهای فعالیتی می‌توان محیط فیزیکی را به شکلی طراحی کرد که باعث تسهیل روابط جمعی شود. تعاملات اجتماعی مطلوب می‌تواند به وسیله سازمان‌دهی فضایی تقویت شود و همچنین در به وجود آوردن خلوت مطلوب نیز کارایی داشته باشد.

به وسیله سازمان‌دهی مناسب فضاها و چیدمان فضایی می‌توان به درجه‌ای از ارتباطات و خلوت مطلوب رسید که متناسب با فعالیت‌های فضاها مورد نظر باشد. مؤلفه‌های کالبدی اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شامل موقعیت قرارگیری، طبقه دسترسی، آسایش در موقعیت‌های مختلف اقلیمی و همچنین امنیت فضا است. موارد زیر به ابعاد کالبدی فضای عمومی و توانایی آن در ارتباط با اجتماع‌پذیری فضا اشاره دارد:

- دسترسی سواره و پیاده و موقعیت قرارگیری آن.

- شکل‌گیری و چگونگی ساماندهی فضاها.
 - تنوع ابعاد، تناسبات، فرم، هندسه، نظم و هماهنگی و دیگر ابعاد زیبایی‌شناسی.
 - وجود عناصر طبیعی در فضا باعث افزایش هیجان، سرزندگی، دعوت‌کنندگی و به وجود آوردن تجربیات خوشایند برای افراد مختلف می‌شود و در نتیجه آن باعث بالا رفتن حیات جمعی در فضا می‌شود. (کربلایی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۵)
- در جدول ۲-۳ مؤلفه‌ها و ابعاد مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضا به اختصار بیان شده است.

جدول ۲-۳. مؤلفه‌ها و ابعاد مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضا. منبع: (محمدی و عبدالمهی، ۲۰۱۵)

مؤلفه	ابعاد
کالبدی	شکل‌گیری و ساماندهی فضاها.
	فرم، هندسه، نظم و هماهنگی، هارمونی، تنوع ابعاد و تناسبات و سایر ابعاد زیباشناسانه
	موقعیت و قرارگیری دسترسی‌ها
فعالیتی	مشکلات و موانع تحرکات استفاده‌کنندگان
	ارزیابی عملکردهای فضاها
	نحوه استفاده کاربران از فضا
	شرایط و ویژگی‌های اجتماعی انجام فعالیت

۲-۵-۲ فضاهای اجتماع‌گریز

در فضاهای اجتماع‌گریز مسیر به‌عنوان راه عبوری پیش‌بینی شده است. در این مسیرها سرعت بالا و فضا ایزوله است. در این فضاها فرصت کافی برای درک فضا وجود ندارد و سرعت عبور و مرور بالا است. «لنگ» اشاره می‌کند که در محیط‌هایی که کلیتی مبهم دارند، با ترس گم شدن و بدبینی نسبت به محیط مواجه هستیم. (لنگ، ۱۳۹۰)

به اعتقاد «لینچ» در صورت عدم انسجام محیط نمی‌توان با کمترین اطلاعات به کلیت فضا پی برد و نتیجه آن استنباط نامناسب و سرگردانی در محیط خواهد بود. چنین فضاهایی باعث بی‌خبری از محیط می‌شود و یا باعث دریافت حجم زیاد اطلاعات نامربوط می‌گردد که خود باعث بروز مردم‌گریزی از فضا می‌شود. (بختیار نصرآبادی، ۱۳۸۹)

۲-۶ تعامل فرهنگ و اجتماع

در شهر شاهد قوانین حاکم بر ارتباطات فرهنگی مردم یک جامعه هستیم. طراحی فضاهای شهری، چون طراحی خانه‌ها و فضاهای عمومی، نشان‌دهنده‌ی ارزش‌ها و اعتقادات یک فرهنگ است. در فضا و محیط شهری، فرهنگ به‌وسیله نظام فعالیت‌ها و دستورالعمل‌های مشخص ناظر بر فعالیت‌ها تأثیرگذار است. به‌این ترتیب به‌عنوان یک محصول فرهنگی شناخته می‌شود که حاصل تأثیرات نیروهای برخاسته از فرهنگ و اجتماع است. این قوانین مجموعه‌ای هنجارهای برخاسته از فرهنگ و اجتماع می‌باشند و نتیجه آن تعامل میان فرهنگ و اجتماع است که به خلق فضاهای شهری می‌انجامد. فضای شهری حاصل رابطه دوسویه فرهنگ و اجتماع است. این مقوله را می‌توان در شکل‌گیری فضاهای شهری مختلف در طول تاریخ مشاهده کرد. (ستارزاده و نقی زاده و حبیب، ۱۳۸۹)

۲-۶-۱ قلمرو فیزیکی، اجتماعی - فرهنگی فضای عمومی

فضاهای عمومی دارای ابعاد فیزیکی و اجتماعی است؛ که بعد فیزیکی آن شامل فضاهایی است که به شکل خصوصی و یا عمومی مورد استفاده است. همچنین محلی است برای تعاملات اجتماعی و جریان زندگی. قلمرو اجتماعی - فرهنگی فضاهای عمومی محلی برای به جریان افتادن فعالیت‌هاست. (کارمونا، ۱۳۹۴)

فضاهای عمومی، شامل فضاهایی است که برای عموم مردم قابل دسترس است، مورد استفاده قرار می‌گیرد و متشکل از فضاهای عمومی خارجی، فضاهای عمومی داخلی و فضاهای خارجی و داخلی نیمه عمومی است.

- **فضاهای عمومی خارجی:** زمین‌هایی که بین املاک خصوصی قرار دارند، همچنین شامل فضاهای شهری، میدان‌ها، خیابان‌ها، شاهراه‌ها، پارک‌ها، پارکینگ‌ها و... می‌شود. این فضاها توسط عموم مردم قابل دسترس می‌باشند.

- **فضاهای عمومی داخلی:** این فضاها شامل کتابخانه‌ها، موزه‌ها، تئاترها، سینماها و... است. همچنین فضاهایی چون ایستگاه مترو، ایستگاه اتوبوس، فرودگاه و... نیز شامل این فضا می‌شود.

- **فضاهای داخلی و خارجی نیمه عمومی:** فضاهایی مانند محوطه دانشگاه‌ها، سینماها، پلازاها، زمین ورزش، رستوران‌ها، مراکز خرید، بخشی از قلمرو فضای عمومی را تشکیل داده‌اند.

به اعتقاد «بنرجی»، طراحان شهری معنای گسترده‌تری برای فضای باز عمومی در نظر گرفته‌اند؛ مانند «قلمرو عمومی، اجتماعی - فرهنگی مردم و فعالیت‌های مرتبط با آن» معنای وسیع‌تری برای زندگی در فضای باز عمومی است، به نسبت اینکه فضا را تنها شامل کالبد فیزیکی آن بدانیم. (کارمونا، ۱۳۹۴)

۲-۶-۲ نقش فضای فرهنگی در بستر فضای شهری

جهت رفع نیازهای اجتماعی، ایجاد فضاها و مراکز اجتماعی، فرهنگی و خدماتی در محیط شهر می‌تواند باعث گسترش فعالیت‌های اجتماعی شود. همچنین یکپارچه کردن فعالیت‌ها در قالب یک مرکز اجتماعی - فرهنگی باعث تداوم حیات اجتماعی جامعه شهری می‌شود. ایجاد مکان و فضا برای یکی شدن عرضه و

تقاضای اجتماعی، همچنین شناخت فضا و موقعیت و فعالیت‌های آن، باعث بالا رفتن میزان اجتماع‌پذیری و پویایی شهر می‌شود.

این فضاها می‌توانند به صورت مراکز اجتماعی - فرهنگی طراحی شوند. این فضاها به شکل‌ها و شیوه‌های گوناگون می‌توانند در شهر ایجاد و معرفی شوند و براساس مقیاس و اشل شهر، کارکردها و ابعاد متفاوت داشته باشند. مراکز اجتماعی - فرهنگی - تفریحی بایستی بر اساس سلسله‌مراتب شهری به وجود آیند و نقش خود را ایفا کنند. (ارجمندنیا، ۱۳۷۸)

حیات مدنی شکلی از کیفیت حیات زیستی جامعه شهری است که در الگوهای رفتاری و فرهنگی جامعه ظاهر می‌شود و اصلی‌ترین نمود فضایی و کالبدی آن، در قالب فضای فرهنگی است. از فضاهای فرهنگی بسته به مقیاس شهر و بستر، افراد جامعه در آن با یکدیگر به تعامل می‌پردازند و علایقشان را مطرح می‌کنند.

در پهنه‌های فعالیت با گسترش و توسعه کارکرد فرهنگی - اقتصادی رونق می‌یابد، همچنین در ایجاد جاذبه های زیستی و تلفیق عملکردهای سکونت و کار و فعالیت ایفای نقش می‌کند.

تنوع فعالیت‌های فرهنگی برحسب مقیاس شهر باعث جذب اقشار مختلف جامعه و سنین مختلف می‌شود و به موجب آن باعث ایجاد فرصت‌های شغلی می‌گردد. این فضا با عملکردهای متنوع مفاهیمی چون مشارکت همگانی، تعاملات اجتماعی و تجربه‌های جمعی را پوشش می‌دهد. میزان جرم و جنایت را تقلیل می‌دهد و باعث جریان یافتن زندگی و حیات مدنی می‌شود. (کمالخ، ۱۳۷۸)

۲-۷ نتیجه‌گیری

عرصه‌های عمومی از فضاهای شهری و مکان‌های عمومی تشکیل شده است. فضاهای شهری به‌طور مستمر نیازمند انطباق با نیازهای جدید می‌باشند که این شامل مطالبات متفاوت و متنوع در فعالیتهای اجتماعی، فرهنگی و گردشگری شهری است.

در ارتقاء ابعاد مختلف زندگی انسان و ایجاد نشاط شهروندی، عرصه‌های عمومی و فضاهای شهری نقش پررنگ و مهمی در زندگی انسان شهرنشین دارد. محصول کنش متقابل میان انسان و نیازهایش در بستر کالبد و فضا شکل می‌گیرد. دست‌ساخته‌ها و محصولات ذهنی در جهت رفع نیازهای انسان شکل می‌گیرد. نقش کلیدی دو مؤلفه کالبد و عملکرد جهت خلق مکان‌های عمومی باکیفیت، خود به‌تنهایی کافی نیست؛ در ایجاد عرصه‌های عمومی موفق لازم است به مفاهیمی چون قابلیت زیست، حس مکان، سرزندگی و حیات شهری توجه شود. با کنترل و مدیریت مستمر می‌توان به این مهم دست‌یافت. با تلفیق و سازمان‌دهی فرصت‌هایی که در بستر شهر نهفته است، می‌توان به محتوای عملکردی که در عرصه عمومی جای گرفته است رسید. نیاز است به این فرصت‌ها، با مدیریت طرح محور و با در نظر گرفتن ابعاد عملکردی در بستر اقتصادی فعالیت‌ها پرداخته شود.

توجه و بررسی تمامی ابعاد فضای شهری در پویایی و سرزندگی آن نقش دارد. ابعاد فضای شهری در چهار بعد: کالبدی، ادراکی، عملکردی و اجتماعی بررسی می‌شود. نحوه شکل‌گیری و تعیین محدوده فضای شهری در بعد کالبدی جای می‌گیرد. بعد ادراکی فضای شهری شامل ارتباط متقابل محیط و انسان است. محیطی که در اطراف ما وجود دارد شامل فضاهایی است که به‌عنوان پناهگاه در اختیار می‌گیریم، این فضاها تنها محل عبور و گذر نیست. ما بر محیط اثر می‌گذاریم و از آن تأثیر می‌پذیریم. این ارتباط یک رابطه‌ی دوسویه است و از طریق حواس مختلف و بالأخص حس بینایی می‌توان چنین ارتباط متقابلی را درک و در محیط مشاهده کرد.

ادراک محیط و حس مکان بدین معناست که مردم از طریق حس‌های پنجگانه قادرند چیزی فراتر از خصوصیات فیزیکی مکان را تجربه کنند و این خود به‌نوعی حس تعلق به روح مکان است. جنبه عملکردی طراحی شهری بر چگونگی کاربری فضاها و طراحی بهتر آن‌ها تأکید دارد.

فضاهای شهری می‌بایست به شکلی طراحی شوند که بتوانند نیازهای استفاده‌کنندگان را برطرف سازند؛ به‌نوعی معنادار، دموکراتیک و پاسخگو باشند. این فضاها باید بتوانند پاسخگوی پنج نیاز اولیه از جمله: راحتی، آسایش، درگیرشدن غیرفعال با محیط، درگیر شدن فعالانه با محیط و امکان کشف محیط، باشند. به‌طور کلی فضاهایی که از لحاظ اجتماعی قوی هستند، می‌توانند جمعیت بیشتری را به خود جذب کنند. تعاملات و رویارویی جامعه مدنی در فضاهای شهری می‌تواند در فضاهای باز و نیمه‌باز و بسته (سرپوشیده) رخ دهد و در هر یک تجربه شود. با پیوند زدن بین جنبه‌های زیبایی‌شناختی، فرهنگی و هنری با وجوه مختلف زندگی جمعی، می‌توان محیط فقط باقابلیت عمومی بودن را به مکان بروز تعاملات اجتماعی و زندگی عمومی تبدیل کرد.

جهت تقویت ارتباطات اجتماعی، ایجاد مکان‌هایی در عرصه عمومی الزامی است... به‌منظور تقویت استعدادهای علمی و تخصصی، مبادلات فرهنگی و همچنین برای گذراندن اوقات فراغت، بشر همواره در طول تاریخ، مکان‌های خاصی را به این منظور ساخته و تعریف کرده است.

با ایجاد تنوع در فعالیت‌های فرهنگی برحسب مقیاس شهر می‌توان جهت جذب اقشار مختلف جامعه و سنین مختلف و ایجاد فرصت‌های شغلی اقدام کرد. این فضاها با عملکردهای گوناگون به مفاهیمی چون مشارکت همگانی، تعاملات اجتماعی و تجربه‌های جمعی می‌پردازد و بستری به وجود می‌آورد که در آن میزان جرم و جنایت را تقلیل می‌دهد و باعث جریان یافتن زندگی و حیات مدنی می‌شود.

فصل ۳. بررسی نمونه‌های موردی ایران و جهان

۳-۱ مقدمه

در این فصل به بررسی نمونه‌های موردی پرداخته می‌شود. نمونه‌های موردی (جدول ۳-۴) براساس موضوع اصلی مبانی تحقیق که توجه به کیفیت فضای شهری و عرصه‌های عمومی است، انتخاب گردیده است. همچنین عرصه‌های مختلف نمونه‌های موردی مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در انتها با توجه به مؤلفه‌های به‌دست‌آمده پیشنهادهایی جهت طراحی موردنظر ارائه می‌شود.

جدول ۳-۴. عنوان نمونه موردی‌ها. تدوین: نگارنده

پرديس سينمايي بوسان	مجموعه سينمايي UFA
	
مرکز فرهنگی Rudong	مرکز فرهنگی Plassen
	
پرديس سينمايي پارک ملت	ساختمان تئاتر شهر تهران
	

۲-۳ نمونه موردی های خارجی

UFA Cinema Center

۱-۲-۳ مجموعه سینمایی UFA^۱

COOP HIMMELB(L)AU - WOLF D. PRIX & PARTNER, HELMUT SWICZINSKY

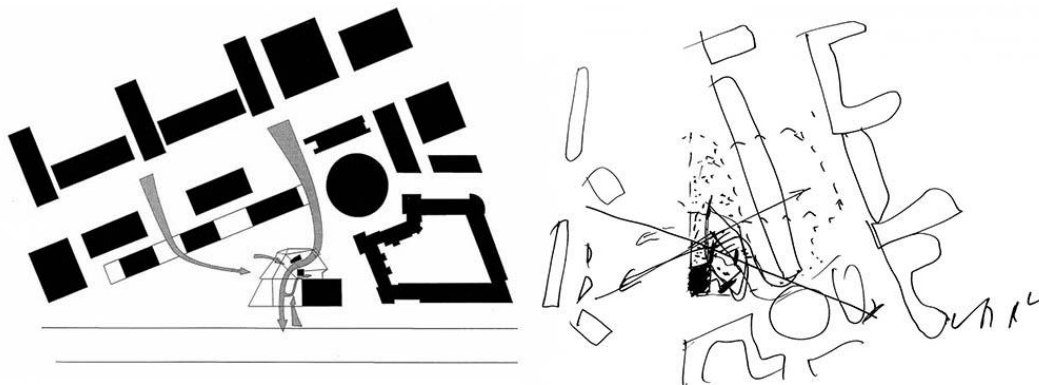
Project Architect: Verena Perius
Design Architect: Tom Wiscombe
Location: Dresden - Germany
Client: UFA - Theater AG, Düsseldorf, Deutschland
Area: 8000 sqm
Project Year: 1998

مرکز سینمایی UFA به مفهوم طراحی شهری می پردازد و با مسأله فضای عمومی روبرو است. این پروژه نتیجه مفهوم طراحی شهری است که برای مسابقه طرح توسعه خیابان پراگ شمالی ارائه شده است. این طرح به عنوان یک توالی مکانی پویا توسط قطرها و مماس ها (شکل ۳-۵) تعریف شده است، درهم آمیختن میدان های عمومی، فضای داخلی عمومی و معابر به عنوان راهی برای تأمین انرژی و تراکم در مرکز جدید درسدن آلمان پیشنهاد شده است. تقاطع بین بردارهای شهری در این ناحیه به عنوان فضاهای عمومی در نظر گرفته می شود.

^۱منبع: <http://www.coop-himmelblau.at/architecture/projects/ufa-cinema-center>

<https://arcspace.com/feature/ufa-cinema-center>

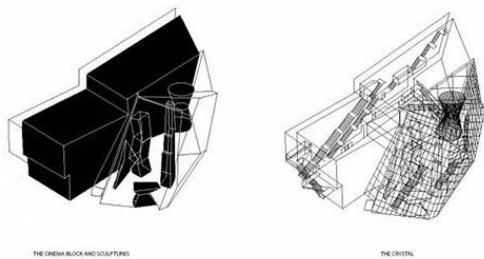

شکل ۳-۵. قرارگیری پروژه در سایت. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

۳-۲-۱-۱ کانسپت طرح

طرح ساختمان از دو بخش تشکیل شده است. بلوک ساختمان دارای ۸ سینما با گنجایش ۲۶۰۰ صندلی است. همچنین پوسته‌ای شیشه‌ای کریستالی آن را در بر گرفته است که هم‌زمان به‌عنوان سرسرا و میدان عمومی عمل می‌کند. به‌طور کلی کاربرد بتن و شیشه در این بنای عظیم برداشت فرمی از طبیعت است. این مجموعه رو به سمت خیابان باز می‌شود و دعوت‌کننده عابران پیاده است. همچنین از طریق سیرکولاسیون فضاها و دید و منظری که ایجاد می‌کند از دیگر بخش‌های خیابان متمایز می‌شود. عملکرد این بنا تنها یک سالن ورودی کاربردی به سینماها نیست، بلکه یک گذرگاه شهری است. پل‌ها، رمپ‌ها و پله‌های سینما خود عناصر شهری می‌باشند. حرکت مردم در سطوح مختلف قابل مشاهده است و ساختاری سه‌بعدی ارائه می‌دهد. حجم "کریستال" (شکل ۳-۶) در راستای پویا نمودن بنا و متراکم کردن فعالیت‌هایی که در کل مجموعه شکل می‌گیرند و نیز آنچه بیشتر در خصوص درآمیختن بناهای تک عملکردی با نوعی فضای پلازا مانند ذکر شد، پیشنهاد شده است.

ساختمان مجموعه سینمایی با فضای شهر در ارتباط دوسویه قرار دارد. رویدادهای رسانه‌ای سازمان‌دهی شده از داخل به سمت خارج ساختمان به ایجاد فضای شهری کمک می‌کند.

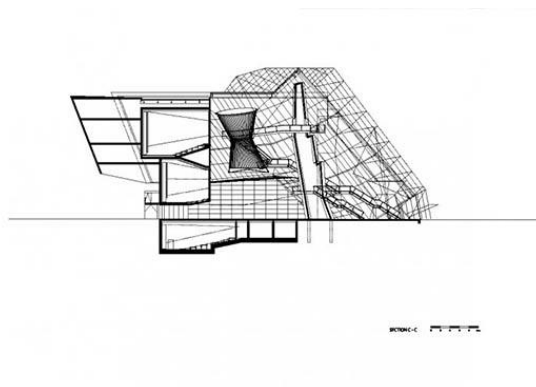
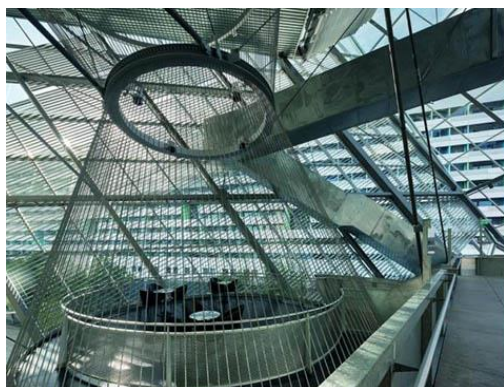

شکل ۳-۶. بلوک سینماها و کریستال بنا به تفکیک. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

۲-۱-۲-۳ فضاها

سالن‌های نمایش در سه طبقه داخل ستون‌های بتنی سخت در یک‌طرف ساختمان قرار دارند (شکل ۳-۷). درحالی‌که فضاهای عمومی و راهروها با پوشش شیشه‌ای در سمت دیگر ساختمان به‌صورت مایل قرار گرفته‌اند. هدف آن است که با کمرنگ کردن مرز شهر و ساختمان، شخصیت یک مکان عمومی را تعریف کنند.

در نمای ساختمان از طریق گنجاندن تعدادی عناصر تجسمی که مقیاس انسانی در آن‌ها در نظر گرفته شده است، سطوح عظیم شیشه و سیمان را تبدیل به فضایی انسان‌وار می‌کند؛ درعین‌حال طراحان توانسته‌اند بخش‌های مختلف فضای عمومی را مشخص کنند.

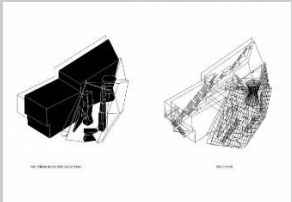
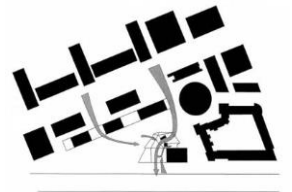
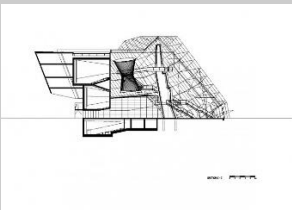
شکل ۳-۷ - فضای داخلی ساختمان. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

۳-۲-۱ تحلیل نمونه موردی

۳-۲-۴ تحلیل کیفی

عوامل تأثیرگذار در طراحی مرکز سینمایی UFA در جدول زیر (جدول ۳-۵) به طور مختصر بیان شده است:

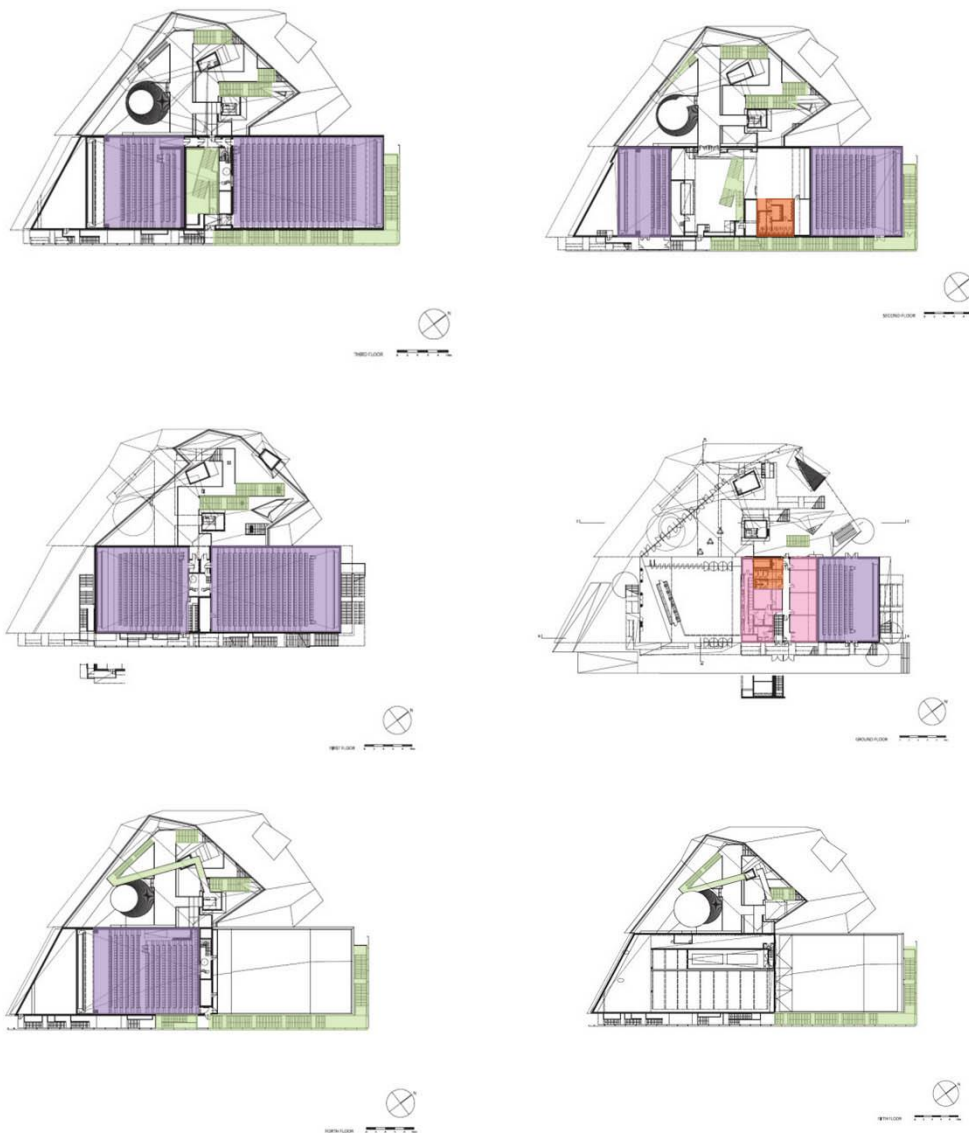
جدول ۳-۵. ایده‌های طراحی مرکز سینمایی UFA تدوین: نگارنده

توضیحات	تصویر	توضیحات	تصویر
حرکت در نما و ایجاد فضایی پویا رو به شهر و در تعامل دوسویه		بلوک سینمایی صلب و کریستال شیشه‌ای و شفاف در ترکیب با یکدیگر	
ایجاد ارتباط بصری میان شهر و مجموعه. رمپ و پله خود به عنوان عناصر شهری تعریف شده‌اند.		فضای شهری پویا و درهم تنیدگی مجموعه با فضای عمومی	
سینماها در قسمت صلب مجموعه قرار گرفته‌اند. جهت سبک شدن فضا از ترکیب شیشه در مجموعه استفاده شده است.	 	استفاده از تراس معلق در میان مجموعه	

۵-۱-۲-۳ تحلیل کمی

در ادامه به تحلیل کمی و بررسی عرصه‌های این مجموعه در طبقات پرداخته می‌شود: (شکل ۸-۳ و جدول

۶-۳ و ۷-۳)

- عرصه خدمات رفاهی
- عرصه خدمات پشتیبانی
- عرصه عمومی و ارتباطی
- عرصه فرهنگی

شکل ۸-۳ - عرصه بندی فضایی نقشه‌های مرکز سینمایی UFA. تدوین: نگارنده

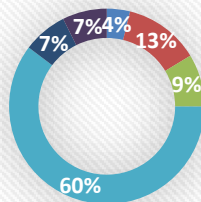
جدول ۳-۶. مساحت عرصه‌های مرکز سینمایی UFA. تدوین: نگارنده

مجموعه سینمایی UFA		
عرصه	فضا	مساحت
عرصه خدمات رفاهی	رفاهی	۱۲۰
عرصه خدمات پشتیبانی	سرویس بهداشتی	۳۰
	سرویس بهداشتی	۸۰
	فضای پشتیبانی سینما	۱۲۰
عرصه عمومی و ارتباطی	ارتباط عمودی (پله‌ها و آسانسورها)	۲۶۰
	ارتباطی افقی	۱۳۰
عرصه گردهمایی و تجمع	فضای تجمع	۲۷۲
عرصه فرهنگی	سالن شماره ۱	۳۱۵
	سالن شماره ۲	۱۸۰
	سالن شماره ۳	۵۱۰
	سالن شماره ۴	۳۳۰
	سالن شماره ۵	۴۱۰
	سالن شماره ۶	۱۳۵
عرصه فضای باز		۲۳۰
پارکینگ		
مجموع		۳۱۲۲

جدول ۷-۳. جدول درصد مساحت عرصه بندیه‌ها. تدوین: نگارنده

عرصه	مساحت	درصد
عرصه اداری	۰	٪۰
عرصه خدمات پشتیبانی	۲۳۰	٪۷,۳۶
عرصه خدمات رفاهی	۱۲۰	٪۳,۸۴
عرصه عمومی و ارتباطی	۳۹۰	٪۱۲,۴۹
عرصه تجاری	۰	٪۰
عرصه گردهمایی و تجمع	۲۷۲	٪۸,۷۱
عرصه فرهنگی	۱۸۸۲	٪۶۰,۲۱
عرصه آموزشی	۰	٪۰
عرصه فضای باز	۲۳۰	٪۷,۳۶
مجموع	۳۱۲۲	٪۱۰۰

عرصه‌بندی فضاها

عرصه آموزشی	عرصه گردهمایی و تجمع	عرصه ارتباطی	عرصه خدمات رفاهی
عرصه فضای اداری	عرصه خدمات پشتیبانی	عرصه فضای باز	عرصه فضای فرهنگی
عرصه فضای تجاری	عرصه فضای باز		

Architects: Coop Himmelb(l)au
Project Partner: Michael Volk
Project Architect: Günther Weber
Design Architects: Martin Oberascher,
Jörg Hugo
Location: Busan
Project Year: 2012

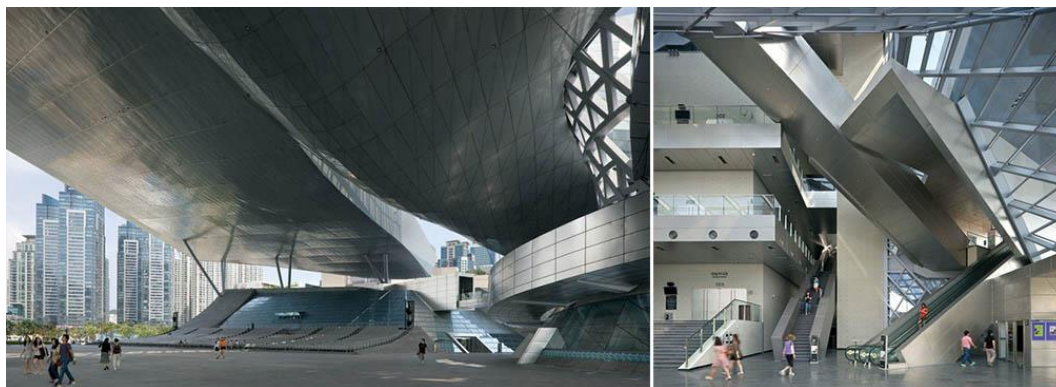

در جشنواره فرهنگی معماری بین‌المللی بوسان در کره جنوبی، در سال ۲۰۰۵، مسابقه‌ای برای طراحی یک مرکز سینمایی در بوسان جهت پخش جشنواره فیلم بین‌المللی، برگزار شد. ساخت این بنا بعد از کسب مقام اول، از سال ۲۰۰۸ شروع شد و در سال ۲۰۱۲ به پایان رسید. این ساختمان یکی از طولانی‌ترین سقف‌های کنسولی را در جهان دارد.

۱-۲-۲-۳ کانسپت طراحی

کانسپت اصلی این پروژه، براساس فضاهای بسته و باز و هم‌پوشانی بخش‌های عمومی و خصوصی بوده است (شکل ۹-۳). هدف از این طرح رسیدن به تقاطعی جدید میان فضاهای عمومی، برنامه‌های فرهنگی، فناوری و معماری و به‌وجود آوردن نقطه عطف پویا و فعال با منظر شهری است.

^۱منبع: <http://www.coop-himmelblau.at/architecture/projects/busan-cinema-center/>

شکل ۳-۹. فضاهای باز و بسته پردیس سینمایی بوسان. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

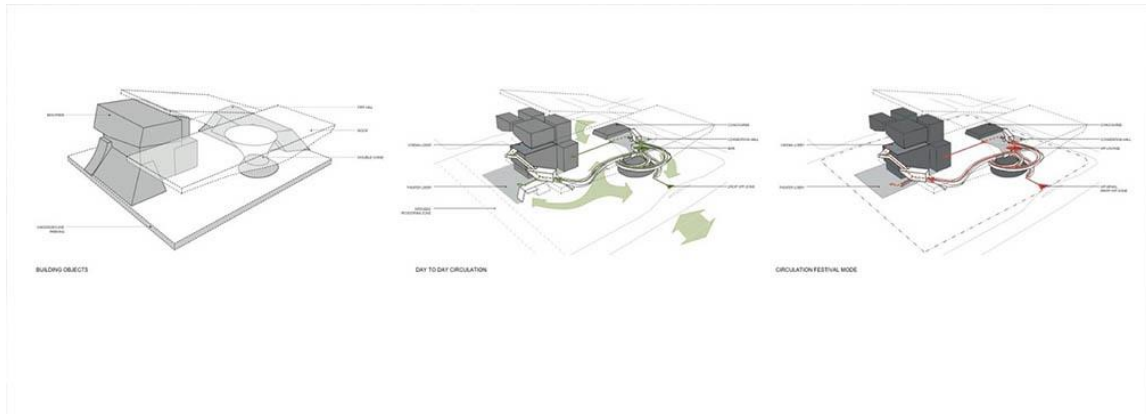
سقف به‌عنوان یک ستون آزاد پوشش‌دهنده فضایی در نظر گرفته شده است و شمایل یک المان معماری کامل را دارد. فضای زیر سقف، یک مکان شهری را به وجود آورده است و به‌صورت یک پلازای شهری است. سایه‌بان‌های سقف موج‌دار به‌وسیله‌ی صفحات روشنایی LED پویا، پوشانده شده‌اند و باعث پویایی و روشنایی شهر در شب می‌شود. (شکل ۳-۱۰)

شکل ۳-۱۰. نمای شب پردیس سینمایی بوسان. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

بخش‌ها و اجزای مختلف ساختمان شامل تئاتر، سینماهای داخلی و خارجی (فضای باز)، سالن‌های گردهمایی، فضاهای اداری، کارگاه‌های خلاقیت و بخش‌های خدماتی در ترکیبی از فضاهای عمومی مسقف و متصل به هم داخلی و خارجی است. طراحی فضاهای چند عملکردی و منعطف، می‌تواند باعث بالا رفتن کیفیت فضای شهری شود. همچنین در طول اجرای فستیوال‌ها و با استفاده روزمره دچار تداخل عملکردی نیست.

حرکت و سیرکولاسیون در بخش‌های مختلف بنا (نمایش حرکت در فستیوال و...) به صورت دیاگرام شکل زیر است: (شکل ۳-۱۱)

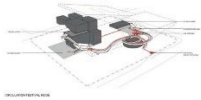
شکل ۳-۱۱. سیرکولاسیون حرکتی در بخش‌های مختلف. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

۳-۲-۲-۲ تحلیل نمونه موردی

۳-۲-۲-۳ تحلیل کیفی

عوامل تأثیرگذار در طراحی پردیس سینمایی بوسان در جدول زیر (جدول ۳-۸) به طور مختصر بیان شده است:

جدول ۳-۸. ایده‌های طراحی پردیس سینمایی بوسان. تدوین: نگارنده

توضیحات	تصویر	توضیحات	تصویر
منعطف بودن فضا و تبدیل آن به عملکردهای مختلف		همپوشانی فضاهای باز و بسته و بخش‌های عمومی و خصوصی	
توجه به سیرکولاسیون حرکتی و پویایی مجموعه		توجه به پویایی و رابطه دوسویه با شهر و روشنایی مجموعه در شب	

		ایجاد فضای خالی میان حجم مجموعه جهت پیوستگی سایت بنا	
--	--	--	---

۴-۲-۲-۳ تحلیل کمی

در ادامه به تحلیل عرصه‌بندی فضاها در پلان‌های طبقات پرداخته می‌شود: (شکل ۱۲-۳ و جدول ۹-۳).

شکل ۱۲-۳. عرصه‌بندی فضایی در پلان. تدوین: نگارنده.

جدول ۳-۹. مساحت عرصه‌های مجموعه سینمایی بوسان. تدوین: نگارنده.

Busan Cinema Center		عرصه
مساحت	فضا	
۵۶۰	رستوران و بار	عرصه خدمات رفاهی
۲۰۰	رستوران و بار	
۲۱۰	رستوران و بار	
۱۳۰۰	رستوران و بار	
۱۶۵۰	خدمات پشتیبانی در طبقات	عرصه خدمات پشتیبانی
۷۰	خدمات پشتیبانی در طبقات	
۷۰	خدمات پشتیبانی در طبقات	
۱۲۰	فضای پشتیبانی سینما	
۲۶۰	ارتباط عمودی (پله و آسانسور)	عرصه ارتباطی
۵۸۰	ارتباط افقی در طبقات	
۸۵۰	ارتباط افقی در طبقات	
۲۲۰	ارتباط افقی در طبقات	
۳۸۰	ارتباط افقی در طبقات	
۳۵۰	ارتباط افقی در طبقات	
۶۵۰	سالن همایش	عرصه گردهمایی و تجمع
۱۰۹۰	محل اجتماع	
۵۰۰	کلاس‌های آموزشی	عرصه آموزشی
۷۴۰	لابی	عرصه فرهنگی
۶۰۰	سالن اجتماعات	
۲۹۰	سن اصلی	
۲۳۰	پشت‌صحنه	
۸۰	گیشه بلیت‌فروشی و پشتیبانی آن	
۱۷۰	بالکن اول	
۹۰	ورودی بالکنی اول	
۱۳۰	بالکن دوم	
۳۰	ورودی بالکنی اول	
۹۰	سالن استراحت	
۵۰۴	اتاق تعویض لباس	
۱۲۵	اتاق سبز	
۵۷۰	لابی سینما	

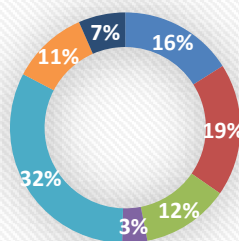
۴۶۰	سینما ۲۰۰ صندلی (۲ سالن)	
۴۶۰	سینما ۴۰۰ صندلی (۱ سالن)	
۱۶۲۰	سینمای روباز	عرصه فضای باز
۱۵۲۴۹		مجموع

عرصه‌های مختلف فضایی: (جدول ۳-۱۰).

جدول ۳-۱۰. برنامه‌ریزی کالبدی پردیس سینمایی بوسان. تدوین: نگارنده

عرصه	مساحت	درصد
عرصه خدمات پشتیبانی	۱۹۱۰	۱۴,۸۸٪
عرصه خدمات رفاهی	۲۲۷۰	۱۲,۵۲٪
عرصه ارتباطی	۲۶۴۰	۱۷,۳۱٪
عرصه گردهمایی و تجمع	۱۷۴۰	۱۱,۴۱٪
عرصه فرهنگی	۴۵۶۹	۳,۲۷٪
عرصه آموزشی	۵۰۰	۲۹,۹۶٪
عرصه فضای باز	۱۶۲۰	۱۰٪
مجموع	۱۵۲۴۹	۱۰۰٪

عرصه‌بندی فضاها

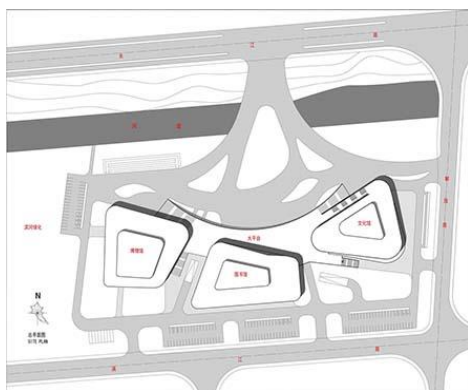

عرصه آموزشی عرصه خدمات پشتیبانی عرصه گردهمایی و تجمع عرصه ارتباطی
 عرصه فرهنگی عرصه فضای باز عرصه یادگیری

CULTURAL CENTER
 Location: NANTONG, CHINA
 Architects: TJAD
 Area: 52486 m²
 Year: 2018

این مجموعه فرهنگی در استان جیانگسو چین قرار دارد و شامل فضاهایی چون کتابخانه، موزه فرهنگی، موزه، سالن تئاتر بزرگ و سینما است. این مجموعه باعث رونق صنعت فرهنگی و ایجاد توسعه در منطقه شده است. در این مجموعه کتابخانه‌های چهار طبقه در بخش مرکزی و موزه‌های سه طبقه و مراکز فرهنگی در دو سوی آن قرار دارند. در این فضا امکانات جنبی عمومی مورد نیاز هر سه کاربری وجود دارد و به‌طور مشترک در کنار یکدیگر کار می‌کند. حجم مجموعه در مرکز به آرامی افزایش پیدا کرده است و به شکل پلکان و سقف‌های شیب‌دار طراحی و ساخته شده است. (شکل ۳-۱۳).

شکل ۳-۱۳. قرارگیری حجم و زون‌های مختلف مجموعه در سایت مجموعه. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

^۱منبع: https://www.archdaily.com/916355/rudong-culture-center-tjad?ad_medium=gallery

۱-۳-۲-۳ کانسپت طرح

در بخش ورودی و قسمتی از ساختمان از دیوار نازک شیشه‌ای برای دسترسی به نور مناسب استفاده شده است. شیشه و سنگ در کنار یکدیگر ایجاد کنتراست کرده است و بر طبیعت فرهنگی مجموعه تأکید دارد. زون‌های مختلف مجموعه مستقل از یکدیگر کار می‌کنند و به وسیله آتریوم، فضای نمایشگاهی چندمنظوره، فضای مطالعه‌ی باز، فضای نمایشگاهی چندمنظوره، سالن‌های متنوع آموزشی، سالن‌های تئاتر چندمنظوره و سینما و سالن‌های کنفرانس به فضای فرهنگی ارتباط ایجاد می‌کنند.

ساختمان موزه‌ی فرهنگی دارای سه طبقه با مساحت ۱۳۸۶۰ مترمربع است و شامل فضاهایی چون رستوران های فرهنگی، بارها، مکان‌هایی برای فعالیت سالمندان، اتاق‌های مخصوص بازی کودک، سالن تئاتر با گنجایش ۴۳۵ نفر و سالن‌های تمرین و اتاق‌های گریم است.

کلاس‌های آموزشی و اتاق‌های خلاقیت و فضاهای نمایشگاهی در طبقه‌ی دوم جای گرفته‌اند. سقف شیب‌دار باعث هدایت افراد به‌صورت گام‌به‌گام به قسمت‌های مختلف مجموعه می‌شود. (شکل ۳-۱۴).

شکل ۳-۱۴. سطح شیب‌دار حجم. پویایی فضا. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

۲-۳-۲-۳ تحلیل کیفی

در جدول زیر (جدول ۱۱-۳) ایده‌های طراحی مرکز فرهنگی Rodung به اختصار بیان شده است.

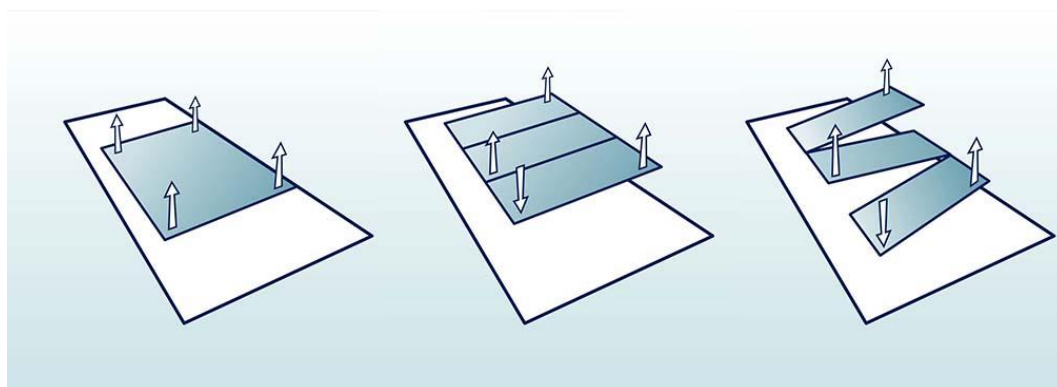
جدول ۱۱-۳. ایده‌های طراحی مرکز فرهنگی Rodung. تدوین: نگارنده

توضیحات	تصویر
دیوار نازک شیشه‌ای جهت تأمین نور مناسب	
سقف شیب‌دار برای هدایت افراد به‌صورت گام‌به‌گام طراحی و اجرا شده است. همچنین باعث تنوع و پویایی فضا می‌شود.	
قفسه‌های کتابخانه به‌صورت شیب‌دار طراحی شده است و پویایی فضا در درون ساختمان نیز قابل مشاهده است.	

THEATER, EXHIBITION
CENTER, GALLERY
MOLDE, NORWAY
Architects: 3XN Architects
Year: 2012

در این پروژه مجموعه به شکلی طراحی شده است که تمام سطوح و فضاها بیشتر از یک عملکرد داشته باشد. پلکانی که در کنار دیوار قرار دارد به همراه سقف، سه آمفی تئاتر بیرونی را شکل می‌دهد که در مجموع می‌تواند هزاران تماشاچی را در خود جای دهد. (شکل ۳-۱۵). همچنین دیگر عملکرد سقف در طول روز عرصه کافه در محیط باز است که به همراه نمایشگاه و گالری فعالیت دارد. بنا با زمینه و شهر سازگار است و در ارتباط دوسویه با شهر است. در این مجموعه با استفاده از رنگ‌های گرم در داخل بنا و ترکیب چوب و نور طبیعی در طبقات مختلف، محیطی دوستانه و غیررسمی ایجاد کرده‌اند. این بنا ورودی‌های متعددی دارد و قابل دسترس برای عموم افراد است.

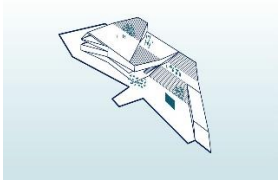
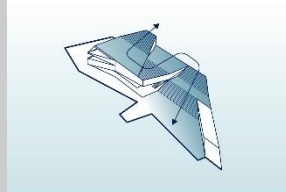
شکل ۳-۱۵. شکست سطوح در ارتفاع. منبع: (<http://www.coop-himmelblau.at>)

^۱منبع: https://www.archdaily.com/279891/plassen-cultural-center-3xn-architects?ad_source=search&ad_medium=search_result_all

۱-۴-۲-۳ تحلیل کیفی

در جدول ۱۲-۳ ایده‌های طراحی مرکز فرهنگی Plassen به اختصار بیان شده است.

جدول ۱۲-۳. ایده‌های طراحی مرکز فرهنگی Plassen. تدوین: نگارنده

توضیحات	تصویر
فضا دارای عملکردهای متفاوت است. از بام به‌عنوان کافی‌شاپ و عملکردهای دیگر استفاده می‌شود.	
آمفی‌تئاترهایی در فضای باز ایجاد شده است. این فضاها جهت برقراری تعاملات اجتماعی در نظر گرفته شده‌اند و به همراه گالری و نمایشگاه می‌باشند.	
توجه به سیرکولاسیون حرکتی و حفظ پویایی مجموعه	
در این بنا تلاش شده است که مجموعه با زمینه و شهر ارتباط دوسویه برقرار کند.	

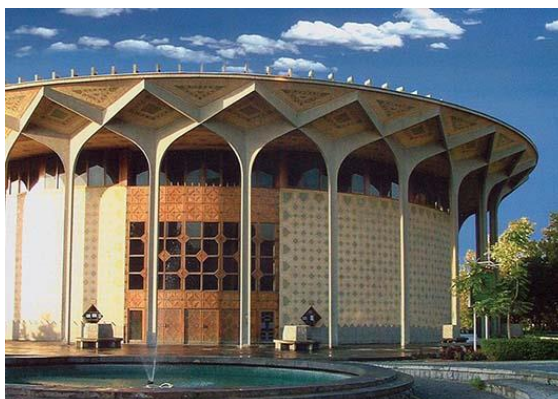
۳-۳ بررسی نمونه موردی در ایران

با بررسی سالن‌های سینمایی کشور می‌توان به این نتیجه رسید که اکثر بناها از الگویی مشخص پیروی کرده‌اند و این شامل یک حجم مکعب مستطیل در یک یا دو طبقه بوده است و در طبقه زیرین تأسیسات قرار دارد.

باین‌حال می‌توان در دهه‌های اخیر شاهد بناهای متفاوتی بود که از نظر معماری در طراحی سینما شاخص بوده‌اند؛ مانند مرکز فرهنگی سینمایی دزفول، پردیس سینمایی پارک ملت، ساختمان تئاتر شهر تهران، پردیس سینمایی تماشای مجموعه سینمایی آزادی.

در ادامه به معرفی و بررسی برخی از این بناها پرداخته می‌شود.

Architect: Sardar Afkhami
Location: Tehran, Iran
Area:
Year: 1972

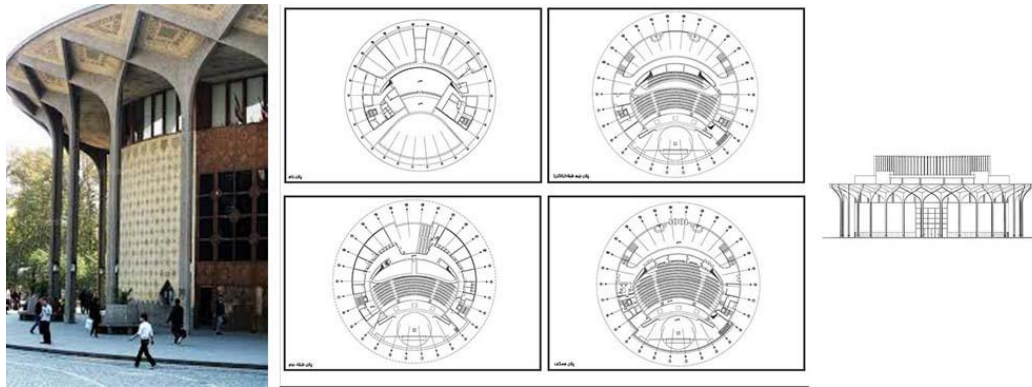
این بنا به شکل استوانه‌ای به قطر تقریبی ۳۴ متر و ارتفاع ۱۵ متر است. نمای خارجی آن با کاشی فیروزه‌ای پوشانده شده است و رواقی با ستون‌های کشیده و قاعده‌ی ستاره‌ی سه پر، اطراف آن را گرفته است. همچنین تیرهای منحنی، سقف پیش‌آمده‌ی ساختمان را نگه داشته است. این بنا در چهار طبقه تعریف شده است. طبقه‌ی همکف به سالن انتظار و سالن نمایش اصلی ۶۰۰ نفره اختصاص دارد. سالن نمایش به‌صورت استوانه‌ای در درون استوانه حجم اصلی قرار دارد و با آن هم‌مرکز نیست. (شکل ۳-۱۶).

در طبقه‌ی زیرزمین فضاهای خدماتی مربوط به تماشاگران و فضاهای پشتیبانی صحنه قرار دارد. پلکانی که به طبقه‌ی اول می‌رود، تماشاگران را به بالکن سالن نمایش در این طبقه هدایت می‌کند. فضاهای اداری، کتابخانه و یک سالن نمایش و تمرین کوچک‌تر نیز در طبقه‌ی دوم قرار دارد. طبقه‌ی سوم، فضاهای روی بام مجموعه است که مختص تأسیسات مجموعه است. در این تحلیل، دیگر سالن‌های نمایش مجموعه که در خارج حجم اصلی و زیرزمین برده شده‌اند، در نظر گرفته نشده است.

ساختمان تئاتر شهر در گوشه‌ای از پارک دانشجو قرار دارد. طراح، با نزدیک کردن ساختمان به خیابان اصلی بنا را از بخش دنج و خلوت پارک دور کرده است و درعین حال بنا را در معرض خیابان اصلی و چهارراه

^۱منبع: <http://www.caoi.ir/fa/projects/item>

شلوغ، وقایع و آمدوشدهای شهر نشان می‌دهد. بنا یک ساختمان باز است و امکان تماشای ساختمان را به مخاطب خود می‌دهد. این ساختمان از هر کجا که به آن نگاه شود کم‌وبیش به یک شکل است.

شکل ۳-۱۶. حجم و پلان ساختمان تئاتر شهر. منبع: (<http://www.caoi.ir>)

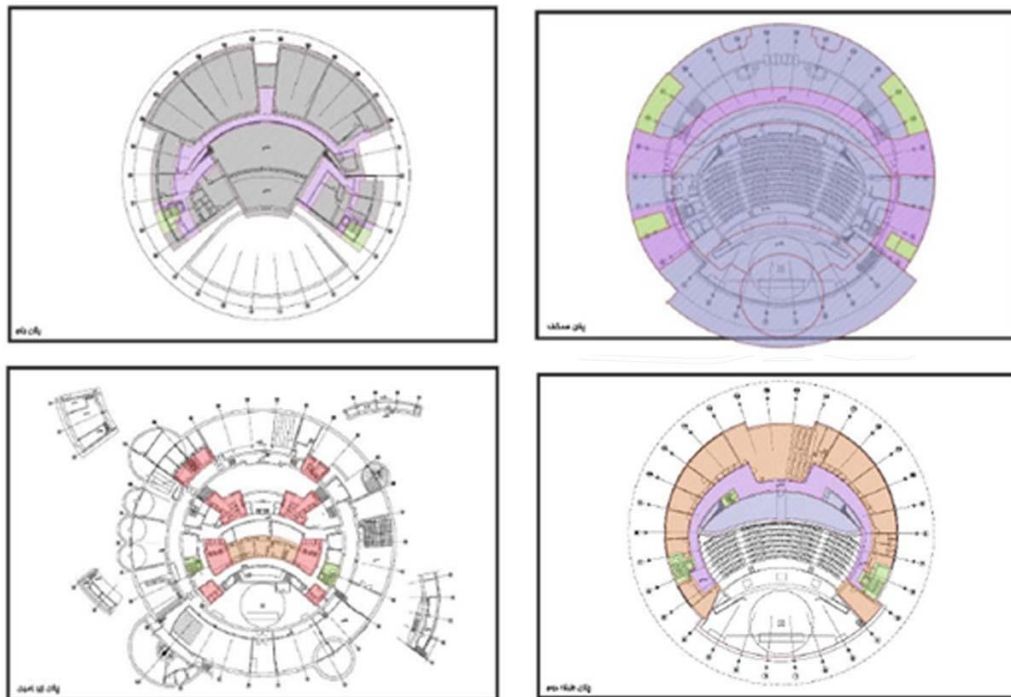
این بنا معایبی نیز دارد. کالبد ساختمان، موجودی صلب به نظر می‌آید. فضای اصلی تئاتر که در میان رواق جای گرفته، دارای کالبدی بسته است. این در حالی است که در طراحی دیواره‌ی بسته بنا، روزنه‌ها و نورگیرها در ارتفاعی بالاتر از دید قرار دارند. در این بنا گفت‌وگوی روشنی میان ساختمان و محوطه‌ی باز ایجاد نمی‌شود. عدم گفت‌وگو و ارتباط بنا و محوطه‌ی باز تنها در طرح محوطه‌سازی ریشه ندارد؛ در صورت خروج از بحث سیمای بیرونی و توجه به درون بنا، می‌توان مشاهده کرد که نشانه‌ها و آثار آن در فضای داخلی نیز وجود دارد. سالن انتظار به‌طور معمول زنده‌ترین و جذاب‌ترین بخش هر تئاتر است؛ اما در این بنا، سالن انتظار تنها فضای گذر برای رسیدن به سالن نمایش است. این بنا مرتفع و بزرگ است و درها و دریچه‌های کوتاهی در بخش‌های پایینی نمای آن قرار گرفته‌اند.

۱-۱-۳-۳ تحلیل نمونه موردی

۲-۱-۳-۳ تحلیل کمی

در این بخش به تحلیل عرصه‌ها و فضاهای ساختمان تئاتر شهر پرداخته خواهد شد: (شکل ۱۷-۳ و جدول

۱۳-۳)

- عرصه خدمات رفاهی
- عرصه خدمات پشتیبانی
- عرصه عمومی و ارتباطی
- عرصه فرهنگی
- عرصه آموزشی

شکل ۱۷-۳. عرصه بندی پلان ساختمان تئاتر شهر. تدوین: نگارنده.

۳-۱-۳-۳ عرصه‌های مختلف فضایی:

جدول ۳-۱۳. عرصه بندی فضای تئاتر شهر. تدوین: نگارنده

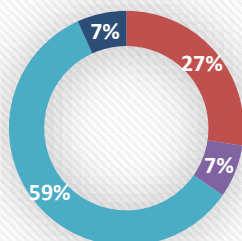
تئاتر شهر		عرصه
مساحت	فضا	
۱۳۰	سرویس‌های بهداشتی	عرصه خدمات پشتیبانی
۵۰	ارتباط عمودی (پله و آسانسور)	عرصه عمومی و ارتباطی
۱۹۰	ارتباط افقی در طبقات	
۱۳۰	ارتباط افقی در طبقات	
۱۵۰	ارتباط افقی در طبقات	
۳۵۰	کلاس‌های آموزشی	عرصه آموزشی
۲۳۰	لابی	عرصه فرهنگی
۵۰	گیشه بلیت‌فروشی و پشتیبانی آن	
۵۰	ورودی سالن	
۳۳۰	سالن اصلی	
۱۵۰	سن اصلی	
۱۹۰	پشت‌صحنه	
۱۱۰	بالکن دوم	
۴۴۰	اتاق گریم	
۲۱۱۰		مجموع

طبق تحلیل صورت گرفته برنامه‌ریزی کالبدی ساختمان تئاتر شهر به شرح زیر است: (جدول ۳-۱۴)

جدول ۳-۱۴. برنامه‌ریزی کالبدی تئاتر شهر. تدوین: نگارنده

عرصه	مساحت	درصد
عرصه خدمات پشتیبانی	۱۳۰	۶,۱۶٪
عرصه ارتباطی	۵۲۰	۲۴,۶۴٪
عرصه آموزشی	۳۵۰	۱۶,۵۸٪
عرصه فرهنگی	۱۵۵۰	۷۳,۴۵٪
مجموع	۱۴۴۷۵	۱۰۰٪

عرصه‌بندی فضاها

■ عرصه خدمات رفاهی ■ عرصه ارتباطی ■ عرصه گردهمایی و تجمع ■ عرصه آموزشی
■ عرصه فرهنگی ■ عرصه فضای باز ■ عرصه خدمات پشتیبانی

CINEMA. TEHRĀN, IRAN
Architects: Fluid Motion Architects
Area: 6000 m²
Year: 2008

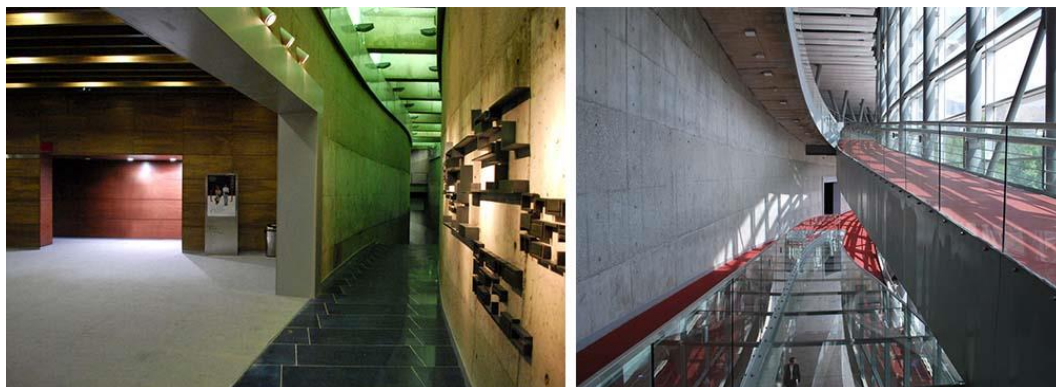

پردیس سینمایی پارک ملت در بین سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۷ خورشیدی و در منطقه ۳ شهرداری تهران توسط طراح و مشاور پروژه رضا دانشمیر طراحی و اجرا شده است. این بنا در زمینی کشیده و نامنظم به مساحت ۶۰۰۰ مترمربع در منتهی‌الیه جنوب غربی پارک با زیربنای ۱۵۰۰۰ مترمربع ساخته شده است. از اهداف این مجموعه، ارائه خدمات علمی، فرهنگی و هنری در رده‌های مختلف سنی است و در دو بخش کودکان و بزرگسالان قابل تقسیم است. بخش کودکان از امکاناتی چون سینمای کودکان، تئاتر، مرکز علمی و فضاهای نمایشگاهی برخوردار است و این امکان را فراهم می‌سازد تا در طول روز کودکان به همراه مربیان و معلمان‌شان از آن فضا استفاده کنند.

در بخش بزرگسالان فضاهایی چون سالن‌های نمایش فیلم، رستوران و کافی‌شاپ قرار گرفته است که محل بحث و تبادل نظر است و می‌توان در کنار آن به گذراندن اوقات فراغت پرداخت.

در این پروژه سازه و فرم معماری آن به صورت یکپارچه نسبت به یکدیگر طراحی شده است. معماری آن حاصل سازه و فرم آن است. همچنین به بخش عملکردی آن نیز توجه شده است. (شکل ۳-۱۸)

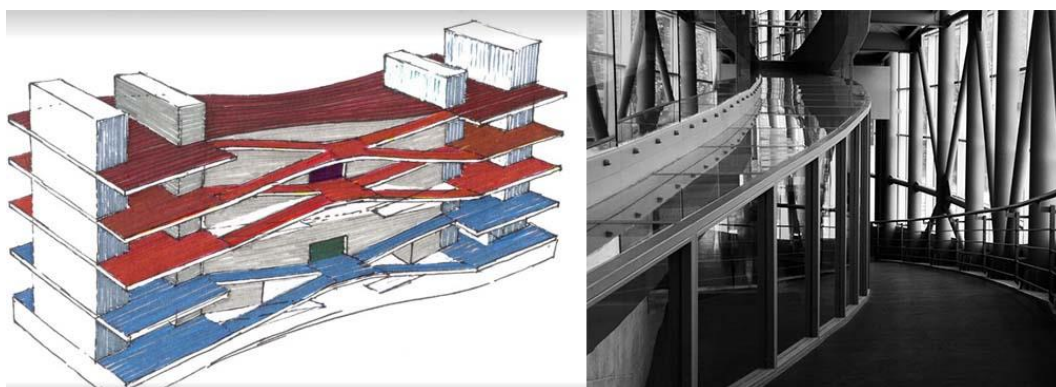
^۱منبع: https://www.archdaily.com/115928/mellat-park-cineplex-fluid-motion-architects?ad_medium=gallery
<https://archello.com/project/mellat-park-cineplex>

شکل ۳-۱۸. سازه و فرم معماری پردیس سینما پارک ملت. منبع: (<https://www.archdaily.com>)

۳-۲-۱ روند شکل‌گیری حجم

سطح پویای مجموعه در دو انتهای آن قطع شده است. این قطع‌شدگی تأکیدی است بر این امکان که حجم امتداد دارد. همچنین در جداره شفاف مجموعه می‌توان دیاگرام حرکت انسان را دید. (شکل ۳-۱۹)

شکل ۳-۱۹. دیاگرام حرکتی پردیس سینما پارک ملت. منبع: (<http://www.caoi.ir>)

سازمان‌دهی فضایی مجموعه به‌گونه‌ای است که در زیرزمین به فعالیت‌های نمایشگاهی پرداخته می‌شود، در همکف یک ایوان سرپوشیده ورودی قرار دارد و در بالاترین سطح رستوران و غذاخوری قرار گرفته است. این فضاها در هماهنگی کامل با یکدیگر طراحی شده‌اند.

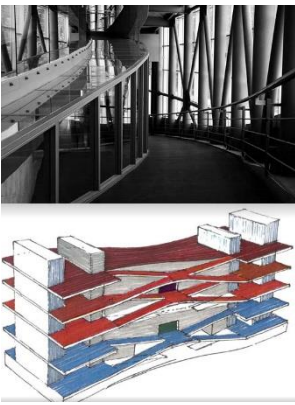
در این پروژه از یک فرم مدرن و مصالح مدرن استفاده شده است. در فضای داخلی به دلیل وجود رمپ و فضاهای توقف یک جریان و پویایی درونی و فضایی تعاملی به بنا داده است. در این پروژه به عرصه‌های عمومی و ارتباطی و همچنین فضاهای فرهنگی سینمایی توجه بسیار شده است.

۳-۲-۳-۲ تحلیل نمونه موردی

۳-۲-۳-۳ تحلیل کیفی

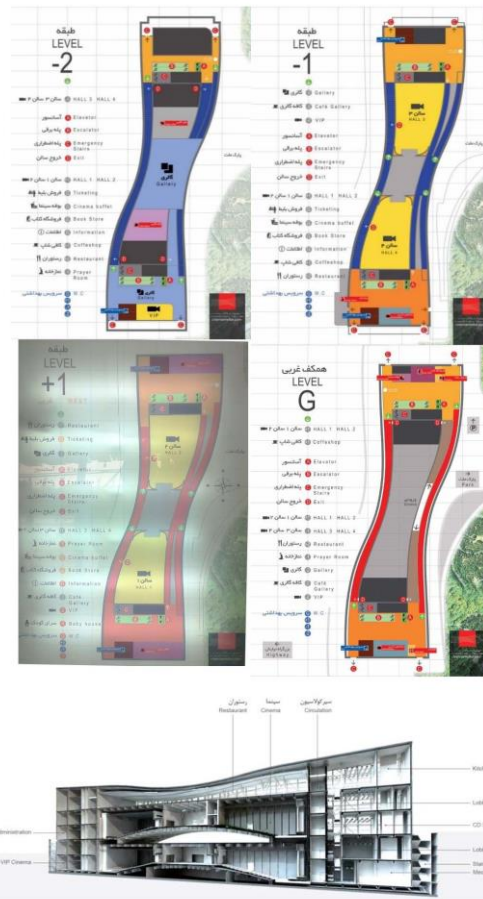
عوامل تأثیرگذار در طراحی پردیس سینمایی ملت در جدول زیر (جدول ۳-۱۵) به طور مختصر بیان گردیده است:

جدول ۳-۱۵. ایده‌های طراحی پردیس پارک ملت. تدوین: نگارنده

توضیحات	تصویر	توضیحات	تصویر
معماری محصول سازه و فرم و ارتباط همگون با یکدیگر دارند.		ورودی دعوت‌کننده و تعریف‌شده. ورودی مابین حجم و زمین قرار دارد و جهت رفع گمراهی در دو سمت رو به هم ورودی قرار گرفته است.	
دیاگرام حرکت انسان در جداره شفاف مجموعه. نمایش حضور انسان و ایجاد تعاملات اجتماعی		استفاده از رمپ برای دسترسی فضای داخلی. شفافیت نما باعث ایجاد ارتباط دوسویه میان فضای داخل و بیرون و تعامل شهر و بنا می‌شود.	
شکاف و فضای باز وسط حجم که محصول سازه و معماری است و جهت پیوستگی ارتباط فضای پارک و خیابان است.		هماهنگی فضاهای داخلی نسبت به یکدیگر ایجاد پویایی در فضا به وسیله ارتباط شیب‌های چرخشی در فضا	

۴-۲-۳-۳ تحلیل کمی

بررسی و محاسبه سطوح عرصه‌های مختلف فضایی. (شکل ۲۰-۳ و جدول ۱۶-۳)

شکل ۲۰-۳. عرصه بندی فضایی پلان پردیس سینمایی ملت. منبع: (<http://www.caoi.ir>)

جدول ۱۶-۳. عرصه بندی فضایی پردیس پارک ملت. تدوین: نگارنده

پردیس پارک ملت		عرصه
مساحت	فضا	عرصه خدمات رفاهی
۳۵	بوفه	
۲۵۰	کافه گالری	
۳۵۰	کافی شاپ	

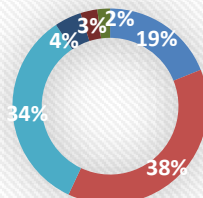
۱۷۹۰	رستوران	
۳۲۵	Food court	
۳۹۰	سرویس بهداشتی همکف	عرصه خدمات پشتیبانی
۱۱۵	نمازخانه	
۱۴۰	فضاهای تأسیسات	
۴۳۰	ارتباط افقی در همکف	عرصه ارتباطی
۸۰۰	راهرو طبقه ۱- و ۲-	
۱۱۵۰	ارتباط افقی در طبقه ۱-	
۲۶۰	ارتباط افقی در طبقه ۲-	
۱۲۷۰	ارتباط افقی در طبقه ۱+	
۶۸۰	ارتباط افقی در طبقه ۲+	
۳۱۰	ارتباط عمودی (پله و آسانسور)	
۶۱۰	ارتباط عمودی (ریمپ)	
۱۴۰	واحد اداری	عرصه اداری
۲۵۰	دفتر گالری	
۱۵	اطلاعات	
۸۵	فروشگاه کتاب	عرصه تجاری
۲۲۰	محل بازی	
۴۴۰	لابی	عرصه فرهنگی
۲۰	گیشه بلیتفروشی	
۲۰۰۰	گالری	
۵۷۰	سالن سینما ۱	
۵۷۰	سالن سینما ۲	
۵۷۰	سالن سینما ۳	
۵۷۰	سالن سینما ۴	
۱۳۰	سالن سینما VIP	
۱۵۲۴۹		مجموع

طبق تحلیل صورت گرفته عرصه بندی فضایی پردیس پارک ملت به شرح زیر است: (جدول ۳-۱۷)

جدول ۳-۱۷. عرصه بندی فضایی پردیس پارک ملت. تدوین: نگارنده.

عرصه	مساحت	درصد
عرصه خدمات پشتیبانی	۶۴۵	۴,۴۵٪
عرصه خدمات رفاهی	۲۷۴۰	۱۸,۹۲٪
عرصه ارتباطی	۵۵۱۰	۳۸,۰۶٪
عرصه اداری	۴۰۵	۲,۷۹٪
عرصه فرهنگی	۴۸۷۰	۳۳,۶۴٪
عرصه تجاری	۳۰۵	۲,۱۰٪
مجموع	۱۴۴۷۵	۱۰۰٪

عرصه بندی فضاها

- عرصه گردهمایی و تجمع
- عرصه خدمات رفاهی
- عرصه فضای باز
- عرصه فضای فرهنگی
- عرصه فضای اداری
- عرصه خدمات پشتیبانی
- عرصه آموزشی
- عرصه فضای تجاری
- عرصه ارتباطی

۳-۴ نتیجه‌گیری

با توجه به تحلیل نمونه‌ها که در انتهای هر کدام از نمونه‌های موردی آورده شده است، می‌توان به فاکتورهایی جهت طراحی دست‌یافت که به شرح زیر است:

- استفاده از مصالح صلب و شفاف در کنار یکدیگر جهت از بین بردن مرز شهر و ساختمان.
- ایجاد حرکت در نما و به وجود آوردن فضای پویا رو به شهر جهت ایجاد تعامل دوسویه میان شهر و ساختمان.
- استفاده از رمپ و پله به‌عنوان عناصر شهری.
- قرارگیری فضا و عملکردهای مختلف در جهت شفاف یا صلب ساختمان بر اساس نوع کاربری.
- توجه به نوع نورپردازی و روشنایی مجموعه در شب.
- ایجاد فضای خالی میان حجم مجموعه جهت پیوستگی سایت و بنا.
- منعطف بودن فضا و تبدیل آن به عملکردهای مختلف.
- توجه به سیرکولاسیون حرکتی مجموعه و پویایی آن.
- توجه به جهت خورشید و نور و سایه‌ای که بر روی فضاهای مختلف ایجاد می‌شود.
- توجه به پویایی فضا در درون ساختمان.
- استفاده از فضاهایی چون بام ساختمان به‌عنوان فضای سبز، کافی‌شاپ و عملکردهای دیگر.
- توجه به زمینه و بستر مجموعه و تأثیر آن بر کاربری‌های اطراف و به‌صورت کلان؛ تأثیر آن بر روی شهر.
- توجه به ورودی‌های اصلی و فرعی سایت و مجموعه و توجه به نفوذپذیری مجموعه با ایجاد دسترسی‌های متعدد.
- توجه به سازه، مصالح و فرم و ارتباط همگون با یکدیگر.

- توجه به حرکت انسان در جداره شفاف مجموعه و نمایش حضور انسان جهت ایجاد تعاملات اجتماعی.
- پراکنده نمودن عرصه‌های مختلف در سایت جهت ایجاد حرکت و پویایی برای مخاطب.
- ایجاد تجربه‌های فضایی گوناگون برای مخاطب با حضور در فضا و قسمت‌های مختلف مجموعه.
- ایجاد درگیری بیشتر میان بنا و سایت با قرار دادن عناصر متصل‌کننده.
- استفاده از عناصری مانند پل به‌عنوان پیاده راه و ایجاد چشم‌اندازهای متنوع برای مخاطب.
- تقویت ارتباط با هم‌جواری‌ها با طراحی مناسب.
- توجه به عناصر طبیعی و افزایش زیبایی منظر شهری و توسعه شهری.
- تجربه حس فضایی متفاوت با عبور از مسیرهای مختلف.
- ایجاد فضای سکون و مکث در بین مسیرهای حرکتی و استفاده از آن به‌عنوان مکانی برای شکل‌گیری فعالیت‌های مختلف.

فصل ۴. بررسی استانداردهای فضایی و تدوین

برنامه‌های فیزیکی

۴-۱ مقدمه

با توجه به ضرورت ایجاد مجموعه فرهنگی سینمایی، در این فصل به کارکردهای اصلی مجموعه پرداخته می‌شود و تعاملات و روابط درون آن شناسایی می‌شود تا به فضایی ایده‌آل تبدیل گردد. معماری این فضاها به‌طور معمول دارای ویژگی‌های مشابهی است، ازین جهت لازم است تا سازمان‌دهی اجزا آن به‌دقت صورت پذیرد. در این فصل هدف آن است که خصوصیات فضاهای فرهنگی سینمایی و همچنین چگونگی طراحی آن‌ها در چارچوب مناسب و هماهنگ و طبق اصول و معیارهای کلی تدوین گردد. در پایان فصل به فضاهای تشکیل‌دهنده و ریز فضاهای مجموعه پرداخته می‌شود. با توجه به مبحث معیارهای طرح سینما مربوط به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به سال ۱۹۸۱، معیارها و استانداردهای فضایی و اصول و قواعد طراحی سینماها و فضاهای فرهنگی تدوین شده است.

۴-۲ فضاهای تشکیل‌دهنده مجموعه فرهنگی سینمایی

فضاهایی که در مجموعه‌های فرهنگی سینمایی به ضرورت وجود دارند عبارت‌اند از: سالن نمایش، سالن انتظار، سالن چند عملکردی، اتاق پروژکتور و متعلقات آن، ورودی و خروجی‌های اصلی و اضطراری، گیشه بلیت‌فروشی، سرویس‌های بهداشتی تماشاگران، انبارهای وسایل نظافت، اتاق‌های تأسیسات حرارتی و برودتی، تصفیه هوا، پست برق، مولد برق اضطراری و منبع آب اضطراری. فضاهای متغیر: بوفه، رستوران، فضای اداری (اتاق مدیر یا مدیران)، اتاق استراحت، غذاخوری، رختکن و سرویس بهداشتی کارکنان اداری، بایگانی، سرایداری، آبدارخانه، اتاق نمایش فیلم مربوط به قسمت اداری، انبارهای فیلم، تجهیزات فنی و اتاق تعمیرات.

۴-۲-۱ عملکردهای خدماتی تفریحی

یکی از کارکردهای مهم این مجموعه، عملکردهای خدماتی تفریحی است؛ نظیر رستوران‌ها، تریاها، ماشین‌های نوشابه و کافی‌شاپ‌ها و... و سهم زیادی در برآورده ساختن نیازهای مخاطبان و بالا بردن کیفیت سرویس‌دهی مجموعه دارند.

۴-۲-۲ عملکردهای فرهنگی نمایشگاهی

مجموعه‌ها می‌توانند عملکردهای دیگری چون فضاهای فرهنگی نمایشگاهی مانند سالن‌های همایش، گالری‌ها و نمایشگاه‌های هنرهای تجسمی، سالن موسیقی، کتابخانه و ... داشته باشند و این بسته به حجم و شرایط مکانی مجموعه است. (ایازی، محمدهادی. ۱۳۹۲)

۴-۲-۳ بخش اداری

این فضا به وسعت مجموعه فرهنگی و سینمایی بستگی دارد و باید به شکلی طراحی شود که بتواند دیگر قسمت‌های مجموعه را زیر نظر داشته باشد. فضاها شامل اتاق مدیر، اتاق کارمندان، سرویس‌های بهداشتی، رختکن، بایگانی، اتاق هنرپیشگان و ... است. سرانه این فضاها دارای ضوابط خاصی نبوده و کارکرد مناسب فضا مدنظر است.

۴-۲-۴ عملکردهای مناسب کودکان و نوجوانان

توجه به مخاطبین کودک و نوجوان حائز اهمیت است چراکه از مهم‌ترین و پرتعدادترین اقشار جامعه به شمار می‌آیند. در مجموعه فرهنگی سینمایی می‌بایست به فضاهای اختصاص یافته به این گروه توجه شود و فضاهای باز و بسته‌ای طراحی شود که در آن فضاهای مناسب، تریاها، فضاهای پخش فیلم و همچنین سالن‌های مخصوص طراحی گردد.

۴-۲-۵ فضای سبز و باز

تأمین فضای سبز و باز از مهم‌ترین کارکردهای این مجموعه به حساب می‌آید که به منظور فراغت، استراحت و تنفس در فضای باز در نظر گرفته می‌شود. این فضاها می‌توانند عملکردهای ویژه‌ای داشته باشند؛ مانند پخش فیلم در فضای باز.

۴-۲-۶ انبار و اتاق تأسیسات

این بخش شامل فضاهایی چون انبار تجهیزات فنی، انبار فیلم، انبار وسایل نظافت و همچنین انبارهای مرتبط با بوفه و رستوران است.

بخش تأسیسات مکانیکی و تأسیسات الکتریکی شامل فضاهایی چون: اتاق‌های تأسیسات حرارتی، برودتی، تصفیه هوا، منبع مواد سوختی، محل نگهداری منبع آب اضطراری، پست اصلی برق، مولد برق اضطراری و باتری‌های روشنایی ایمنی است. این بخش می‌بایست با فاصله دور از کل مجموعه، طراحی و ساخته شود. همچنین نباید با مسیر خروجی سینما اشتراکی داشته باشد.

به‌طورکلی این فضاها باید در مکانی طراحی و اجرا شوند که با بروز آتش‌سوزی در آن‌ها راه فرار مسدود نگردد. فضاهای تأسیساتی خطرزا می‌بایست دارای فیلتر ورودی باشند و درهایشان به سمت بیرون باز شود. دستگاه‌های تأسیساتی پر سروصدا مانند مولد برق اضطراری، دستگاه‌های خنک‌کننده (چیلر) در سامانه‌های فن‌کوئل و هواساز، دیگ‌های تهیه‌کننده آب گرم در داخل فضاهای مربوطه و همچنین مصالح پوشاننده جداره، باید در محل و به‌گونه‌ای نصب شوند که صدای ناشی از این دستگاه‌ها به مجموعه نفوذ نکند.

۷-۲-۴ پارکینگ و تسهیلات تأسیساتی

وجود تسهیلات تأسیساتی مناسب و کارآمد از قبیل سرویس‌های بهداشتی کافی و زیبا، تهویه مناسب و همچنین پارکینگ کافی از مهم‌ترین عوامل در بهره‌وری مناسب از مجموعه است. (ایازی، محمدهادی، ۱۳۹۲)

۳-۴ معرفی فضاهای کتابخانه و عملکرد آن‌ها

۱-۳-۴ فضای اداری

در این فضاها فعالیت‌های روزانه مرتبط با مجموعه به‌وسیله کارکنان، در آن جریان دارد. مبنای تعیین تعداد کارکنان را می‌توان براساس میزان جمعیت حوزه مشخص کرد. عوامل دیگری چون نوع خدمات مجموعه و نسبت جمعیت استفاده‌کننده به کل نیز تعیین‌کننده تعداد کارکنان است.^۱

۲-۳-۴ فضاهای عمومی کتابخانه

این بخش در ارتباط با عموم است و شامل فضاهایی است که عبارت‌اند از: (نشریه شماره ۲۷۰، ۱۳۸۳)

- محل نگهداری کتاب: میزان فضای لازم جهت نگهداری کتاب در کتابخانه‌ها که به وسعت و ماهیت کتاب‌های رزرو شده و موجود بستگی دارد. بسته به نحوه قفسه‌بندی و نوع دسترسی استفاده‌کنندگان به دو صورت مخزن باز و بسته است.

^۱ استاندارد ایفلا

- فضای مطالعه: این فضا دارای خصوصیات فیزیکی مختلفی است که بسته به نوع مبلمان، در زمینه‌های مختلف استفاده از آن، جهت مطالعه و تحقیق دارای ویژگی‌های متفاوتی است.
- فضای امانت: در این فضا کتاب به صورت امانت در اختیار استفاده کننده قرار می‌گیرد.
- بخش سمعی و بصری: در این فضا با استفاده از وسایل خاص، اطلاعات را به صورت شنیداری و یا بصری می‌توان در اختیار استفاده کنندگان گذاشت.
- فضای پشتیبانی: این فضاها به منظور ارائه خدمات در نظر گرفته می‌شوند. شامل خدماتی از قبیل تأسیسات، تجهیزات، امور رفاهی و... می‌باشند و شامل فضاهایی چون رستوران، بوفه، فضای استراحت کارکنان، رختکن، سرویس‌های بهداشتی، آبدارخانه، انبار، پارکینگ و ... است. تعداد و مساحت فضا به کل مجموعه بستگی دارد.
- فضاهای گردش: شامل فضاهای ارتباطی است و به صورت افقی در طبقات و یا عمودی میان طبقات پیش‌بینی می‌شوند. این فضاها شامل: ورودی‌ها، راهروها، فضاهای مکث و تقسیم، سطوح ساخت مسیر تأسیسات، آسانسورها، بالابرها، پله‌های فرار، پاگردها، شیب‌راه‌ها و موارد مشابه است.

۳-۳-۴ سرانه فضاهای کتابخانه

۱-۳-۳-۴ سرانه فضای اداری

سرانه‌های مبنا در گروه ۱ تا ۴ در جدول‌های زیر آورده شده است.

جدول ۴-۱۸. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۱ (فضاهای اصلی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷)

ردیف	نام فضا	سرانه مبنا		توضیحات
		مترمربع	به ازای هر	
۱	جلسات ۴ نفره داخل اتاق	۲,۲۵	نفر	با راهرو عبوری در ۲ طرف و میز یکپارچه.
۲	جلسات ۸ نفره داخل اتاق	۱,۵۰	نفر	با راهرو عبوری در ۲ طرف و میز یکپارچه.
۳	جلسات ۱۲ نفره (اتاق مستقل)	۲,۱	نفر	با راهرو عبوری در ۴ طرف و میز یکپارچه.

۴	دستگاه فتوکپی	۳	دستگاه	محل دستگاه در داخل فضای اداری است.
۵	استراحت کارکنان (سالن‌های کار)	۲,۱	استراحتگاه	برای هر ۲۰ نفر یک محل استراحت.
	سایر موارد	-	-	برحسب کارکرد مربوطه تعیین می‌شود.

جدول ۴-۱۹. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۲ (فضاهای وابسته اصلی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷)

ردیف	نام فضا		سرانه مبنا		توضیحات
			مترمربع	به ازای هر	
۱	سالن اجتماعات	۳۰ نفره با کف تخت	۱,۳۵	نفر	با احتساب فضای صحنه.
۲		۶۰ نفره با کف تخت	۱,۲۰	نفر	با احتساب فضای صحنه.
۳		۱۰۰ نفره با کف تخت	۰,۹	نفر	بدون احتساب فضای پشت‌صحنه.
۴	هال ورودی	تردد کارمندان	۰,۳	نفر	کارت زنی، نگهبانی و اطلاعات
۵		انتظار مراجعین	۰,۳	نفر	به تعداد مراجعه‌کننده در ساعت.
۶	مرکز رایانه		-	دستگاه	با توجه به نوع سیستم انتخابی بهره‌بردار
۷	مرکز تکثیر		-	دستگاه	مقدار آن تعیین می‌شود.

جدول ۴-۲۰. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۳ (فضاهای رفاهی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷)

ردیف	نام فضا		سرانه مبنا		توضیحات
			مترمربع	به ازای هر	
۱	سالن اجتماعات	آماده‌سازی	۱۲	نفر	
۲			۰,۱۲	نفر	
۳		سالن (میزهای ۴ نفره)	۰,۹	نفر	
۴	آبدارخانه	تا ۱۰۰ نفر ۱ واحد	۶	نفر	با احتساب لوازم کار موردنیاز
۵		از ۱۰۰ نفر به بالا	۰,۰۶	نفر	
۶	کمک‌های اولیه	برای تا ۱۵۰ نفر یک اتاق	۹	واحد	برای ادارات کوچک به‌صورت کمدهای اولیه منظور شود.

۷	از ۱۵۰ نفر به بالا	۰,۰۶	نفر	
۸	سرویس بهداشتی	۳,۶۰	واحد	این سطح شامل توالت، دستشویی و فضای دسترسی به آن است. تفکیک سرویس‌های بهداشتی برحسب نسبت‌های جنسی جمعیت اداری صورت می‌گیرد. (معمولاً $\frac{2}{3}$ مردانه و $\frac{1}{3}$ زنانه)

جدول ۴-۲۱. جدول سرانه‌های مبنا در گروه ۴ (فضاهای پشتیبانی). منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷)

ردیف	نام فضا	سرانه مبنا		توضیحات
		مترمربع	به ازای هر	
۱	خدمه	خدمه	۰,۶	برای کمتر از ۱۰ نفر یک واحد به مساحت ۶ مترمربع در نظر گرفته می‌شود.
۲	سرویس بهداشتی	خدمه	۰,۴۵	شامل دستشویی و دوش. (حداقل یک واحد به مساحت ۴,۵ مترمربع)
۳	اتاق نظافت	واحد	۳	در مجاورت سرویس‌های بهداشتی توصیه می‌شود.
۴	توقفگاه (پارکینگ)	واحد	۲۱	توقفگاه فقط مخصوص کارمندان اداری است و تأمین آن برای مراجعین مستلزم هماهنگی با ضوابط شهری است.
۵	تأسیسات برقی و مکانیکی مرکزی و در طبقات	نفر	۰,۰۶	معادل ۶ تا ۱۰٪ زیربنای خالص ساختمان در نظر گرفته شود.

۴-۳-۲-۳-۳ سرانه فضاهای فنی و کارگاهی

مساحت‌های فضاهای کارگاهی متغیر است و مطابق جدول شماره ۴-۲۲ قابل محاسبه است.

جدول ۴-۲۲. جدول تخصیص فضاهای فنی و کارگاهی. منبع: (نشریه شماره ۱۷۸. ۱۳۷۷)

نام فضا	توضیحات
کارگاه تعمیر و صحافی	حداقل مساحت لازم به منظور انجام ارهای اولیه و محدود برای هردو کارگاه ۳۵ مترمربع است.
کارگاه مرمت	
بخش انتخاب و سفارش	حداقل مساحت لازم برای هر بخش در صورت نیاز ۱۲ مترمربع است.
بخش آماده سازی فیزیکی	

۳-۳-۳-۴ توصیه های طراحی

در طراحی کتابخانه در یک مجموعه فرهنگی سینمایی می بایست به موارد زیر توجه کرد: (نشریه شماره

۱۳۸۳. ۲۷۰)

- محل مطالعه و جای آن پیش بینی شود، همچنین وسایل و تجهیزات مخصوص کودکان تهیه شود. توجه به محل هایی برای کودکان حائز اهمیت است.

- راه پله فرار از آتش سوزی می بایست خارج از ساختمان در نظر گرفته شود.

برای استفاده افراد معلول از فضای کتابخانه موارد زیر باید رعایت شود:

- فضاهای عمومی و فضاهای گردشی از جمله عناصر وابسته مانند توالت ها، پارکینگ ها، راهروها و فضاهای ارتباطی، باید قابل استفاده برای این افراد باشد.

- به میزان حداقل ۵٪ و یا حداقل یکی از هر عنصر نیمکت ثابت، میزها یا محل های مطالعه و فضای آزاد میان میزها می بایست برای افراد معلول قابل استفاده باشد.

- حداقل فضای آزاد مسیر برای عبور میان قفسه ها و ردیف ها باید ۹۰ سانتی متر باشد. ارتفاع قابل دسترس از روبه رو می بایست بین ۴۰ تا ۱۲۰ سانتی متر باشد. از پهلوی بین ۱۵ تا ۱۳۵ سانتی متر از کف تمام شده باشد.

- درهای ورودی کتابخانه دو لنگه باشند و به صورت خودکار باز و بسته شوند.
- میز امانات در محل مناسب قرار گیرد و قابل رؤیت باشد.
- دستشویی و رختکن معمولاً در محوطه و ورودی کتابخانه قرار گیرد.
- سالن سخنرانی و اتاق‌های سمینار از شرایط نور کافی و طبیعی برخوردار باشد و در دسترس باشند.
- از زیرزمین مجموعه جهت انجام خدمات فنی و انبار و تدارکات و نیازمندی‌ها استفاده شود.
- ورودی زیرزمین در محوطه ورودی کارمندان و نزدیک سطح شیب‌دار قرار گیرد.

۴-۳-۳-۴ پوشش کف کتابخانه

- بهتر است کف کتابخانه روشن، غیر لغزنده و مقاوم باشد.
- مصالح مورد استفاده در کف‌سازی بادوام و نسوز باشد و هنگام راه رفتن بر روی آن سر صدا ایجاد نکند.
- راهرو ورودی قابل شست‌وشو باشد.

۵-۳-۳-۴ نورپردازی

نحوه نورپردازی مجموعه‌هایی که دارای چند عملکرد است کار پیچیده‌ای است. توصیه می‌شود: (نشریه شماره ۱۳۸۳.۲۷۰)

- نورپردازی به گونه‌ای باشد که موجب خیرگی و خستگی نشود. همچنین میزان گرما افزایش پیدا نکند.

- بهتر است از دو نوع نور استفاده شود؛ استفاده از نور مصنوعی و قابل کنترل، استفاده از نور طبیعی.
- در هنگام طراحی لازم است به عواملی چون کیفیت نور، جهت سایه و سطوح سایه‌روشن توجه شود.

۴-۳-۶ نور مصنوعی

جدول زیر حداقل شدت نور مصنوعی در فضاهای مختلف کتابخانه را توصیه می‌کند.

جدول ۴-۲۳. حداقل شدت نور مصنوعی در فضاهای مختلف کتابخانه. منبع: (نشریه شماره ۲۷۰. ۱۳۸۳)

نام فضا	توضیحات
مخازن بسته	۱۰۰
اتاق‌های مطالعه (روزنامه و مجله)	۲۰۰
میزهای مطالعه (امانت) - فهرست بندی طبقات - اتاق‌های مختلف	۴۰۰
بخش آماده‌سازی فیزیکی	۶۰۰

۴-۳-۷ نورپردازی قفسه‌های کتاب

بر روی سطح عمودی قفسه‌های کتاب حداقل تراز روشنایی ۵۰ تا ۱۰۰ لوکس توصیه می‌شود. در قسمت هایی که دسترسی و فضا برای مراجعین زیاد است، نورپردازی بهتر است به صورت عمومی (مانند استفاده از لامپ‌های فلورسنت پوشش‌دار) و همچنین به وسیله نورپردازی موضعی انجام گیرد.

۸-۳-۳-۴ تأسیسات و تنظیم شرایط محیطی

- گرمایش: گرمایش از کف به صورت الکتریکی و یا به وسیله عبور لوله های آب گرم امکان پذیر است. این شیوه باعث انعطاف پذیری بیشتر در آرایش میزها و قفسه های کتاب می شود، همچنین باعث ایجاد آسایش برای مراجعین می گردد. قرار دادن تأسیسات گرمایی در سقف نیز موجب صرفه جویی در فضا می شود.
- سرمایش: در مناطق گرمسیر به دلیل گرمای بسیار زیاد آفتاب لازم است تا به جهت گیری ساختمان توجه شود و از حفاظ های افقی در مقابل آفتاب استفاده شود. (مبحث هجدهم. ۱۳۹۶)

۴-۴ سالن های سینما

از مهم ترین عملکردهای این مجموعه سالن های سینمای آن است و بسته به حجم و ظرفیت و مکان مجموعه، تعداد سالن ها متغیر است. مکان یابی متناسب این سالن ها نکته مهم در طرح این مجموعه است و باید به گونه ای باشد که علاوه بر شاخص و تأثیرگذار بودن جلوه ی آن، در کل مجموعه مزاحمتی برای سایر عملکردها نداشته باشد و از نظر طراحی مسیرهای ورود و خروج و مکان های انتظار و ... باعث دیده شدن سایر عملکردها توسط مخاطبان شود.

سالن های سینما ظرفیت هایی بین ۲۰۰ تا ۱۵۶۰ صندلی دارند و مطابق استانداردهای اخیر از فضاهای انتظار، پروژکسیون، اداری و خدماتی مشترک تشکیل شده اند. (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- سیستم نمایش نرمال
- به فیلم های ۳۵ میلی متری که نسبت عرض به ارتفاع یک کادر فیلم آن $\frac{1}{33}$ است، گفته می شود.
- سیستم نمایش اسکوپ

- به فیلم ۳۵ میلی‌متری که نسبت عرض به ارتفاع یک کادر فیلم آن $\frac{2/35}{1}$ است، گفته می‌شود.

۴-۴-۱ سالن نمایش

زیرمجموعه‌های سالن نمایش عبارت‌اند از:

۴-۴-۱-۱ فواصل دید

با توجه به فاصله چشم تماشاگر که در وسط اولین و آخرین ردیف تا پرده و یا تا وتر پرده‌های خمیده قرار دارد، حداقل و حداکثر فاصله دید مطابق با جدول زیر است:

جدول ۴-۲۴. حداقل و حداکثر فواصل دید. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

مشخصات	فاصله دید	توضیحات
حداقل فاصله دید برای تصویر اسکوپ	۵۵ درصد عرض پرده	در تصویر اسکوپ نسبت عرض به ارتفاع کادر فیلم و پرده برابر است با $\frac{2/35}{1}$ در تصویر نرمال نسبت عرض به ارتفاع کادر فیلم و پرده برابر است با $\frac{1/33}{1}$
حداقل فاصله دید برای تصویر نرمال	۹۵ درصد عرض پرده	
حداکثر فاصله دید برای تصویر اسکوپ	۳ برابر عرض پرده	
حداکثر فاصله دید برای تصویر نرمال	۵ برابر عرض پرده	

۴-۱-۲ زوایای دید

زوایای دید نسبت به پرده نمایش طبق جدول زیر است.^۱

جدول ۴-۲۵. زوایای دید نسبت به پرده نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

زوایای دید		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداکثر زاویه A تصویر اسکوپ	۸۵ درجه	در تصویر اسکوپ نسبت عرض به ارتفاع کادر فیلم و پرده برابر است با $\frac{2/35}{1}$
حداکثر زاویه A تصویر نرمال	۵۵ درجه	
حداکثر زاویه B تصویر اسکوپ	۱۹ درجه	
حداکثر زاویه B تصویر نرمال	۱۱ درجه	
حداکثر زاویه C تصویر اسکوپ	۲۵ درجه	
حداکثر زاویه C تصویر نرمال	۳۰ درجه	
حداکثر زاویه D تصویر نرمال	۱۱۰ درجه	
حداکثر زاویه F	۴۰ درجه	
حداکثر زاویه G	۲۵ درجه	
حداکثر زاویه H	۲۰ درجه	در تصویر نرمال نسبت عرض به ارتفاع کادر فیلم و پرده برابر است با $\frac{1/33}{1}$

۴-۱-۳ صندلی تماشاگران

در ادامه به توضیح مشخصات صندلی‌ها در سالن‌های نمایش پرداخته می‌شود.

^۱ زاویه A: زاویه افقی چشم تماشاگر واقع در وسط اولین ردیف با دو طرف پرده.
 زاویه B: زاویه افقی چشم تماشاگر واقع در وسط آخرین ردیف با دو طرف پرده.
 زاویه C: زاویه دید تماشاگر واقع در منتهی‌الیه اولین ردیف با لبه دورتر پرده با پرده.
 زاویه D: زاویه دید تماشاگر واقع در منتهی‌الیه اولین ردیف با لبه نزدیک‌تر پرده با پرده.
 زاویه F: زاویه بین خط واصل از چشم تماشاگر واقع در وسط اولین ردیف با لبه بالای پرده و خط افق.
 زاویه G: زاویه بین خط واصل از چشم تماشاگر واقع در وسط اولین ردیف به وسط پرده و خط افق.
 زاویه H: زاویه بین خط واصل از چشم تماشاگر واقع در وسط آخرین ردیف در بالکن به لبه پایین پرده و خط افق.

۴-۱-۴ ابعاد و فواصل

ابعاد و فواصل صندلی‌های سالن نمایش در جدول زیر به اختصار توضیح داده شده است.

جدول ۴-۲۶. صندلی‌های سالن نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵، ۱۳۸۱)

صندلی‌های سالن نمایش		
توضیحات	اندازه یا تعداد	مشخصات
۱- توصیه می‌گردد این اندازه ۵۵ سانتیمتر در نظر گرفته شود.	۵۰ سانتی‌متر	حداقل عرض صندلی از محور تا محور دسته صندلی (۱)
	۴۰ سانتی‌متر	حداقل عمق کف نشیمن (۲)
	۴۲۰ تا ۴۷ سانتی‌متر	ارتفاع محل نشیمن از کف زمین
۲- توصیه می‌گردد این اندازه ۴۵ سانتیمتر در نظر گرفته شود.	۸۵ سانتی‌متر	حداقل ارتفاع شاقول پشتی صندلی (۳)
	۱۰۵ درجه	حداقل زاویه بین پشتی صندلی و خط افق
	۱۱۵ درجه	حداکثر زاویه بین پشتی صندلی و خط افق
۳- توصیه می‌گردد این اندازه ۹۰ سانتی‌متر در نظر گرفته شود.	۴۰ سانتی‌متر	حداقل فاصله عبوری مابین ردیف‌های صندلی برای صندلی‌های تاشو
	۶۰ سانتی‌متر	حداقل فاصله عبوری مابین ردیف‌های صندلی برای صندلی‌های ثابت
	۱۰ ردیف	حداکثر تعداد ردیف‌ها بین دو راهرو عرضی
۴- مرکز این قوس بر روی محور عمود بر پرده و به فاصله ۰,۳۵، عرض پرده اسکوپ و یا ۰,۶۳، عرض پرده نرمال از وتر پرده یا خود پرده، در پشت پرده واقع است.	۰,۹ عرض پرده	حداقل شعاع قوس اولین ردیف برای تصویر اسکوپ (۴)
	۱,۶ عرض پرده	حداقل شعاع قوس اولین ردیف برای تصویر نرمال (۴)
	۰,۹ عرض پرده	حداکثر فاصله صندلی‌های منتهی‌الیه ردیف اول از همدیگر برای تصویر اسکوپ
۵- چنانچه ردیف‌ها به گونه‌ای باشند که افراد یک‌درمیان پشت سر هم قرار گیرند، رعایت این اندازه‌ها در ردیف‌ها به‌صورت یک‌درمیان الزامی است.	۱,۶ عرض پرده	حداکثر فاصله صندلی‌های منتهی‌الیه ردیف اول از همدیگر برای تصویر نرمال
	۱۱۵ سانتی‌متر	حداقل ارتفاع چشم تماشاگران در حالت نشسته (بزرگسالان)
	۹۵ سانتی‌متر	حداکثر ارتفاع چشم تماشاگران در حالت نشسته (کودکان و نوجوانان)
	۱۲ سانتی‌متر	اختلاف ارتفاع بین ردیف صندلی‌ها برای بزرگسالان (۵)
	۳۲ سانتی‌متر	اختلاف ارتفاع بین ردیف صندلی‌ها برای کودکان و نوجوانان (۵)

۴-۴-۱-۵ سایر مشخصات

سایر مشخصات صندلی‌های سالن نمایش به شرح زیر است: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- صندلی‌ها می‌بایست مخصوص نشستن یک نفر باشند.
 - نمی‌توان از صندلی‌های بدون پشتی و یا بدون دسته در سالن‌های نمایش سینما استفاده کرد.
 - صندلی‌ها باید دارای دسته باشند و نباید از حد نشیمن صندلی زمانی که به صورت قائم قرار می‌گیرد جلوتر برود.
 - مصالح به کاررفته در صندلی‌ها می‌بایست مقاوم، غیرقابل اشتعال، قابل شست‌وشو و جاذب صدا باشند.
 - صندلی‌های مخصوص کودکان و نوجوانان از ضوابط عمومی صندلی‌ها تبعیت می‌کنند.
 - کلیه صندلی‌ها دارای شماره باشند.
 - تنظیم راهروها در سالن نمایش می‌بایست با در نظر گرفتن محل ورودی‌ها و خروجی‌های سالن و همچنین حرکت راحت تماشاگران در سطح سالن صورت گیرد.
 - فاصله راهروها از یکدیگر باید به شکلی باشد که به حداکثر مجاز تعداد صندلی‌ها در ردیف توجه شود و بین دو راهرو عرضی حداکثر مجاز تعداد ردیف هم سر گرفته شود.
 - در سالن نمایش نباید راهروها انتهای بسته داشته باشند. راهروها می‌بایست به یک در خروجی و یا فضای باز در جلو سالن و یا راهروی دیگر بپیوندند.
 - در راهروهای مابین ردیف‌های صندلی در سالن نمایش نباید اختلاف سطح وجود داشته باشد. همچنین نباید پله‌ای وجود داشته باشد.
- در سالن‌های نمایش، متنا سب بافا صله ردیف‌های صندلی‌ها از یکدیگر، تعداد صندلی‌ها در ردیف طبق جدول ۴-۲۷ است.

جدول ۴-۲۷. تعداد صندلی‌ها در ردیف. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

تعداد صندلی‌ها در ردیف با دو راهرو در طرفین	تعداد صندلی‌ها در ردیف با یک راهرو در یک طرف	حداقل فاصله ردیف صندلی‌ها (سانتی متر)
۱۶	۸	۴۰
۱۷ و ۱۸	۹	۵۰
۱۹ و ۲۰	۱۰	۶۰

در محل قرارگیری صندلی‌ها در سالن نمایش، شیب کف و راهرو بین ردیف‌ها می‌بایست از ۸ درجه کمتر باشد. (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

۴-۴-۱-۶ شرایط صندلی‌های چرخ‌دار برای معلولین

در سالن‌های نمایش تعداد صندلی‌های چرخ‌دار به نسبت ظرفیت کل مطابق با جدول زیر است: (نشریه شماره ۲۴۶. ۱۳۹۹)

جدول ۴-۲۸. تعداد صندلی‌های چرخ‌دار به نسبت ظرفیت کل. منبع: (نشریه شماره ۲۴۶. ۱۳۹۹)

ظرفیت صندلی و محوطه تجمع	تعداد لازم محل برای صندلی چرخ‌دار
۵۰ تا ۷۵	۳
۷۶ تا ۱۰۰	۴
۱۰۱ تا ۱۵۰	۵
۱۵۱ تا ۲۰۰	۶
۲۰۱ تا ۳۰۰	۷
۳۰۱ تا ۴۰۰	۸
۴۰۱ تا ۵۰۰	۹
۵۰۱ تا ۱۰۰۰	۲ درصد از کل
بیشتر از ۱۰۰۰	۲ درصد، به‌اضافه ۱ برای هر ۱۰۰ نفر ظرفیت بیشتر از ۱۰۰۰ نفر

- محل استقرار صندلی چرخ‌دار باید به‌گونه‌ای باشد که راهرو بین ردیف صندلی‌ها مسدود نشود.

- محل استقرار صندلی‌های چرخ‌دار در سالن‌های نمایش می‌بایست در نزدیک‌ترین فاصله نسبت به در ورودی سالن نمایش باشند تا معلولین بتوانند از در ورودی سالن نمایش به‌عنوان خروجی استفاده کنند.
- در مسیر دسترسی به محل قرارگیری صندلی چرخ‌دار نباید هیچ‌گونه پله‌ای وجود داشته باشد.
- جهت استقرار صندلی چرخ‌دار در سالن نمایش حداقل به فضای ۸۰×۱۶۰ سانتی‌متر نیاز است و سطح این محل باید افقی باشد.

۲-۴-۴ راهروهای سالن نمایش

۱-۲-۴-۴ مشخصات عمومی

مشخصات راهروهای سالن نمایش در جدول زیر به اختصار توضیح داده شده است.

جدول ۲۹-۴. راهروهای سالن نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

راهروهای سالن نمایش		
توضیحات	اندازه یا تعداد	مشخصات
۱- این راهرو به‌عنوان راهروهای دسترسی یا تخلیه سالن تلقی نشده و در محاسبات عرض حداقل لازم راهروها به نسبت گنجایش منظور نمی‌گردد. ۲- تعداد پله‌های پیوسته باید حداقل ۳ عدد باشد. ۳- شیب‌های کمتر از ۳٪ شیب‌راهِ یا راهرو شیب‌دار محسوب نمی‌شوند.	به ازای هر ۱۰۰ نفر ۷۰ سانتی‌متر	حداقل مجموع عرض راهروهای سالن نمایش
	۱۲۲ سانتی‌متر	حداقل عرض پله راهروهای طولی وسط
	۱۰۷ سانتی‌متر	حداقل عرض راهروهای طولی افقی یا شیب‌دار وسط
	۱۴۰ سانتی‌متر	حداقل عرض راهروهای عرضی وسط
	۹۱ سانتی‌متر	حداقل عرض راهروهای پله‌ای، افقی یا شیب‌دار کناری (دیوارهای جانبی و عقب سالن) (۱)
	۱۴ سانتی‌متر	حداقل ارتفاع پله‌های پیوسته (۲)
	۱۸ سانتی‌متر	حداکثر ارتفاع پله‌های پیوسته (۲)
	۱۲ سانتی‌متر	حداقل ارتفاع پله‌های تکی یا دوتایی
	۱۶ سانتی‌متر	حداکثر ارتفاع پله در سالن‌های مخصوص کودکان و نوجوانان
	۳۰ سانتی‌متر	حداقل عمق کف پله
	۳۵ سانتی‌متر	حداکثر عمق کف پله

حداکثر شیب مجاز برای راهرو (۳)	۸ درصد	
--------------------------------	--------	--

۳-۴-۴ ورودی‌ها و خروجی‌های سالن نمایش

۱-۳-۴-۴ مشخصات عمومی

مشخصات ورودی‌ها و خروجی‌های سالن نمایش در جدول زیر شرح داده شده است.

جدول ۳-۴-۴. ورودی‌ها و خروجی‌های سالن نمایش. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

ورودی‌ها و خروجی‌های سالن نمایش		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداقل عرض درهای ورودی	۱۵۰ سانتی‌متر	۱- این فاصله در امتداد مسیر حرکت اندازه‌گیری می‌شود.
حداقل عرض درهای خروجی	۱۵۰ سانتی‌متر	
حداکثر عرض درهای ورودی	۲۰۰ سانتی‌متر	
حداکثر عرض درهای خروجی	۲۰۰ سانتی‌متر	
حداقل ارتفاع درهای ورودی و خروجی	۲۲۰ سانتی‌متر	
حداقل تعداد درهای خروجی	۲ عدد	
حداقل مجموعه عرض درهای خروجی	به ازای هر ۱۰۰ نفر ۷۰ سانتی‌متر	
حداقل فاصله دورترین محور تا محور دو در خروجی	۵ متر	
حداکثر فاصله دورترین صندلی از در خروجی (۱)	۳۰ متر	
حداقل ارتفاع محل نصب تابلوهای ورود و خروج	۲۲۰ سانتی‌متر	
حداکثر ارتفاع محل نصب تابلوهای ورود و خروج	۳۰۰ سانتی‌متر	

۲-۳-۴-۴ سایر مشخصات

سایر مشخصات به شرح زیر است: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- ورودی و خروجی‌ها باید مجزا از یکدیگر باشند.^۱

^۱ توصیه: بهتر است ورودی‌های سالن نمایش در معرض دید افرادی که در سالن نمایش هستند قرار گیرند.

- ورودی سالن نمایش باید به گونه‌ای طراحی شود که در شرایط اضطراری بتوان از آن به عنوان در خروجی سالن نمایش استفاده کرد.
- ورودی سالن نمایش باید به شکلی طراحی شود که نور و صداهای سالن انتظار به داخل سالن نفوذ نکن.
- خروجی‌های بالکن در سالن نمایش باید از خروجی‌های سالن پایین مجزا باشد. بالکن باید دارای حداقل دو در خروجی مجزا باشد و جمعیت بالکن نباید بتواند از خروجی‌های سالن پایین استفاده کند.^۱

در جدول ۴-۳۱ تعداد درب‌های خروجی توضیح داده شده است.

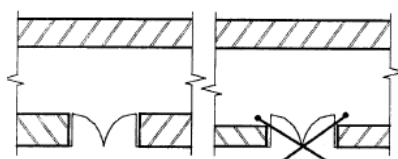
جدول ۴-۳۱. تعداد درب‌های خروجی. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

تعداد اشخاص در یک فضا (نفر)	تعداد درب‌های خروجی
۱ - ۶۰	۱
۶۱ - ۶۰۰	۲
۶۰۱ - ۱۰۰۰	۳
۱۰۰۱ - ۱۴۰۰	۴
۱۴۰۱ - ۱۷۰۰	۵
۱۷۰۱ - ۲۰۰۰	۶
۲۰۰۱ - ۲۲۵۰	۷
۲۲۵۱ - ۲۵۰۰	۸
۲۵۰۱ - ۲۷۰۰	۹
بیشتر از ۲۷۰۰	۱ درب برای هر ۳۰۰ نفر

- خروجی‌های سالن نمایش تا حد امکان باید در دو طرف سالن باشند و نزدیک به هم قرار نگیرند.

^۱توصیه: تا حد امکان خروجی‌های سالن نمایش در انتهای راهروهای طولی یا عرضی سالن قرار گیرند. خروجی‌ها تا حد امکان می‌بایست در معرض دید باشند.

- حداقل فاصله دو در خروجی (محور تا محور) ۵ متر است. در صورت نزدیکی درها به یکدیگر، یک واحد خروجی محسوب می‌شوند. در این صورت عرض معبر نباید برای بیش از ۵۰ درصد جمعیت سالن محاسبه شود.
- درهای ورودی و خروجی می‌بایست هم‌سطح کف سالن نمایش باشند.
- از درهای دو لنگه مساوی باید در سالن‌های نمایش استفاده شود.
- جهت بازشو تمام درهای سالن نمایش اعم از ورودی‌ها و خروجی‌ها باید به سمت بیرون باشند.
- درهای خروجی در هنگام باز شدن بایستی کاملاً بر روی دیوار، درگاه و یا دیوار راهروی خروجی قرار گیرد و راه مسیر عبور را مسدود نکند.
- در صورتی که در خروجی به داخل درگاه باز می‌شود، عرض درهای باز شده نباید از عمق درگاه بیشتر باشد و باعث کاهش عرض راهرو شود. (شکل ۴-۲۱)

شکل ۴-۲۱. جهت بازشوها. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- دستگیره درهای سالن‌های نمایش باید در ۱۰۰ سانتی‌متری سطح زمین تعبیه شوند و نباید قفل داشته باشند.
- درهای سالن نمایش باید توانایی مقاومت در برابر آتش تا ۳۰ دقیقه را داشته باشند و اجزاء و قطعات آنها نباید استحکام و مقاومتشان را در این مدت از دست بدهند.

۴-۴-۴ پرده نمایش

۱-۴-۴-۴ مشخصات عمومی

- اندازه پرده با توجه به عرض و ارتفاع و عمق و سالن نمایش در نظر گرفته می شود. همچنین در دو طرف پرده باید فضایی را جهت رفت و آمد به پشت آن و جمع شدن پرده محافظ در نظر گرفت. با توجه به موارد ذکر شده بهتر است بزرگترین سایز پرده در نظر گرفته شود.^۱
- فضای پشت پرده باید به شکلی در نظر گرفته شود که از نظر جریان هوا با سالن مرتبط باشد و امکان دسترسی به این فضا وجود داشته باشد. اسکلت پرده باید اندکی بزرگتر از پرده در نظر گرفته شود. (در حدود ۳۰ سانتی متر) (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

۵-۴-۴ سایر ملاحظات در سالن نمایش

سایر ملاحظات در سالن نمایش در جدول ۴-۳۲ توضیح داده شده است.

جدول ۴-۳۲. سایر ملاحظات در سالن نمایش. منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

سایر ملاحظات		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداکثر شیب سالن نمایش	۸ درصد	
حداکثر شیب پله‌ای سالن نمایش	۵۲ درصد	
حداقل شیب پله‌ای سالن نمایش	۱۲ درصد	
حداکثر ارتفاع بلندترین نقطه سالن نمایش نسبت به کف خیابان ($\pm 0,00$)	۱۵ متر	
حداقل ارتفاع در خروجی سالن نمایش از کف خیابان ($\pm 0,00$)	۶- متر	
حداقل ارتفاع دست‌انداز بالکن	۱۰۵ سانتی متر	

^۱توصیه: بهتر است پرده‌های نمایش دارای انحنا باشند؛ به‌خصوص در سالن‌های عریض. این انحنا کمانی است از دایره به مرکز لنز پروژکتور از مرکز پرده.

- انتخاب فرم سالن و محدوده کلی استقرار صندلی‌ها باید با توجه به ضوابط آکوستیک باشد. همچنین ضوابط مربوط به محل استقرار صندلی‌ها، تعداد صندلی در ردیف، زوایای دید تماشاگران، تابش پروژکتور و راهروها و ... رعایت شود.^۱
- در طراحی سالن نمایش باید به‌طور هم‌زمان به شیب سالن، محدوده استقرار صندلی‌ها در جلو و عقب سالن، ارتفاع زیر پرده و اختلاف ارتفاع چشم تماشاگران توجه شود.^۲

۴-۴-۶ حجم و سرانه سالن‌های نمایش

در جدول ۴-۳۳ حجم و سرانه سالن‌های نمایش مشخص شده است.

جدول ۴-۳۳. حجم و سرانه سالن‌های نمایش. منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

حجم و سرانه سالن‌های نمایش		
توضیحات	اندازه یا تعداد	مشخصات
	۰,۷۵ مترمربع	سطح سرانه سالن‌های نمایش
	۵,۷۵ مترمکعب	حجم سرانه سالن‌های نمایش

^۱توصیه: تا حد امکان خروجی‌ها در مسیر راهروهای عرضی قرار داده شوند چراکه باعث کم شدن میزان سطح اختصاص داده‌شده به راهروها می‌شود و خروج از سینما بهتر و سریع‌تر انجام می‌گیرد.

^۲توصیه: سالن‌های نمایش که دارای بالکن می‌باشند، برای جلوگیری از به وجود آمدن شیب بد و نامناسب بالکن، کف پایین سالن نمایش با شیب کم طراحی شود.

۴-۷ سالن انتظار

در جدول ۴-۳۴ مشخصات سالن انتظار توضیح داده شده است.

جدول ۴-۳۴. سالن انتظار. منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

سالن انتظار		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداقل سطح سرانه سالن‌های انتظار	۰/۳۵ مترمربع	۱- توصیه می‌شود به ازای هر ۱۰۰ صندلی سالن نمایش ۱۰ عدد صندلی در سالن انتظار پیش‌بینی گردد.
حداقل حجم سرانه سالن‌های انتظار	۱,۵ مترمکعب	
حداقل تعداد صندلی‌های سالن انتظار (۱)	به ازای هر ۱۰۰ صندلی سالن نمایش ۵ عدد	
حداکثر ارتفاع کف سالن انتظار از ورودی اصلی	۱۱+ متر	
حداقل ارتفاع کف سالن انتظار از ورودی اصلی	۶- متر	
مجموع عرض خروجی اضطراری سالن انتظار	به ازای هر ۱۰۰ نفر، ۵۶ سانتی‌متر	
حداقل عرض خروجی اضطراری سالن انتظار	۱۸۰ سانتی‌متر	

مشخصات سالن انتظار: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- برای مجموعه‌های سینمایی می‌توان یک سالن انتظار و یا چند سالن انتظار نظر گرفت.
 - سالن انتظار می‌بایست به شکلی طراحی و ساخته شود که باعث راحتی جسمی و روحی افراد شود.
 - راهروهایی که راه به سمت سالن نمایش دارند در صورتی جز سالن انتظار هستند و محاسبه می‌شوند که عرضشان از ۴ متر کمتر نباشد.
 - در سالن‌های انتظاری که در کف اختلاف سطح وجود دارد باید شیب‌راه با عرض حداقل ۱,۲ متر و شیب حداکثر ۸ درصد در نظر گرفته شود.
 - مصالحی که در کف سالن انتظار استفاده می‌شود باید غیر لغزنده، مقاوم و قابل شست‌وشو باشد.
- همچنین به مسائل آکوستیکی نیز توجه شود. این مصالح می‌بایست غیرقابل اشتعال باشند.

۸-۴-۴ اتاق پروژکتور و ملحقات آن

۱-۸-۴-۴ مشخصات عمومی

در جدول ۴-۳۵ مشخصات اتاق پروژکتور توضیح داده شده است.

جدول ۴-۳۵. اتاق پروژکتور. منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

اتاق پروژکتور		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداقل تعداد پروژکتورهای پیش‌بینی‌شده برای اتاق پروژکتور (۱)	۲ عدد	۱- ترجیحاً از ۳ عدد پروژکتور استفاده شود.
حداقل فاصله پروژکتور با دیوار پشت	۲۰۰ سانتی‌متر	
حداقل فاصله پروژکتور با دیوارها و پروژکتورهای کناری	۸۰ سانتی‌متر	
حداقل ارتفاع اتاق پروژکتور	۲,۵ متر	
حداقل عرض پله‌های دسترسی به اتاق پروژکتور	۶۵ سانتی‌متر	
حداکثر ابعاد پنجره اتاق پروژکتور برای تابش نور به پرده	۴۰ × ۴۰ سانتی‌متر	
حداقل ابعاد پنجره اتاق پروژکتور برای تابش نور به پرده	۲۰ × ۲۰ سانتی‌متر	

۲-۸-۴-۴ سایر مشخصات

سایر مشخصات به شرح زیر است: منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- در هر یک از سینماها باید یک فضای بسته جهت استقرار وسایل نمایش فیلم و پخش صدا در نظر گرفت. این فضاها می‌بایست فضایی برای حداقل ۲ پروژکتور در نظر گرفته شود.

- در نظر گرفتن یک اتاق کوچک به منظور نگهداری از باتری‌های مخصوص روشنایی ایمنی سینما و سرویس بهداشتی در کنار اتاق پروژکتور الزامی است.^۱
- در مجموعه‌های سینمایی می‌توان از یک اتاق پروژکتور برای چند سال نمایش استفاده کرد.
- ابعادی که برای اتاق پروژکتور در نظر گرفته می‌شود می‌بایست با توجه به اندازه پروژکتور (در حدود 100×60 سانتی‌متر) و فاصله آن با دیوار پشت، با دیوار و پروژکتور کناری، میز بازبینی فیلم و میز برگردان فیلم که هر یک در حدود 120×180 سانتی‌متر است و دستگاه‌های تقویت کننده صوتی می‌بایست در نظر گرفته شود.^۲
- نمی‌توان دسترسی اتاق پروژکتور را از داخل سالن نمایش در نظر گرفت. به شرطی که یک فضای واسط میان اتاق پروژکتور و فضای جمعی در نظر گرفته شود، می‌توان میان آن‌ها فضای ارتباط در نظر گرفت.
- برای اتاق‌های پروژکتور باید دو در یا یک در و یک پنجره در نظر گرفت و محل پنجره باید به شکلی طراحی شود که امکان استفاده از آن هنگام فرار میسر باشد. درها رو به بیرون باز شوند و از یکدیگر فاصله داشته باشند.
- سقف و دیوارهای اتاق پروژکتور باید بتوانند در برابر آتش دو ساعت مقاومت داشته باشد و کفپوش آن در برابر برق عایق باشد.

^۱توصیه: جهت استراحت مسئول پروژکتور بهتر است محلی در کنار فضای استقرار پروژکتورها در نظر گرفته شود. این فضا باید به شکلی طراحی شود که مسئول پروژکتور امکان نظارت بر اتفاقات داخل اتاق پروژکتور و عملکرد دستگاه را داشته باشد.

^۲این محاسبات می‌بایست با توجه به ابعاد تابلوی برق، قفسه‌ها و محل استراحت فرد مسئول صورت گیرد. همچنین به سطوح مربوط به سرویس های بهداشتی، اتاق پروژکتور و اتاقک باتری توجه شود.

۴-۴-۹ ورودی سینما

۴-۴-۹-۱ مشخصات عمومی

در جدول ۴-۳۶ مشخصات ورودی سینما توضیح داده شده است.

جدول ۴-۳۶. ورودی سینما. منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

ورودی سینما		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداقل سطح سرانه پیش ورودی سینما	۰/۰۵ مترمربع	
حداقل عمق پیش ورودی	۲ متر	
حداقل دهانه پیش ورودی	۵ متر	
حداقل مجموع عرض معبر درهای ورودی سینما	به ازای هر ۱۰۰ نفر ۵۶ سانتی متر	
حداقل عرض معبر ورودی	۱۸۰ سانتی متر	

۴-۴-۹-۲ سایر مشخصات

در هر سینما یک ورودی اصلی برای تماشاچیان می‌بایست در نظر گرفت. کارکنان می‌توانند از ورودی اصلی استفاده کنند، اما باید ورودی مجزا برای کارکنان و ورود و خروج وسایل تجهیزات، مواد مورد استفاده در رستوران، بوفه و قسمت‌های دیگر، همچنین حمل و نقل در نظر گرفته شود. برای استفاده معلولین، در صورت وجود اختلاف ارتفاع، می‌بایست شیب‌راهایی با عرض حداقل ۱,۲ متر و شیب حداکثر ۸ درصد در نظر گرفت.

در قسمت ورود به مجموعه، درهای ورودی باید بسیار محکم ساخته شود. درها باید به دو سو باز شوند و بخشی از در که در ارتفاع دید است از شیشه نشکن ساخته شود.^۱

۴-۱۰ گیشه بلیت‌فروشی

در جدول ۴-۳۷ به تعداد گیشه‌های سینما بر اساس ظرفیت سالن‌های نمایش اشاره شده است.

جدول ۴-۳۷. تعداد گیشه‌های سینما. منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

تعداد گیشه‌های سینما		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
سینما تا ۴۰۰ صندلی	۱	
سینما از ۴۰۰ صندلی تا ۱۰۰۰ صندلی	۲	
سینما با بیش از ۱۰۰۰ صندلی	۳	

جانمایی گیشه بلیت‌فروشی باید در محلی در نظر گرفته شود که دید کافی به فضای خارج سینما داشته باشد. همچنین دسترسی به بخش مدیریت یا ورودی به گیشه راحت صورت گیرد.^۲

گیشه باید در محلی در نظر گرفته شود که مزاحم رفت‌وآمد در فضا نشود.^۳

^۱توصیه: تعبیه فیلتر ورودی جهت حفظ گرما و سرما و ایجاد نظم و حفظ نظافت در محل ورودی، بخش ورودی دارای دو در و یا دو ردیف در است. عمق این فضا نباید از ۳ متر کمتر باشد.

^۲توصیه: در صورتی که گیشه بلیت‌فروشی به فضای تجمع یا تردد تماشاچیان مرتبط باشد لازم است یک فضای مقدماتی (فیلتر فضایی) قبل از آن در نظر گرفته شود.

^۳توصیه: سطح گیشه نباید از ۳ مترمربع (برای کار یک نفر) کمتر باشد.

۴-۴-۱۱ سرویس بهداشتی

۴-۴-۱۱-۱ مشخصات

در جدول ۴-۳۸ مشخصات سرویس‌های بهداشتی آورده شده است.

جدول ۴-۳۸. سرویس‌های بهداشتی. منبع: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

سرویس‌های بهداشتی		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
تعداد توالت‌های لازم برای سینماهای عمومی (۱)	به ازای هر ۷۵ نفر یک واحد	۱- تفکیک سرویس‌های بهداشتی برحسب جنسیت، جمعیتی است؛ یعنی $\frac{2}{3}$ مردانه و $\frac{1}{3}$ زنانه صورت می‌گیرد.
تعداد توالت‌های لازم در سینماهای مخصوص کودکان و نوجوانان	به ازای هر ۵۰ نفر یک واحد	
حداقل تعداد توالت‌ها در هر سینما یا پردیس سینمایی	۴ عدد	۲- این سطح شامل توالت، دستشویی و فضای دسترسی به آن است.
حداقل مساحت هر واحد توالت (۲)	۳٫۶ مترمربع	

۴-۴-۱۱-۲ سایر مشخصات

سایر مشخصات به شرح زیر است: (نشریه ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- در مجموعه‌های سینمایی، مبنای محاسبه تعداد سرویس‌های بهداشتی، میزان جمعیت در نظر گرفته شده برای سالن انتظار است.^۱
- در سینمایی که مورد استفاده معلولین است باید سرویس بهداشتی اضافه در نظر گرفته شود. این سرویس بهداشتی باید مستقل از سرویس بهداشتی عمومی تماشاگران باشد.

^۱توصیه: در بخش‌های سرویس‌های مردانه و زنانه، بهتر است از یک دستگاه توالت اضافی استفاده شود تا در صورت بروز مشکل مورد استفاده قرار گیرد.

- سرویس‌های بهداشتی باید دارای تهویه طبیعی و مکانیکی باشند. در فضای سرویس‌های بهداشتی استفاده از نور طبیعی توصیه می‌شود.
- می‌بایست شیب بندی کف سرویس‌های بهداشتی، تعبیه مجاری فاضلاب و پوشش دیوارها و کف‌ها با مصالح قابل شست‌وشو و بادوام بالا باشد.
- در سرویس‌های بهداشتی باید محلی به‌عنوان انبار وسایل شست‌وشو در نظر گرفته شود.
- در نظر گرفتن فضای مقدماتی در بخش سرویس‌های بهداشتی و فضای جداکننده از فضاهای مجاور الزامی است.
- جانمایی سرویس بهداشتی باید به شکلی باشد که جدایی آن از فضاهای داخلی سینما، به‌ویژه سالن‌های انتظار و رستوران‌ها به‌خوبی محسوس باشد.

۴-۵ فضاهای ارتباطی

۴-۵-۱ مشخصات عمومی

در جدول ۴-۳۹ به مشخصات فضاهای ارتباطی اشاره شده است.

جدول ۴-۳۹. فضاهای ارتباطی. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

فضاهای ارتباطی		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداکثر طول مسیر خروجی (مسافت بین در خروجی سالن نمایش و در خروجی سینما)	۶۰ متر	۱- انتخاب طول بیشتر از ۶۰ متر برای مسیر خروجی به شرطی میسر است که مسیر خروج توسط یک فضای باز به
حداقل عرض شیب‌راهه در مسیر خروج برای عبور معلولین	۱۲۰ سانتی‌متر	قطع با طول کمتر از ۶۰ متر تقسیم شود. این فضای باز باید
حداقل عرض درها، راهروها، لنگ راه‌پله‌ها و شیب‌راهه‌های عمومی	۱۵۰ سانتی‌متر	مساحتی برابر با ۲۰ سانتی مترمربع به ازای هر صندلی سالن نمایش داشته باشد. همچنین
حداقل ارتفاع راهروهای ارتباطی و خروجی	۲۴۰ سانتی‌متر	
حداقل ارتفاع سقف سطوح شیب‌دار (پله و شیب‌راهه)	۲۲۰ سانتی‌متر	
حداکثر تعداد پله در یک لنگ پله	۱۶ عدد	
حداکثر شیب شیب‌راهه عمومی ارتباطی	۸ درصد	

۱- اشتراک دو مسیر خروج در یک فضای باز بلامانع است. ۲- استفاده از شیب‌راه‌های با شیب ۸ درصد الی ۱۲ درصد به شرطی مجاز است که طول این شیب‌راه از ۳ متر بیشتر نشود.	۱۱۰ سانتی‌متر	ارتفاع حفاظ راه‌پله‌های بیش از ۴ پله و اختلاف سطح بیش از ۷۰ سانتی‌متر.
	۱۲۰ سانتی‌متر	حداقل عرض راهرو و راه‌پله برای کارکنان
	۲ عدد	تعداد مسیرهای خروجی برای سالن‌های کمتر از ۱۰۰۰ نفر
	۳ عدد	تعداد مسیرهای خروجی برای سالن‌های بیش از ۱۰۰۰ نفر
	به ازای هر ۱۰۰ نفر ۷۰ سانتی‌متر	حداقل عرض لازم برای مسیر خروج

۴-۵ سایر مشخصات

سایر مشخصات به شرح زیر است: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

- در سالن‌های نمایش، درهای مسیر خروجی باید به فضای آزاد باز شوند و یا اینکه به مسیرهای خروج امن و مستقل و بدون تداخل با فضاهای دیگر باز شوند. مسیرهای خروج سینما می‌بایست با توجه به اهمیت‌شان در حکم مسیر خروج اضطراری باشند تا در زمان خطر بتوانند مورد استفاده قرار گیرند.
- در صورتی که سالن نمایش و یا بالکن‌هایی با جمعیت کمتر از ۱۰۰ نفر باشند، می‌توانند یک مسیر خروجی داشته باشند.
- مسیرهای خروج و مسیر ورود در سینماها نباید با یکدیگر تداخل داشته باشد.
- در سینماها نباید مسیرهای خروج با هیچ‌یک از فضاهای تشکیل‌دهنده آن تداخل داشته باشد.
- از مسیر خروج نباید مسیرهای بن‌بست انشعاب داشته باشد.
- در صورتی که سالن نمایش سینما دارای دو مسیر خروج است (حداقل لازم)، هیچ‌یک از آن‌ها عرض‌شان نباید کمتر از نصف حداقل عرض لازم برای تخلیه تمامی تماشاگران باشد. در صورتی که

سالن نمایش سینما دارای دو مسیر خروجی یا بیشتر باشد، نباید با بسته شدن هر یک از مسیرها، عرض مجموعه مسیرهای باقیمانده از نصف حداقل عرض لازم کمتر شود.

- در مسیر خروج سینما نباید از پله‌های گرد و نیم‌گرد استفاده شود.
- توصیه می‌شود در طول مسیر خروجی از تهویه طبیعی و مکانیکی استفاده شود.
- مصالح پوشش دیوار، سقف و کف ساختمانی که در مسیر خروج از آن استفاده می‌شود باید غیرقابل اشتعال باشد و کل ساختمان مسیر خروج می‌بایست در برابر آتش‌سوزی حداقل ۲ ساعت مقاومت کند.
- حداقل و حداکثر ارتفاع هر پله ۱۴ سانتی‌متر و ۱۸ سانتی‌متر است. حداکثر ارتفاع پله در سینماهای کودکان و نوجوانان ۱۶ سانتی‌متر است. تنها پله‌های تکی و دوتایی مکرر و منظم راهروهای سالن نمایش می‌توانند تا حد ارتفاع ۱۲ سانتی‌متر کاهش پیدا کنند.
- کف پله حداقل ۳۰ و حداکثر ۳۵ سانتی‌متر است. کف پله و خیز پله‌ها در یک مجموعه پله به هم پیوسته نباید کم‌وزیاد شود.
- ساختمان پله‌ها می‌بایست در برابر آتش‌سوزی دو ساعت مقاومت کنند.
- مصالحی که در کف پله‌ها، شیب‌راه‌ها و راهروها استفاده می‌شوند نباید لغزنده و قابل اشتعال باشند.

۴-۶ پارکینگ‌های مجموعه فرهنگی سینمایی

۴-۶-۱ مشخصات عمومی

در جدول ۴-۴۰ مشخصات پارکینگ‌های مجموعه فرهنگی و سینمایی توضیح داده شده است.

جدول ۴-۴۰. پارکینگ‌های مجموعه فرهنگی سینمایی. منبع: (نشریه شماره ۲۴۵. ۱۳۸۱)

پارکینگ‌های مجموعه فرهنگی سینمایی		
مشخصات	اندازه یا تعداد	توضیحات
حداقل سطح سرانه پارکینگ به ازای هر تماشاگر	۱ مترمربع	
عرض مجاری ورود و خروج پارکینگ	۳,۵ متر	
حداکثر شیب شیب‌راهه پارکینگ	۱۵ درصد	
حداقل ارتفاع مفید سقف پارکینگ سرپوشیده	۲۴۰ سانتی‌متر	

۴-۶-۲ سایر مشخصات

- مجموعه‌های فرهنگی سینمایی باید دارای یک پارکینگ برای استقرار و سایل نقلیه تماشاگران باشد.
- پارکینگ‌هایی که در سایت مجموعه احداث می‌شوند، می‌بایست مسیر حرکت سواره و محل استقرار وسایل نقلیه تماشاگران از محل رفت‌وآمد افراد پیاده کاملاً تفکیک شده باشد.
- مجرای ورودی و خروجی پارکینگ‌ها نباید در مکانی قرار گرفته باشد که به واسطه ورود و خروج وسایل نقلیه به‌ویژه خودروها تردد به خیابان‌های اطراف سینما مختل شود.

۴-۶-۳ جزئیات طراحی برای معلولین

۴-۶-۳-۱ محل توقف اتومبیل

محل توقف اتومبیل برای معلولین به شرح زیر است: (نشریه شماره ۲۴۶. ۱۳۹۹)

- حدود ۳٪ کل پارکینگ باید به محل توقف اتومبیل‌های معلولین اختصاص داده شود.
- محل توقف اتومبیل‌های معلولین باید ۳,۵ متر عرض داشته باشد.

- ابعاد لیفت (بالا برهای مخصوص معلولین) باید با ابعاد اتاقک آسانسورهای معمولی مطابقت کند و حداقل 110×140 سانتی متر باشد. همچنین حداقل ابعاد پاگرد باید 140×140 سانتی متر باشد.

۴-۷ نکات ایمنی

نکات ایمنی به شرح زیر است: (مبحث سوم. ۱۳۸۷)

- تمامی فضاهایی که خطرزا هستند می بایست از محل تجمع تماشاگران جدا باشند.
- سازه ساختمان سینما باید از مصالح مقاوم در برابر آتش استفاده شوند و حداقل ۲ ساعت در برابر آتش سوزی مقاومت داشته باشند.
- تمام و سایلی که برای پوشش داخلی دیوارها و سقف های معلق در داخل فضای سینما به منظور مسائل آکوستیکی، عایق صوتی حرارتی و به منظور تزئینات استفاده می شوند، باید از مصالح غیرقابل اشتعال باشند. در صورتی می توان از مصالح قابل اشتعال استفاده کرد که ضخامت آن از یک میلی متر بیشتر نبوده و در زیر آن نیز از مصالح غیرقابل اشتعال استفاده شود.
- صحنه نمایش و پشت پرده نمایش باید از مصالح مقاوم در برابر آتش باشد.

۴-۸ آکوستیک و الکترو آکوستیک

برای کم کردن ضریب انعکاس (به صفر میل کند) در سینما، باید عوامل مغل را تغییر یا حذف کرد. درهای ورودی به تالار سینما از سالن انتظار باید صدابندی شود؛ چراکه باعث نفوذ صدا از خارج به داخل است. سه فاکتور "حجم"، "فرم" و "طنین"، عواملی هستند که در طراحی سالن سینما باید به آن توجه داشت. (مبحث هجدهم. ۱۳۹۶)

- صندلی با روکش پارچه ای می تواند از انعکاس صدا جلوگیری کند. همچنین دسته صندلی، باید قابلیت جذب صدا را داشته باشد.

- در فضای داخلی سالن سینما و سالن چندمنظوره باید از مصالحی استفاده کرد که سختی آنها کم بوده و انعکاس کم شود.
- از ایجاد سطوح مقعر باید اجتناب کرد.
- ابعاد سینما باید متناسب باشد و نسبت طول به عرض آن رعایت شود.
- سطوح منعکس کننده صدا را باید تقسیم بندی کرد. مواد جاذب صدا در دو نوع متخلخل و نوع غشایی می باشند. برای فرکانس های بالا نوع متخلخل مناسب است. به طور کلی بهتر است از هر دو نوع باهم استفاده شود.
- سقف نقش صداگیری را بر عهده دارد.

۹-۴ تأسیسات حرارتی، برودتی و برقی

در سالن سینما تهویه به دو صورت زیر است: (یاوری، ۱۳۸۱: ۱۷۹-۱۹۳)

۱. هوای گرم و کثیف از بالا خارج شود و هوای تازه از پایین وارد شود.
 ۲. هوای گرم و کثیف از زیر صندلی ها خارج شود. هوای تازه برابر با درجه هوای داخل از طرف بالا وارد شود. درجه هوای وارد شده باعث به جریان افتادن هوا می شود.
- برای سالن های بزرگ سامانه های تهویه از بالا به پایین مناسب است. این سامانه ها به هوای سردتری احتیاج دارند که به طور معمول دریچه هایشان یا در سقف و یا در دیوارهای جانبی نصب شده است. اشکال این سیستم در آن است که نمی توان جریان هوا را کنترل نمود.

۴-۱۰ سرانه و مساحت ریز فضاها (جدول برنامه ریزی کالبدی پروژه)

۴-۱۰-۱ فضاهای تشکیل دهنده مجموعه مورد نظر:

با توجه به تحلیل های صورت گرفته در بخش نمونه های موردی در عرصه بندی فضاها، مساحت و ریز فضاهای مجموعه فرهنگی و سینمایی و با توجه به ضوابط و استانداردهای موجود، به تدوین برنامه ریزی کالبدی

پروژه پرداخته شده است. (جدول ۴-۴۱)

جدول ۴-۴۱. سرانه و مساحت ریز فضاها (جدول برنامه ریزی کالبدی پروژه). تدوین: نگارنده

توضیحات	مساحت هر واحد	تعداد واحد	سرانه به ازای هر نفر	ریز فضاها	عرصه		
	۵۰ مترمربع	۱		مدیریت	عرصه اداری	فضاها	
	۲۰ مترمربع	۲		کارکنان			
	۳۰ مترمربع	۲	۲,۱ مترمربع	اتاق استراحت			
	۳۰ مترمربع	۱		بایگانی			
	۱۰ مترمربع	۲		اتاق منشی			
	۵۰ مترمربع	۱		اتاق جلسات			
	۳۰ مترمربع	۳		نگهبانی			
	۱۰ مترمربع	۱	۶ مترمربع	آبدارخانه			
	۱۰ مترمربع	۱		اتاق نظافت			
	۳۰ مترمربع	۲		اطلاعات			
	۳۰ مترمربع	۱		بخش انفورماتیک			
	۱۵ مترمربع	۱		مدیریت فضاهای جمعی			
حداقل استفاده برای ۴۰ نفر همزمان در هر کافی شاپ	۳۷۵ مترمربع	۱	۱,۲۵ مترمربع	کافی شاپ	عرصه خدمات رفاهی		
حداقل استفاده برای ۶۰ نفر به طور همزمان	۲۵۰ مترمربع	۲	۲,۵ مترمربع	رستوران			
	۳۰ مترمربع	۳		بوفه (بدون فضای نشستن)			
	۱۶۰ مترمربع	۱	۱,۵ مترمربع	کافه کتاب			
	۱۲۰ مترمربع	۱	۱,۵ مترمربع	کافه گالری			
نگهداری ۳۰ کودک به طور همزمان	۷۵ مترمربع	۱	۱,۵ مترمربع	کافی شاپ			
	۴۰۰ مترمربع	۳		گالری دائم			
	۶۰۰	۳		گالری موقت			
	۴۵ مترمربع	۳		اتاق مدیر گالری ها			
	۲۷۵ مترمربع	۱	۰,۷۵ مترمربع	سالن شماره ۱			

	سالن شماره ۲	۰,۷۵ مترمربع	۱	۲۷۵ مترمربع		
	سالن شماره ۳	۰,۷۵ مترمربع	۱	۲۷۵ مترمربع		
	سالن شماره ۴	۰,۷۵ مترمربع	۱	۲۷۵ مترمربع		
	سالن شماره ۵ (VIP)		۱	۴۴ مترمربع		
قسمت سینمایی مجموعه	فضای انتظار سالن‌ها	۰,۳۵ مترمربع	۳		توصیه می‌شود به ازای هر ۱۰۰ صندلی سالن نمایش ۱۰ عدد صندلی در سالن انتظار پیش‌بین گردد.	
	گیشه فروش بلیت		۳	۱۰۰ مترمربع		
	سرویس بهداشتی	۵	۴	۶۰ مترمربع	۸ واحد سرویس بهداشتی مردانه ۴ واحد سرویس بهداشتی زنانه	
	اتاق آرشیو و انبار	۲۰	۵	۸۰ مترمربع		
	اتاق نور و صدا	۱۰	۵	۵۰ مترمربع		
	فروش فیلم و سی دی		۲	۵۰ مترمربع		
عرصه عمومی و ارتباطی	راهروها				به‌طور کل ۲۰٪	
	لابی		۳	۷۰۰ مترمربع	زیربنای مجموعه	
	آسانسور		۳	۴ مترمربع	۳۷۶۵ مترمربع	
	پله‌های فرار		۶	۶۰ مترمربع		
عرصه فرهنگی	کتابخانه کودکان		۱			
	فضای مطالعه کودکان		۱			
	کتابخانه نوجوانان		۱			
	سالن اجتماعات	۱,۳۵ مترمربع	۱			
	فضای مطالعه نوجوانان		۱			
	واحد فروش کتب و نشریات فیلم و موسیقی		۱	۱۵۰ مترمربع		
	عرضه محصولات فرهنگی		۱	۱۵۰ مترمربع		
عرصه خدمات پشتیبانی	سرویس بهداشتی			۲,۵ مترمربع	۲۰ واحد سرویس بهداشتی مردانه ۱۰ واحد سرویس بهداشتی زنانه	اگر سرویس‌های بهداشتی به صورت‌های واحدهای مجزا همراه با روشویی در نظر گرفته شود. در غیر این صورت نحوه محاسبه متفاوت و همراه با راهرو است.
	انبار		۱	۴۰ مترمربع		
	تأسیسات		۱	۱۲۰۰ مترمربع	۵ درصد زیربنای مجموعه	

فصل ۵. مبانی نظری طرح

۵-۱ مقدمه

این فصل شامل دو بخش است. بخش اول به معرفی سایت پروژه، موقعیت آن در شهر شیراز و علل انتخاب آن پرداخته می‌باشد. در بخش دوم؛ طرح، ایده‌های اولیه و ویژگی‌های فنی پروژه ارائه می‌شود.

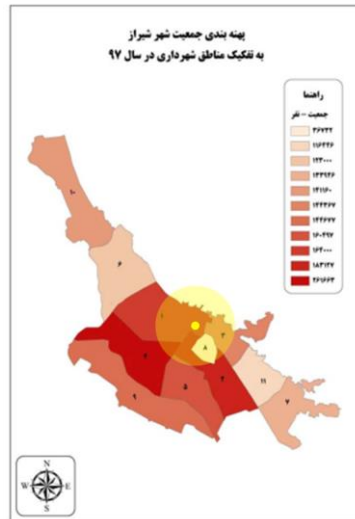
۵-۲ موقعیت جغرافیایی و معرفی بستر پروژه

پروژه مورد نظر در شهر شیراز؛ واقع در استان فارس، در نظر گرفته شده است. این شهر در ارتفاع ۱۴۸۶ متری از سطح دریا و طول جغرافیایی: ۵۲ درجه و ۳۶ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی: ۲۹ درجه و ۳۲ دقیقه شمالی و در بخش مرکزی استان فارس قرار دارد و دارای آب و هوای گرم و خشک است. مساحت آن برابر با ۲۱۷ کیلومترمربع (۰,۲ درصد از کل مساحت استان) است و جمعیت آن مطابق سرشماری سال ۱۳۹۷ (جدول ۵-۴) در حدود ۱۶۰۹۶۱۵ نفر است و دارای ۱۱ منطقه شهری است. (سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷)

جدول ۵-۴. مقایسه جمعیت و مساحت استان فارس، شهرستان و شهر شیراز: سال ۱۳۹۷. منبع: مرکز آمار ایران

محدوده جغرافیایی	جمعیت		مساحت		تراکم نسبی جمعیت	
	نسبت به استان (درصد)	نفر (نفر)	نسبت به استان (درصد)	مساحت (کیلومترمربع)	نفر در کیلومترمربع	نسبت به استان
استان فارس	-	۴۹۶۱۲۵۵	-	۱۲۰۶۰۸	۴۱	-
شهرستان شیراز	۳۸	۱۹۰۳۳۵۹	۸,۷	۱۰۴۳۴	۱۸۲	۴,۴
شهر شیراز	۳۲	۱۶۰۹۶۱۵	۰,۲	۲۱۷	۷۴۱۸	۱۸۰

پهنه‌بندی جمعیت شهر شیراز به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۷ در شکل ۵-۲۲ نشان داده شده است.

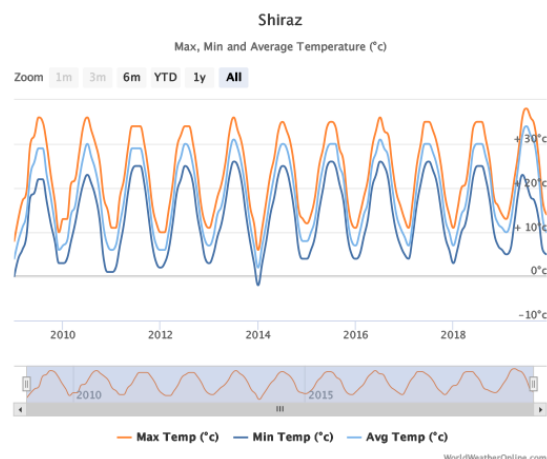
شکل ۵-۲۲. پهنه‌بندی جمعیت شهر شیراز به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۷.

۵-۲-۱ ویژگی‌های اقلیمی شهر شیراز

متوسط سالانه دمای هوا در محدوده مطالعاتی (شهر شیراز) برابر ۱۸ درجه سلسیوس است. (شکل ۵-۲۳)

بالاترین میزان متوسط حداکثر ماهانه دمای هوا (مرداد) در این شهر ۳۶ درجه سلسیوس و پایین‌ترین میزان متوسط حداقل ماهانه (دی) آن برابر ۱ درجه سلسیوس است. متوسط روزهای یخبندان در سال در محدوده ۲۹ روز است.^۱

¹<http://www.weatherbase.com>

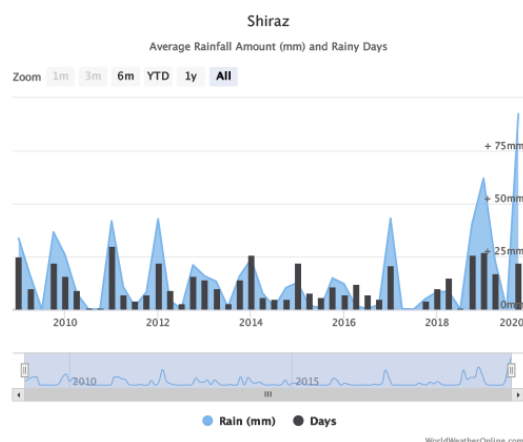

شکل ۵-۲۳. متوسط سالانه دمای هوای شیراز. منبع: www.worldweatheronline.com

با توجه به شرایط دمایی در گرم‌ترین روز سال (۲۱ ژوئن) وضعیت در شهر شیراز خارج از آسایش است و برای ایجاد حالت آسایش نیاز به سرمایش داریم و به علت کمبود رطوبت نیاز به سرمایش تبخیری داریم. در سردترین روز سال هم به علت کاهش دما نیاز به گرمایش معمولی وجود دارد.

۵-۲-۱-۱ بارندگی

میانگین بارش سالانه به میزان ۳۳۰ میلی‌متر و حداکثر میانگین بارندگی (در ماه دی) به میزان ۸۰ میلی‌متر است. (شکل ۵-۲۴) در شش ماه از سال (ماه‌های اردیبهشت، خرداد، تیر، مرداد، شهریور و مهر) میزان بارش قابل توجهی در این محدوده وجود ندارد و در این ماه‌ها، محدوده مذکور خشک است.

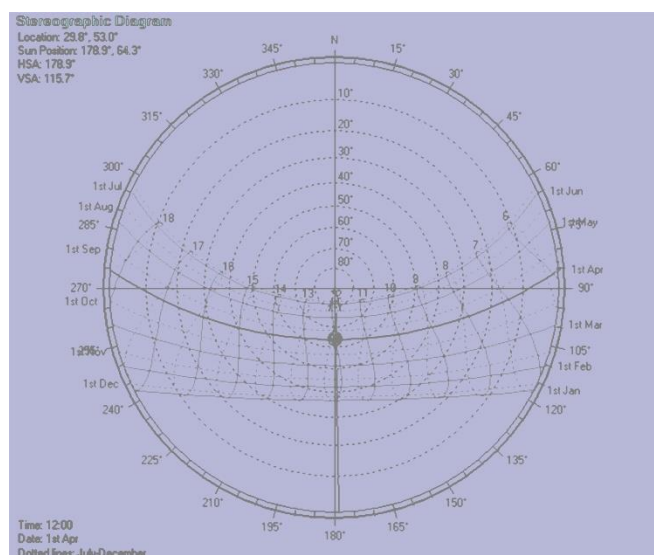

شکل ۵-۲۴. میانگین بارش سالانه شیراز. منبع: www.worldweatheronline.com

۵-۲-۱-۲ رطوبت نسبی

متوسط سالانه درصد رطوبت نسبی هوای محدوده مطالعاتی در صبح ۵۶ درصد است. بالاترین میزان متوسط حداکثر رطوبت ماهانه مربوط به ماه دی و ۸۱ درصد و کمترین میزان حداقل متوسط رطوبت هوا مربوط به ماه خرداد و ۳۱ درصد است.

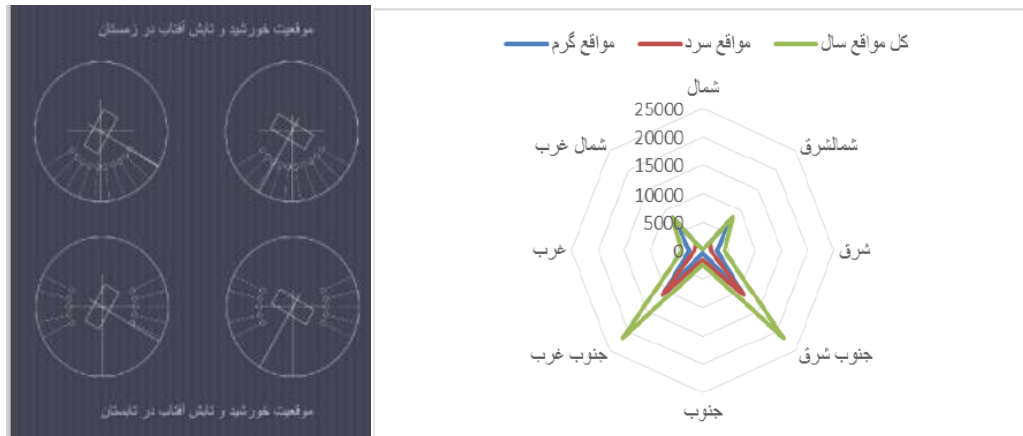
۵-۲-۱-۳ تابش خورشید

شکل ۵-۲۵. دیاگرام موقعیت خورشید در عرض جغرافیایی ۲۹. منبع: www.new-learn.info

بر اساس مطالعات استخراج شده از دیاگرام موقعیت خورشید در عرض جغرافیایی ۲۹، بزرگترین زاویه ارتفاع تابش خورشید در ظهر تیرماه برابر ۵۶ درجه است (شکل ۵-۲۵)، بنابراین یک دیوار جنوبی به ارتفاع ۳ متر در این زمان سایه‌ای به عرض ۲ متر در پشت خود ایجاد می‌کند و کمترین زاویه ارتفاع تابش نیز در ظهر دی‌ماه برابر ۲۰ درجه است. عرض سایه‌ی ایجاد شده در پشت دیوار ۸/۳۳ متر خواهد بود.

با توجه به موقعیت زوایای خورشید می‌توان شدت انرژی حرارتی حاصل از تابش آفتاب بر سطوح مختلف را محاسبه کرد. با توجه به این محاسبات می‌توان مناسب‌ترین جهت استقرار ساختمان را با توجه به تابش آفتاب تعیین کرد.

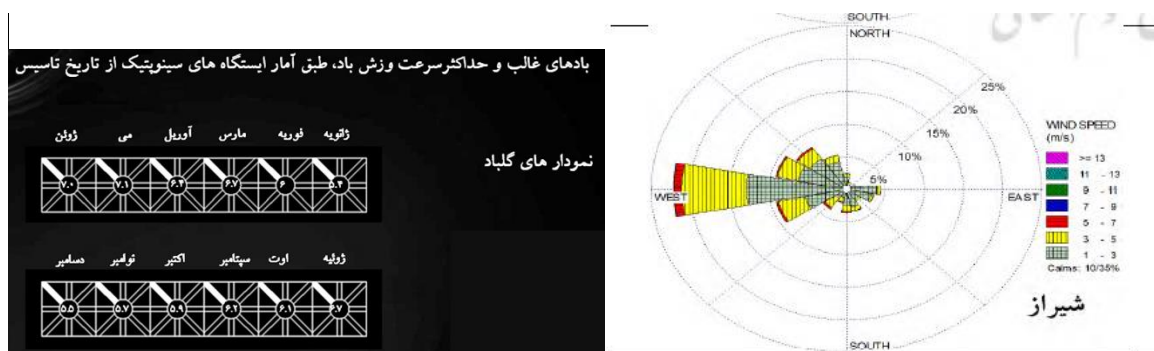
شکل ۵-۲۶. انرژی دریافتی از سطوح قائم شهر شیراز در ۳ جهت جغرافیایی بر اساس ساعات ۱ آفتابی (BTU/H/FT) با توجه به شکل ۵-۲۶ چه در همه مواقع سال و چه در مواقع گرم و سرد، در جهت‌های جنوب خاوری و جنوب باختری دریافت انرژی در بیشینه خود قرار دارد. بعد از آن جهت‌های شمال خاوری و شمال باختری دارای بیشترین تابش دریافتی در سطوح قائم می‌باشند. (کرمی کرد علیوند، فیروزه. نارنگی فرد، مهدی. ۱۳۹۶)

ساختمان‌های این اقلیم بین جنوب و حدوداً ۳۰ درجه به سمت مشرق و با توجه به زاویه تابش آفتاب در امتداد محور شرقی غربی مستقر می‌شوند. در نظر گرفتن جلوآمدگی برای بام‌ها (ایجاد سایه توسط بالکن در تابستان و جلوگیری از تأثیر منفی باران بر دیوارها و پنجره در زمستان)

جهت به حداقل رساندن جذب انرژی تابشی خورشید می‌توان از مصالح روشن و صاف استفاده کرد.

۵-۲-۱-۴ باد

جهت و سرعت باد غالب محدوده مطالعاتی در ماه‌های مختلف سال در نمودارهای زیر (شکل ۵-۲۷) نشان داده شده است. با بررسی این دیاگرام‌ها می‌توان نتیجه گرفت که درصد و سرعت وزش بادهایی که در فصل بهار وزش دارند بیشتر از سایر بادهاست. بادهای غالب در شیراز از جهت‌های شمال غرب و غرب می‌وزند. این بادهای مختلف سال به باد غالب و باد درجه دوم تبدیل می‌شوند.

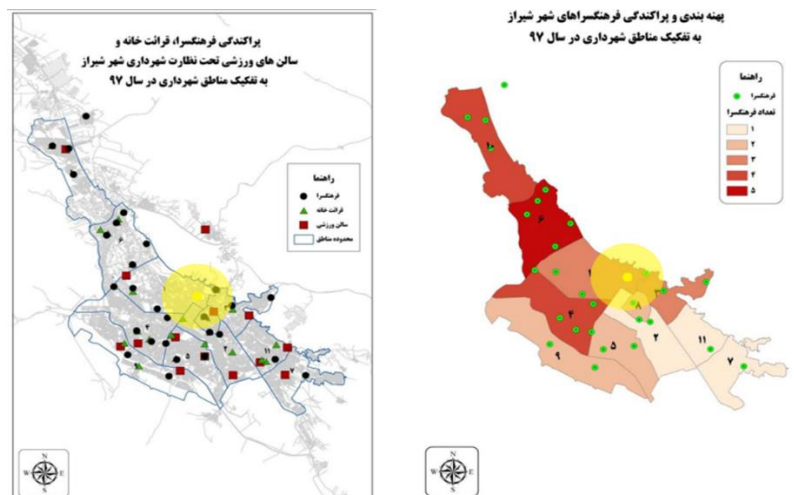

شکل ۵-۲۷. جهت و سرعت باد غالب محدوده مطالعاتی در ماه‌های مختلف سال. منبع: (قائدی، سهراب، ۱۳۹۶)

با توجه به نمودارهای اقلیمی، شیراز در اقلیم گرم و خشک قرار گرفته است. می‌توان با ایجاد فضاهای درختکاری شده تا حد امکان رطوبت موردنیاز را تأمین کرد. استفاده از حوض، آب‌نما و فواره و درختکاری اطراف آن از جمله مواردی است که می‌توان به آن پرداخت.

۵-۳ سرانه فضای فرهنگی در شیراز

باوجود اماکن گردشگری زیادی که در شیراز است، سرانه گردشگری این شهر (کل ۵-۲۸) تقریباً یک‌چهارم میانگین سرانه این کاربری در کشور است.

شکل ۵-۲۸. پهنه‌بندی و پراکندگی فرهنگسراهای شهر شیراز. ۱۳۹۷. منبع: (سازمان فرهنگی اجتماعی شهرداری شیراز)

۵-۳-۱ سالن سینمایی در شیراز

میانگین سنی سینماهای قدیمی شیراز در حدود یک قرن است. این در حالی است که هر یک از آن‌ها در حال تعطیلی و یا تخریب شدن می‌باشند.

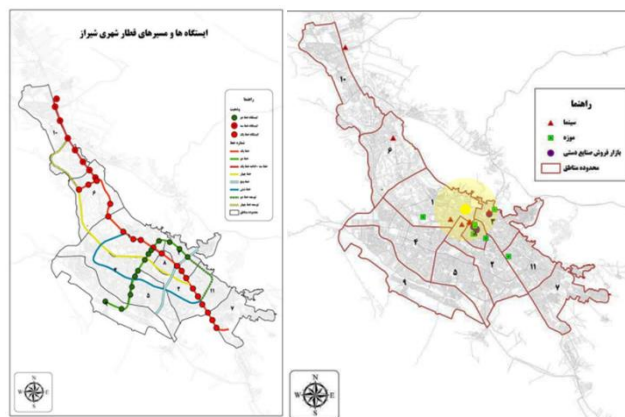
در حدود دهه ۱۳۵۰ سینماها در شیراز ساخته شدند. بعدازآن در حدود سال ۹۴ اولین سینمایی بعد از انقلاب در مرکز اسناد و کتابخانه ملی فارس احداث شد.

و در ادامه اولین مجتمع سینمایی که شامل ۳ سالن با ظرفیت‌های ۵۰، ۴۰ و ۲۵۰ نفر بود در شمال غرب شیراز ساخته شد.

در سال ۹۶ اولین مجموعه فرهنگی سینمایی در مجتمع خلیج فارس و ابتدای جاده صدرا تأسیس شد. این مجموعه شامل ۸ سالن سینمایی است و در شمالی‌ترین قسمت شیراز است و شعاع دسترسی کمی از شیراز را پوشش می‌دهد. (جدول ۵-۴۳ و ۵-۴۴)

با توجه به اینکه سینماهای تک سالنی دیگر توجیه اقتصادی و فرهنگی ندارند به همین دلیل تبدیل سینماها به مجموعه‌های فرهنگی و سینمایی سبب رونق گرفتن تجمعات هنرهای مختلف شده است.

در شکل ۵-۲۹ محل قرارگیری سینماها و فضاهای فرهنگی شهر شیراز نشان داده شده است.

شکل ۵-۲۹. راهنمای قرارگیری سینما و موزه و ایستگاه‌ها و مسیرهای قطار شهری شیراز. منبع: (سازمان فرهنگی اجتماعی شهرداری شیراز)

جدول ۵-۴۳. سینماهای شیراز. منبع: (اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس)

سینما (تعداد)	تعداد سالن سینما	ظرفیت (صندلی)	تعداد سینما به ازای هر ۲۰۰۰۰۰ نفر	تعداد صندلی به ازای هر ۲۰۰۰۰۰ نفر
۸	۱۷	۵۶۴۶	۱	۷۰۱

جدول ۵-۴۴. نام سینماهای شیراز. منبع: (اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان فارس)

نام سینما	منطقه شهرداری	ظرفیت (صندلی)	تعداد سالن	متوسط تماشاچی در هر نوبت	سال تأسیس
ایران	۲	۹۴۰	۱	۱۰۱۲۳۲	۱۳۳۴
پیام	۲	۵۵۰	۱	۸۵۸۶۵	۱۳۱۵
سعدی	۱	۸۸۰	۱	۱۵۶۰۱۵	۱۳۴۰
شهر آفتاب	۱۰	۱۵۵۸	۸	۶۲۷۴۱۵	۱۳۹۶
فرهنگ	۳	۲۲۴	۱	۱۳۷۹۴۲	۱۳۹۴
فلسطین	۲	۵۲۰	۱	۷۲۳۰۵	۱۳۴۲
قیام	۲	۷۰۰	۱	۹۶۴۳۵	۱۳۴۳
گلستان	۶	۲۷۴	۳	۳۲۱۴۲۲	۱۳۹۵

۴-۵ مکان‌یابی و شرایط هم‌جواری مجموعه‌های سینمایی

این مجموعه‌ها بهتر است در مراکز پرتردد شهری بنا شوند؛ چراکه می‌بایست در مکانی باشد که دیده شود و مخاطب به راحتی به آن راه یابد. چهارراه‌ها و میدان‌ها بزرگ، برج‌ها و بازارهای پرمخاطب، مراکز شهری و تفرجی پرتردد و... از این قبیل مکان‌ها به حساب می‌آیند. این مجموعه‌ها باید به تناسب در تمام محلات وجود داشته باشند و با کارشناسی و برنامه‌ریزی و طراحی، مکان‌هایی جذاب و زیبا باشند تا بتوان از آن‌ها انتظار بازده اقتصادی مناسب داشت و به تأثیرات گفته شده اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی سینما رسید.

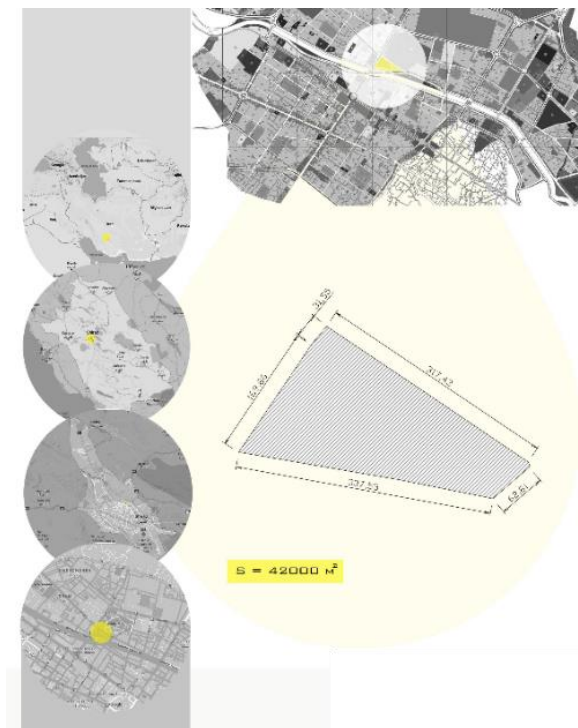
بهتر است این مجموعه‌ها هم‌جوار فعالیت‌هایی چون تجاری، فرهنگی، تفریحی، آموزشی و پرورش و خدماتی احداث شوند. وجود اماکنی مانند فروشگاه‌ها، پارک‌ها و فضای سبز، اماکن اوقات فراغت، رستوران‌ها و دانشگاه‌ها، استادیوم‌های ورزشی، سالن‌های اجتماعات به مقاصد مختلف مانند تئاتر و موسیقی که جاذب جمعیت هستند، در جوار سینما، به کارایی بیشتر و مؤثر آن کمک می‌کنند. در مقابل سینما نیز به عنوان یک مرکز جذب جمعیت در رونق فعالیت‌های اطرافش تأثیر بسزایی دارد.

۴-۵-۱ مکان‌یابی سایت (عوامل مؤثر در انتخاب بستر پروژه)

سایت موردنظر در منطقه ۱ شیراز قرار دارد؛ در ضلع شمالی آن پارک آزادی شیراز قرار گرفته است. ضلع جنوبی به رودخانه خشک شیراز راه دارد. ضلع غربی به خیابان آزادی در امتداد پل باغ صفا منتهی می‌شود و ضلع جنوبی و شرقی آن کنارگذر باغ صفا قرار گرفته است.

با توجه به موقعیت قرارگیری سینماهای قدیمی شهر که در حال تخریب و یا تغییر کاربری می‌باشند و همچنین دسترسی مناسب به مراکز مختلف شهر و قرارگیری سایت در کنار وسایل حمل و نقل عمومی این

مکان از شرایط ویژه‌ای برای بنا نهادن مجموعه فرهنگی سینمایی برخوردار است. در شکل ۵-۳۰ موقعیت قرارگیری سایت موردنظر در شیراز نشان داده شده است. متراژ زمین در حدود ۴۲۰۰۰ مترمربع می‌باشد.

شکل ۵-۳۰. سایت موردنظر. تدوین: نگارنده

۵-۴-۲ هم‌جواری‌ها

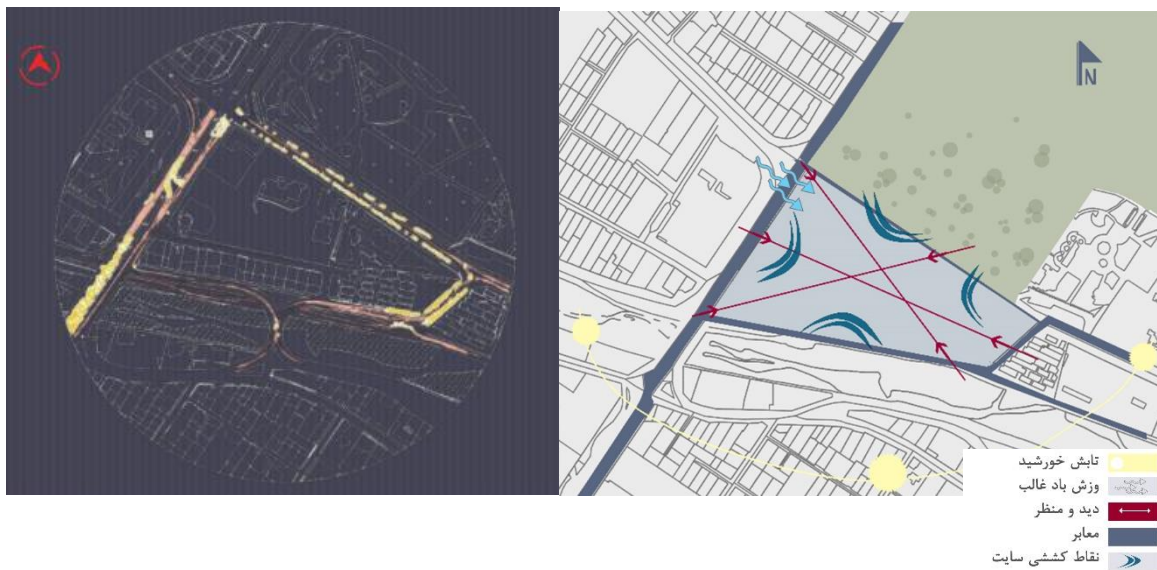
در اطراف سایت مورد نظر کاربری‌های مختلفی مانند فضاهای اداری و آموزشی، بهداشتی درمانی، هتل‌ها، فضاهای تجاری و مسکونی، پارکینگ عمومی، دانشگاه و فضای سبز وجود دارد. (شکل ۵-۳۱) این منطقه شهری نزدیک به مرکز شهر می‌باشد و پویا و زنده است. همچنین یکی از پتانسیل‌های سایت مورد نظر مناظر اطراف و دید و منظر آن به فضای پارک، رودخانه خشک و کوه‌های اطراف شیراز می‌باشد.

شکل ۵-۳۱. هم‌جواری‌ها. منبع عکس: www.aerialimaging.ir

۳-۴-۵ تجزیه و تحلیل سایت مورد نظر

تحلیل سایت براساس جهت تابش نور خورشید، محورهای سایت و دید و منظر نسبت به سایت و مناظر اطراف و نقاط کششی درون سایت و همچنین تجزیه و تحلیل ترافیک در ساعت شلوغی شبانه‌روز (۶ تا ۸ عصر) در شکل ۳۲-۵ نشان داده شده است.

شکل ۳۲-۵. تحلیل سایت و تجزیه و تحلیل ترافیک در ساعت شلوغی شبانه‌روز (۶ تا ۸ عصر). تدوین: نگارنده

۴-۴-۵ جدول SWOT

در جدول ۴۵-۵ نقاط قوت و ضعف، فرصت و تهدید سایت مورد نظر از جنبه‌های عملکردی، معابر، دسترسی‌ها و شاخصه‌هایی مانند دید و منظر، فضای سبز، سیمای شهری و امنیت، مورد بررسی قرار گرفته است.

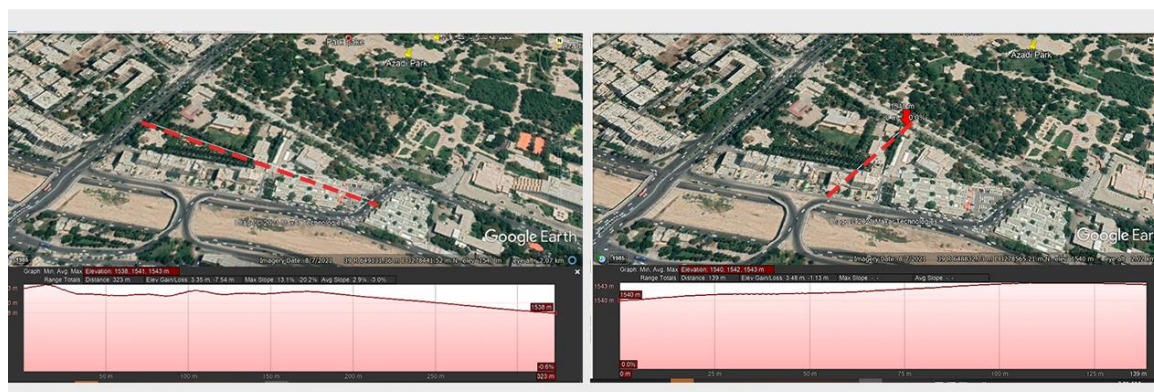
جدول ۵-۴۵. جدول SWOT. تدوین: نگارنده

تهدید	فرصت	نقاط ضعف	نقاط قوت	
-	-امکان ایجاد کاربری‌های متناسب با محدوده سایت - امکان جذب فعالیت‌های خدماتی و رفاهی و تجاری -هم‌جواری با پارک آزادی (بزرگ‌ترین پارک شیراز) -هم‌جواری با وسایل نقلیه عمومی -نزدیکی به سایت سینماهای فرسوده -قرارگیری در مرکز شهر شیراز -قرارگیری در مجاورت رودخانه خشک -نزدیکی به سایت‌های دانشگاهی	-	- وجود اماکن فرهنگی تفریحی - فضاهای درمانی - فضاهای خدماتی در اطراف سایت	عملکردی
قرارگیری در مجاورت گره شهری	-ایجاد معابر پیاده محور در سایت	شلوغی بیش‌از حد معابر در ساعات شلوغی روز	-وجود دسترسی‌های مختلف از جهات مختلف -دسترسی به وسایل نقلیه عمومی	معابر
-	امکان ایجاد دید و توجه بهتر به جاذبه‌های اطراف سایت مرکزیت سایت به نسبت شهر	-	-دید به فضای سبز و کوه و مناظر طبیعی اطراف سایت - دید به رودخانه خشک - دسترسی مستقیم به پارک	دید و منظر
-	-	نقطه ترافیکی	خوانایی مطلوب به واسطه قرارگیری در مجاورت بزرگ‌ترین پارک شیراز و وجود هتل‌های شاخص در اطراف سایت قرارگیری در کنار مسیرهای اصلی شهر	دسترسی
-	- امکان ایجاد فضاهای تفریحی و گردشگری در سایت - امکان توسعه فضای سبز در سایت	-	وجود فضای سبز در اطراف سایت	محیط زیستی
	امکان ایجاد فضاهای پیاده محور و فضای جمعی در سایت		امکان بهبود فضای سبز و سبزی‌نگی شهر	سازمان فضایی و

سیمای شهری				
امنیت	هم‌جواری با ضلع زنده و شلوغ شهر	-	افزایش امنیت با طراحی اصولی سایت توجه به نورپردازی مناسب در ساعات تاریک شبانه‌روز	مجاورت با ضلع کم رفت‌وآمد پارک

۵-۴-۵ شیب طولی و عرضی سایت موردنظر

شیب‌های طولی و عرضی سایت در شکل ۵-۳۳ مشخص شده است. با توجه به داده‌های زیر، شیب سایت در طول، حدود ۳ درصد است.

شکل ۵-۳۳. شیب سایت موردنظر. منبع: www.earth.google.com

۵-۴-۶ انتخاب ورودی‌ها

سایت موردنظر از ۴ جهت امکان ورود دارد. ورودی اصلی مجموعه سمت غرب و شمال در نظر گرفته شده است؛ چراکه معبر اصلی خیابان و جبهه جنوبی پارک در این دو سمت قرار گرفته‌اند. در این دو نقطه اجتماع افراد بیشتر بوده و افراد می‌توانند در مجموعه حضور پیدا کنند. با در نظر گرفتن ورودی‌های اصلی و فرعی در ضلع مجاور پارک می‌توان این امکان را به‌وجود آورد که میان این دو فضا تعامل شکل گیرد و ارتباط دو فضای تفریحی و فرهنگی برقرار شود.

در ضلع جنوبی سایت کمترین میزان ترافیک وجود دارد و معبر فرعی در این قسمت قرار گرفته است. به همین علت پارکینگ مجموعه در این قسمت در نظر گرفته شده است. ضلع شرقی در مجاورت بخش تجاری قرار دارد. به همین جهت مسیرهای پیاده و دوچرخه مجموعه در سمت ضلع شرقی سایت در نظر گرفته شده است.

۵-۴-۷ جایگذاری عرصه‌ها

مجموعه از چند بخش مختلف تشکیل شده است.

- بخش سینما و سالن‌های سینمایی
- بخش آمفی‌تئاتر روباز
- بخش فرهنگی و کتابخانه‌ها
- بخش نمایشگاهی

با توجه به ایده اصلی مجموعه که ایجاد حس پویایی و حرکت در مجموعه بوده است، پخش زون‌های مختلف در سایت باعث ایجاد حرکت و پویایی در کل مجموعه می‌شود. در این مسیر از طریق ایجاد اختلاف سطح و در نظر گرفتن مسیرهای مختلف و مواجهه‌ی افراد با دید و منظر متفاوت، حس کنجکاوی و تعلق به مکان در افراد به وجود می‌آید.

عرصه‌ها از طریق محوطه سایت و همچنین از طریق پل معلق میان فضاهای بسته و نیمه‌باز به یکدیگر ارتباط دارند. با توجه به ماهیت هر فضا، هر قسمت در فضای عمومی‌تر و یا خصوصی‌تر قرار گرفته است.

- **آمفی‌تئاتر روباز:** این فضا در مسیر رسیدن به بخش‌های مرکزی سایت قرار گرفته است و به سالن‌های سینمایی و عرصه‌های دیگر ارتباط دارد. این بخش به‌منظور بالا بردن تعاملات اجتماعی و ارتباط بیشتر با طبیعت در نظر گرفته شده است.

- **بخش خدماتی:** این عرصه شامل نمایشگاه‌ها؛ مکانی برای فروش هنرهای دستی و هنری، رستوران و کافی‌شاپ است. این بخش در زون‌های مختلف پخش شده است. در کنار سالن‌های سینما، کافه‌رستوران‌ها و محل‌هایی برای اجرای ایونت شکل گرفته است، کافه‌هایی در فضاهای نیمه‌باز قرار دارد. همچنین امکان انجام فعالیت‌های مختلف میان مردم فراهم است. در قسمت‌های مختلف، رواق‌ها و سایه‌اندازی‌هایی طراحی شده است تا علاوه بر ایجاد ارتباط میان بخش‌های مختلف، فضاهایی برای دورهمی و بالا بردن مشارکت و ارتباطات اجتماعی فراهم شود.

۵-۵ ایده‌های به‌کاررفته در طراحی

در این بخش ایده‌هایی که در طرح به کار رفته است، توضیح داده می‌شود.

۵-۵-۱ وجود فضاهای باز و نیمه‌باز (ایجاد فضاهای مابین، فضاهای رها و

فضاهای مفید)

با ایجاد درگیری میان بخش‌های مختلف عرصه‌ها و ادغام آن‌ها با فضاهای باز و نیمه‌باز، باعث یکپارچگی فضاها شده و تنوع فضایی به وجود می‌آید. وجود فضاهای باز و نیمه‌باز امکان حرکت روی بام و گشت‌وگذار در بخش‌های مختلف را فراهم می‌کند.

حدود فضاهای رها نامشخص است، بدون مرز است و متغیر است. ایونت‌ها، محل عبور دوچرخه و پیاده، محل فروش صنایع‌دستی و آمفی‌تئاتر روباز در این محل قرار دارد.

در فضاهای مابین طیفی از مرزها مشخص شده است و این فضاها انعطاف‌پذیر هستند. کافه‌رستوران‌ها، فضاهای نمایشگاهی و فضاهای رویدادی در این فضا طراحی شده است.

فضاهای بسته فضاهایی محدود با مرز مشخص هستند؛ در این فضاها سالن‌های سینمایی و کتابخانه، تأسیسات و فضاهای اداری در نظر گرفته شده است.

هدف از در نظر گرفتن این فضاها، کاهش مرزبندی‌های فیزیکی فضایی و افزایش مرزهای متغیر و نامشخص و پویا است.

۵-۵-۲ ایده پل

از پل برای ایجاد ارتباط میان عرصه‌های مختلف استفاده شده است. به دنبال آن باعث ایجاد دید و منظر مختلف به سایت و محوطه اطراف می‌شود. این پیاده راه به جهت تقویت ارتباط میان اجزا مختلف در نظر گرفته شده است.

۵-۵-۳ پلکانی بودن بنا و محوطه

استفاده از این عنصر باعث یکپارچگی بنا و بستر آن می‌شود. همچنین این فضا امکان نشستن، ایجاد تعامل و تنوع بصری را به وجود می‌آورد.

۵-۶ بررسی ویژگی‌های فنی پروژه

۵-۶-۱ سازه طرح

با توجه به اینکه در این مجموعه فضاهایی مانند سینما و پل با دهانه‌های زیاد وجود دارد، نیاز به سیستم سازه‌ای که این دهانه را تأمین کند احساس می‌شود. به این منظور می‌توان از سیستم بتن پیش‌تنیده استفاده کرد. در اینجا به اختصار توضیحاتی در این رابطه داده می‌شود.

اعمال نیروهای به سازه، علاوه بر بارهایی که سازه برای تحمل آن‌ها طراحی می‌شود، به منظور افزایش ظرفیت باربری سازه را روش پیش‌تنیدگی می‌گویند. (فناوری‌های نوین ساختمانی. ۱۳۸۸)

جهت اعمال پیش‌تنیدگی در یک عضو بتنی دو روش وجود دارد:

۵-۶-۱-۱ روش پیش کشیدگی

در این روش بتن پیرامون کابل‌های از قبل تنیده شده قرار می‌گیرد. کابل‌های تنیده شده با بتن درگیر می‌شوند و به تدریج مقاومت لازم را کسب می‌کنند. در این زمان کابل‌ها آزاد شده و انتقال نیروها به بتن انجام می‌گیرد.

۵-۶-۱-۲ روش پس کشیدگی

در این روش بتن دور غلاف کابل‌های کشیده نشده ریخته می‌شود. هنگامی که بتن به مقاومت کافی رسید، کابل‌ها کشیده شده و توسط گیره‌های مخصوص بسته می‌شوند. در این سیستم، نیروها تماماً به بتن منتقل شده و هیچ تنشی به قالب اعمال نمی‌شود.

۵-۶-۱-۳ مزایای معماری

استفاده از این روش باعث سهولت در طراحی پلان و نما، پارتیشن‌بندی فضا و قابلیت عبور لوله‌ها و ادوات تأسیساتی می‌شود. همچنین باعث انعطاف در طرح معماری و امکان تغییرات آینده می‌گردد. محاسن این سازه عبارت است از:

- امکان ایجاد دهانه‌های بزرگ‌تر با تعداد ستون کمتر.
- حذف آویز و امکان استفاده از دیوارهای مسطح.
- امکان ایجاد کنسول‌های بلندتر و بازشوهای بزرگ‌تر در دیوار.
- می‌توان از آن در طراحی پلان‌های نامنظم و منحنی استفاده کرد.

۵-۶-۱-۴ مزایای سازه‌ای

در این سازه از کابل‌هایی با مقاومت بالای پیش‌تنیدگی استفاده شده است. مزیت‌های آن شامل:

- کنترل تغییر شکل و باربری بیشتر عضو با هندسه مشابه به نسبت بتن مسلح معمولی.
- کاهش ارتعاش حاصل از بارهای دینامیکی و ضربه‌ای.
- کاهش ضخامت دال‌ها یا تیرهای بتنی
- کاهش مصالح مصرفی و وزن مرده ساختمان.
- دوام بالا و کنترل ترک‌ها.
- مقاومت در برابر زلزله.

۵-۶-۲ مصالح

۵-۶-۲-۱ مصالح نمای خارجی

پوشش خارجی بنا به صورت ترکیبی از بتن، شیشه و ورق فلزی پیشنهاد می‌شود. به شکلی که قسمت‌هایی از لابی، ورودی‌های داخلی، رستوران و فضای نمایشگاهی از بیرون دیده شوند و نمای مناسبی به وجود آورند.

۵-۶-۲-۲ پوشش نازک‌کاری داخلی و مصالح آن

پوشش نازک‌کاری پروژه از ترکیب مصالح اصلی چون: بتن، سنگ مصنوعی و ورق فلزی پیشنهاد می‌شود. سازه بتنی پروژه شامل دیوارهای سالن سینما، رمپ‌های طولی و پله‌های پروژه به صورت اکسپوز حفظ می‌شود. بخش‌هایی از سطوح دیوارهای بتنی داخلی و به جهت ایجاد تنوع بافت؛ به صورت چکش‌کاری پیش‌بینی می‌شود.

کلیه سقف‌های کاذب می‌تواند به صورت نواری و از جنس ورق‌های آهنی باشد. این ورق‌ها می‌تواند طی یک پروسه ویژه شست‌وشو، سند پلاست، پانچ، برش و خم‌کاری و رنگ‌آمیزی شوند.

۵-۶-۳ تأسیسات

در این مجموعه، تأسیسات به دودسته تقسیم شده است و این شامل تأسیسات بخش ساختمان و تأسیسات محوطه است.

۵-۶-۳-۱ تأسیسات حرارتی و برودتی

با توجه به پروژه موردنظر، سیستم حرارتی و برودتی مناسب برای این مجموعه برای فضاهای کوچک و مستقل فن کویل سقفی با تأمین هوای تازه توسط وسایل لازم و کانال می‌توان پیشنهاد کرد. برای فضای بزرگ، دستگاه‌های هوا رسان (هواساز) در نظر گرفته شده است. حرارت و برودت موردنیاز در موتورخانه‌ها تأمین می‌شود. به این منظور می‌توان از چیلرهای ضربه‌ای و چیلر جذبی برای تأمین سرمایش و از دیگ‌های آبگرم و آب داغ و بخار جهت تأمین گرمایش استفاده نمود.

۵-۶-۳-۲ تأسیسات اطفاء حریق

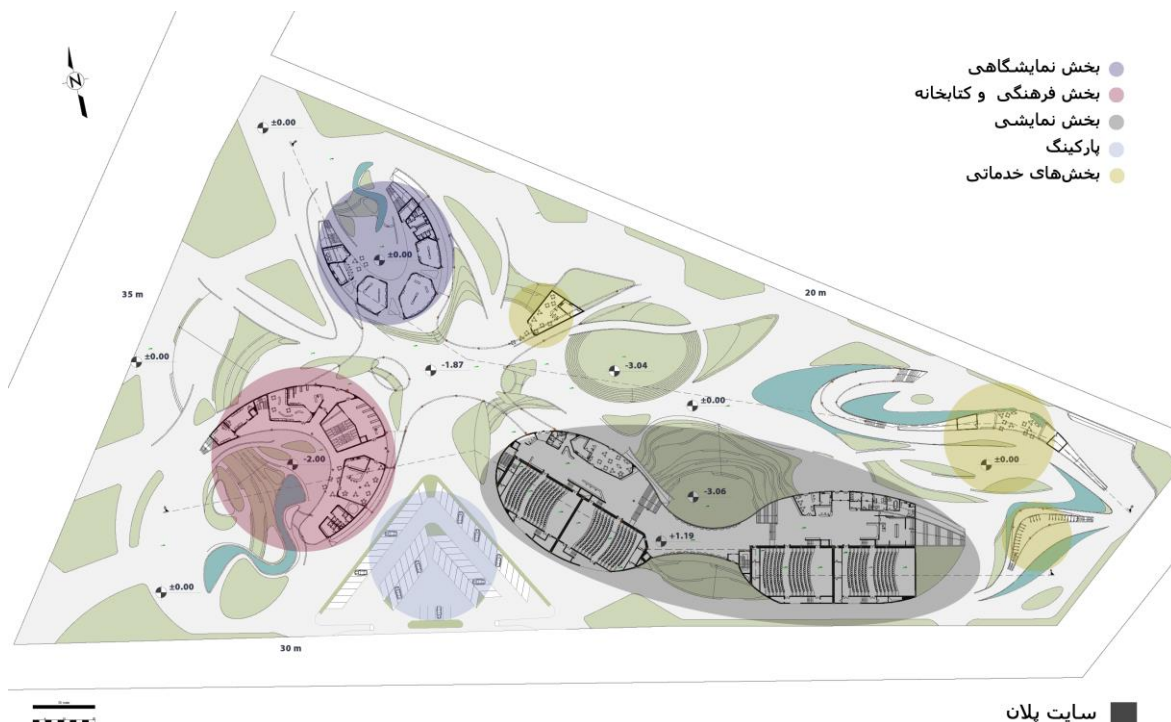
تأسیساتی که جهت اطفاء حریق مجموعه در نظر گرفته شده است، شامل سامانه‌های خودکار با آب و گاز و سامانه‌های دستی با آب و گاز و پودر است. سیستم دستی با آب، از مخزن ذخیره می‌شود و در کل فضا پیش‌بینی شده است. این سیستم شامل جعبه و نازل آن است. کپسول‌های گاز و پودر در فضاهای مختلف به تناسب پیش‌بینی شده است.

سیستم خودکار اطفاء حریق که با آب یا اسپرینکلر (افشانک) انجام می‌گیرد تنها در فضاهای خاص ضروری پیش‌بینی شده است. سیستم اطفاء حریق یا گاز در فضاهایی چون آرشیو نوارهای فیلم ویدیویی، آرشیو مجلات، کتابخانه و... که دارای تجهیزات گران‌قیمت و حساس هستند پیش‌بینی شده است.

۵-۶-۳- تأسیسات الکتریکی

برق مجموعه از شبکه سراسری تأمین می‌شود. هنگامی که مصارف برق زیاد است وزارت نیرو مصرف‌کننده را موظف به پیش‌بینی پست برق می‌کند. همچنین برای پخش برق، لازم است تا چند فضا برای این منظور پیش‌بینی شود. تعداد آن به میزان پراکندگی فضاها و مبانی انتخاب شده جهت طرح تأسیسات الکتریکی بستگی دارد. علاوه بر آن یک سیستم برق اضطراری نیز پیش‌بینی شده است. بهتر است کل مجموعه زیر پوشش برق اضطراری قرار گیرد تا در توانایی ژنراتورهای برق اضطراری مجموعه خللی ایجاد نشود. همچنین در این مجموعه شبکه برق ایمنی در نظر گرفته شده است. این شبکه در قسمت سالن‌های سینمایی اهمیت داشته و برای روشن نگه داشتن مسیرهای فرار و ایجاد حداقل روشنایی مصرف خواهد شد.

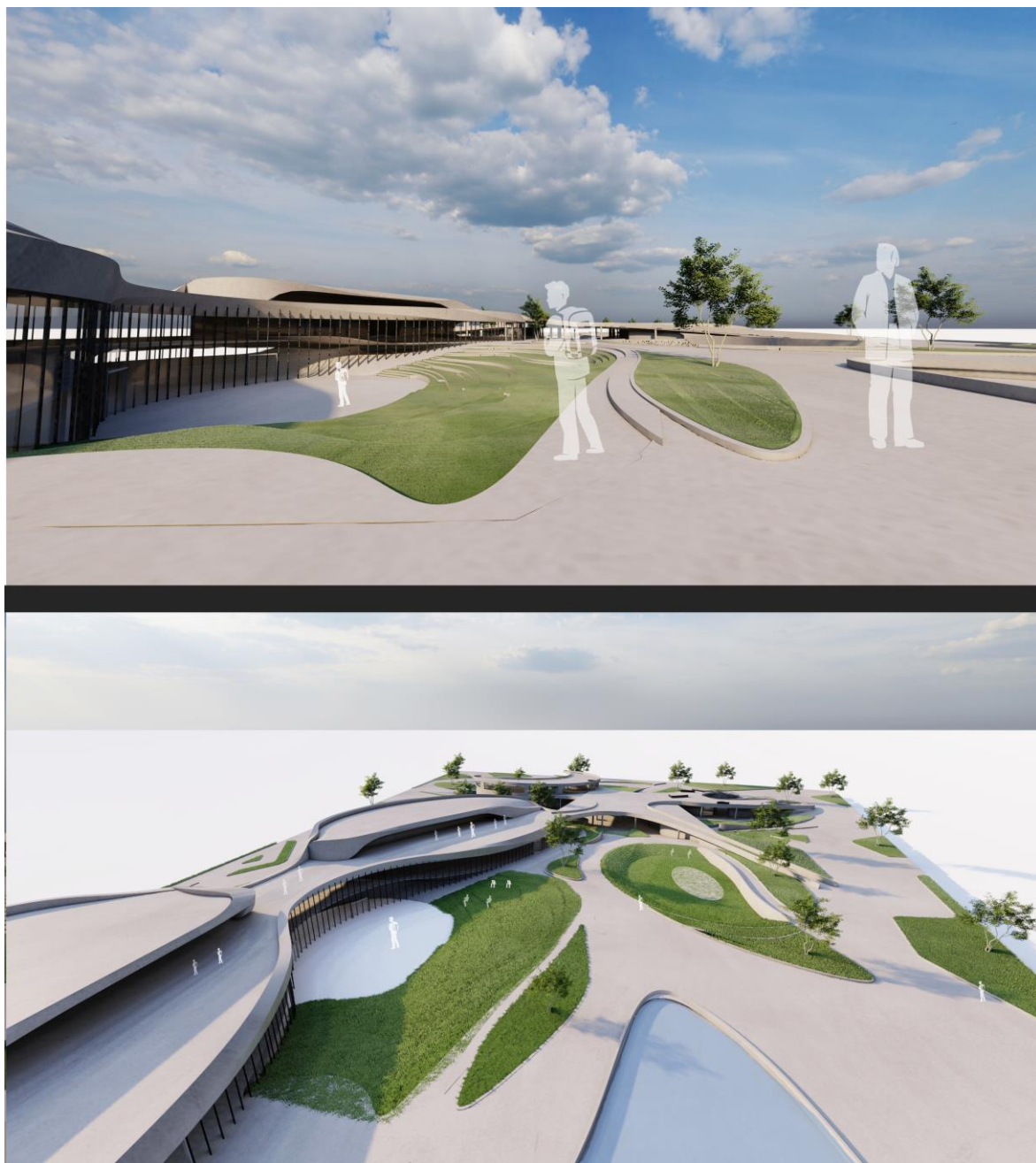
فصل ۶. اسناد و مدارک طراحی

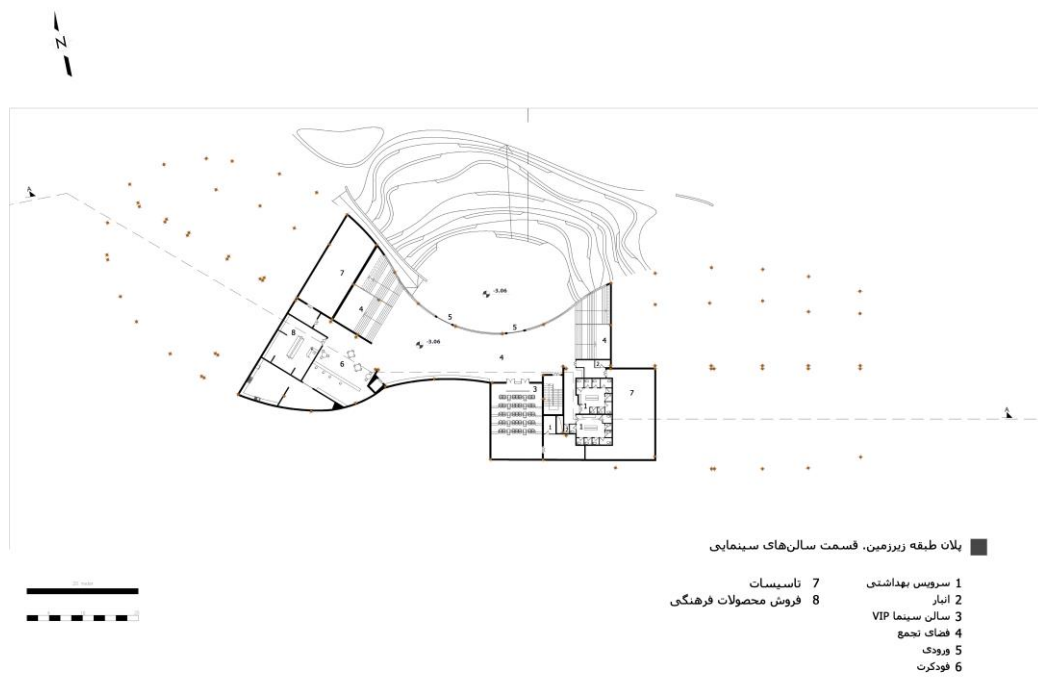
شکل ۶-۳۴. سایت پلان. تدوین: نگارنده

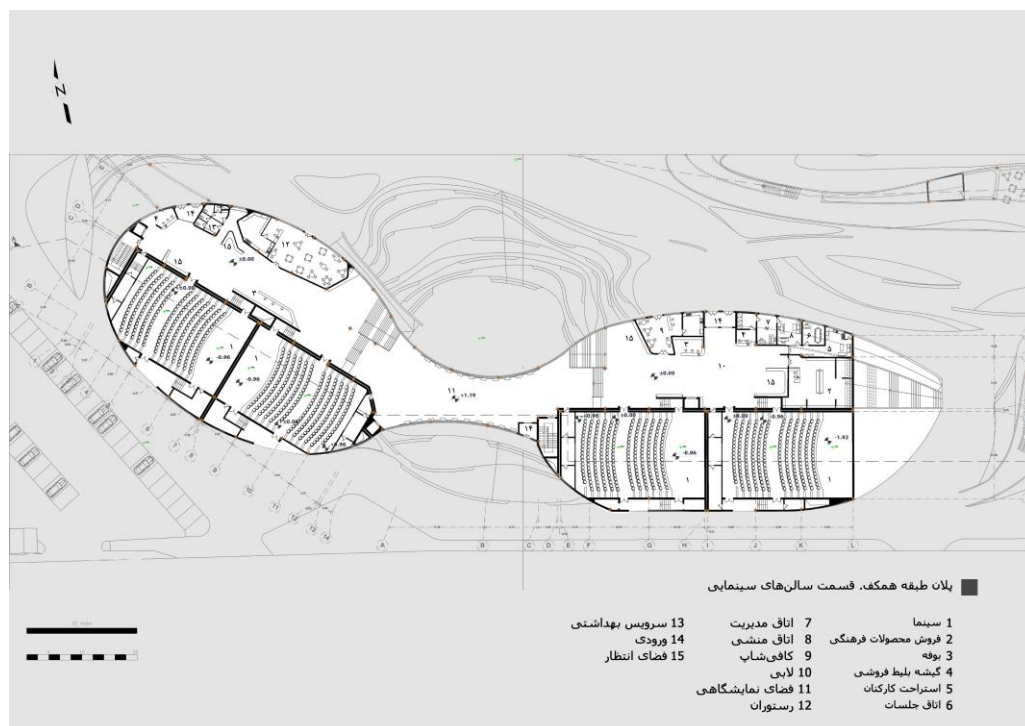
شکل ۶-۳۵. جایگذاری عرصه‌ها به صورت سه بعدی. تدوین: نگارنده

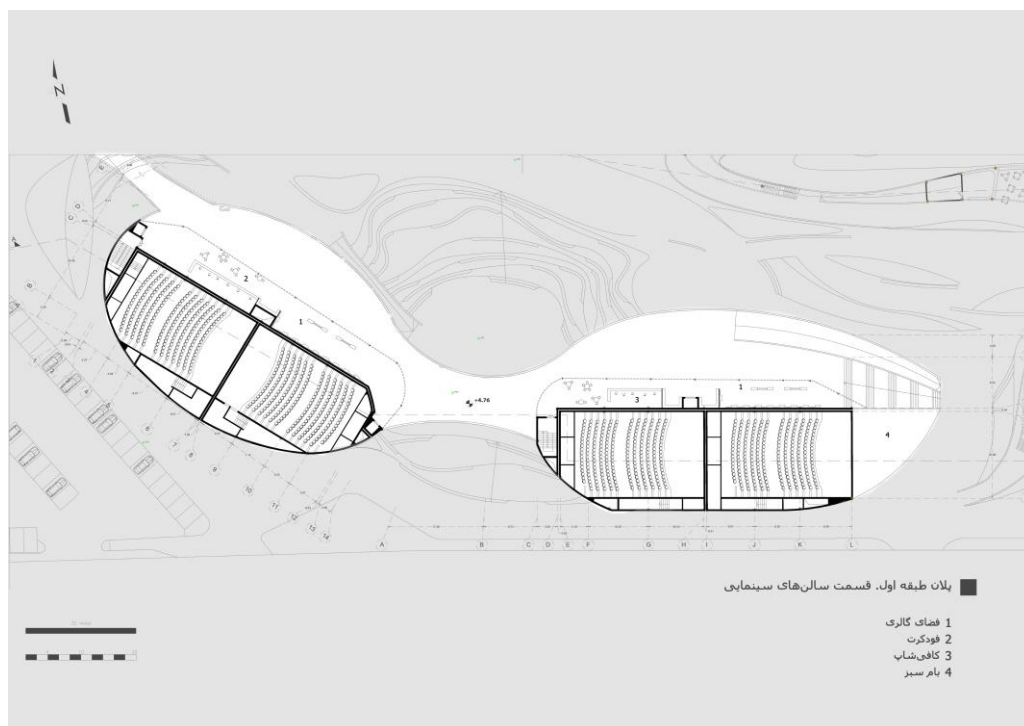
شکل ۳۶-۶. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش سالن‌های سینما. تدوین: نگارنده

شکل ۶-۳۷. پلان طبقه زیرزمین. قسمت سالن‌های سینمایی. تدوین: نگارنده

شکل ۶-۳۸. پلان طبقه همکف. قسمت سالن‌های سینمایی. تدوین: نگارنده

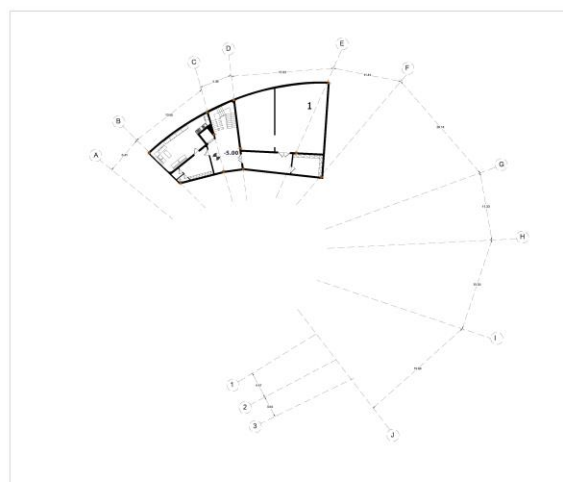
شکل ۶-۳۹. پلان طبقه اول. قسمت سالن‌های سینمایی. تدوین: نگارنده

شکل ۶-۴۰. نمایی از جزییات سایت و پل عبور مجموعه. تدوین: نگارنده

شکل ۴۱-۶. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش فرهنگی و کتابخانه‌ها. تدوین: نگارنده

پلان طبقه زیرزمین، قسمت کتابخانه

- 1 استراحت کارکنان
- 2 رختکن
- 3 انبار
- 4 تاسیسات

شکل ۶-۴۲. پلان طبقه زیرزمین، قسمت کتابخانه و فضای فرهنگی. تدوین: نگارنده

پلان طبقه همکف، قسمت کتابخانه

- 1 کتابخانه کودکان
- 2 امانات
- 3 سالن کتابخانه کودکان
- 4 محزن کتابخانه
- 5 سالن اجتماعات
- 6 کافه کتاب
- 7 انبار
- 8 فضای اداری
- 9 سرویس بهداشتی

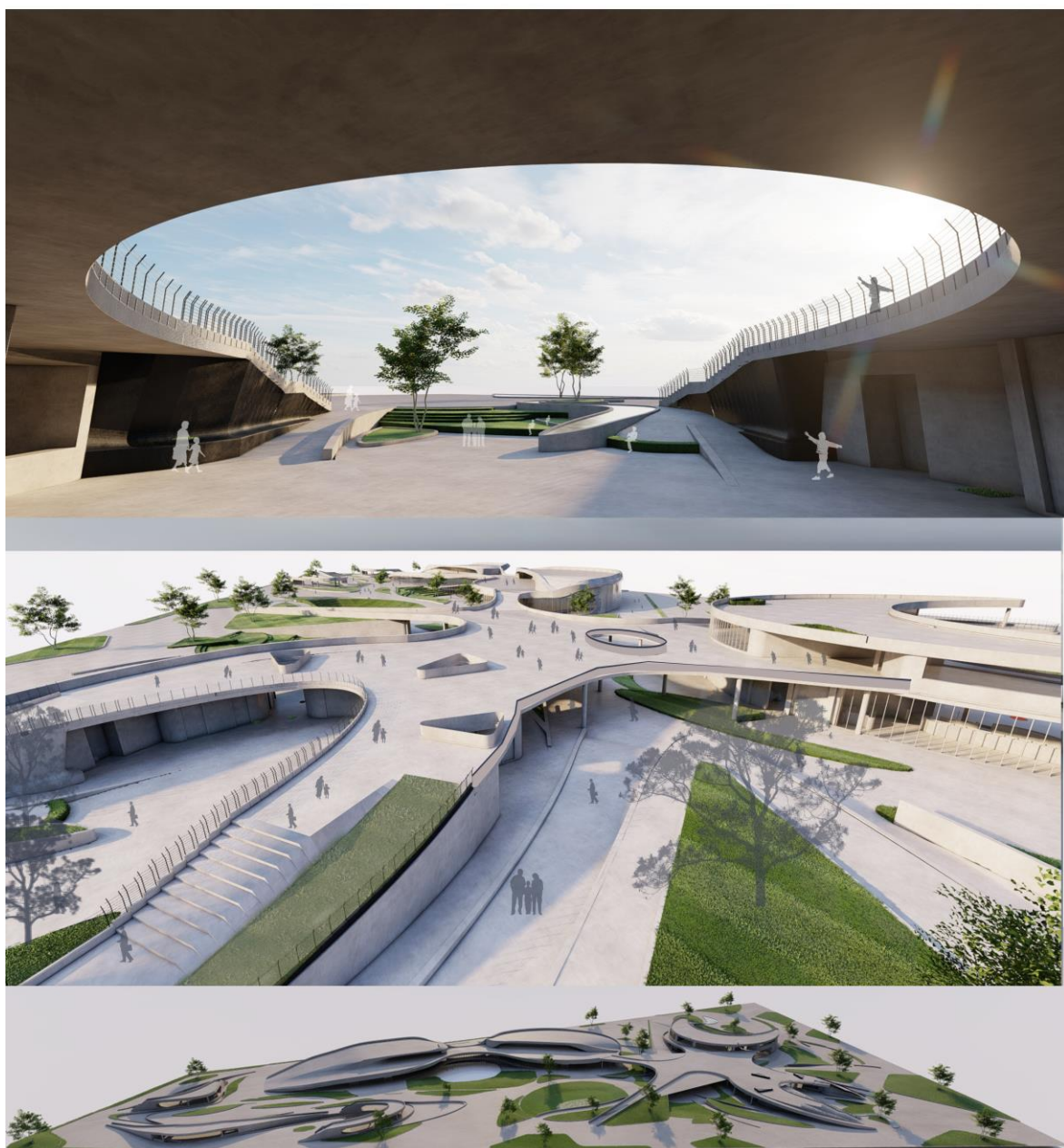
شکل ۶-۴۳. پلان طبقه همکف، قسمت کتابخانه و فضای فرهنگی. تدوین: نگارنده

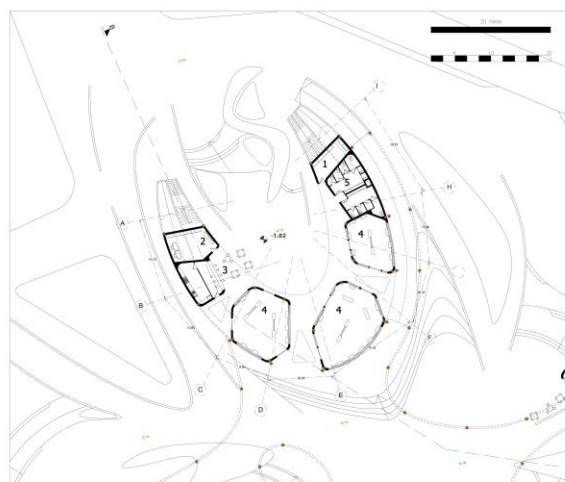
شکل ۴۴-۶. پلان طبقه اول، قسمت کتابخانه و فضای فرهنگی. تدوین: نگارنده

شکل ۴۵-۶. نمایی از جزئیات سایت و فضاهای ارتباطی. تدوین: نگارنده

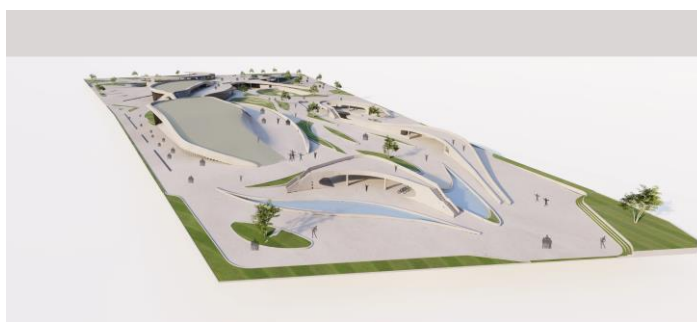
شکل ۶-۴۶. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش نمایشگاهی. تدوین: نگارنده

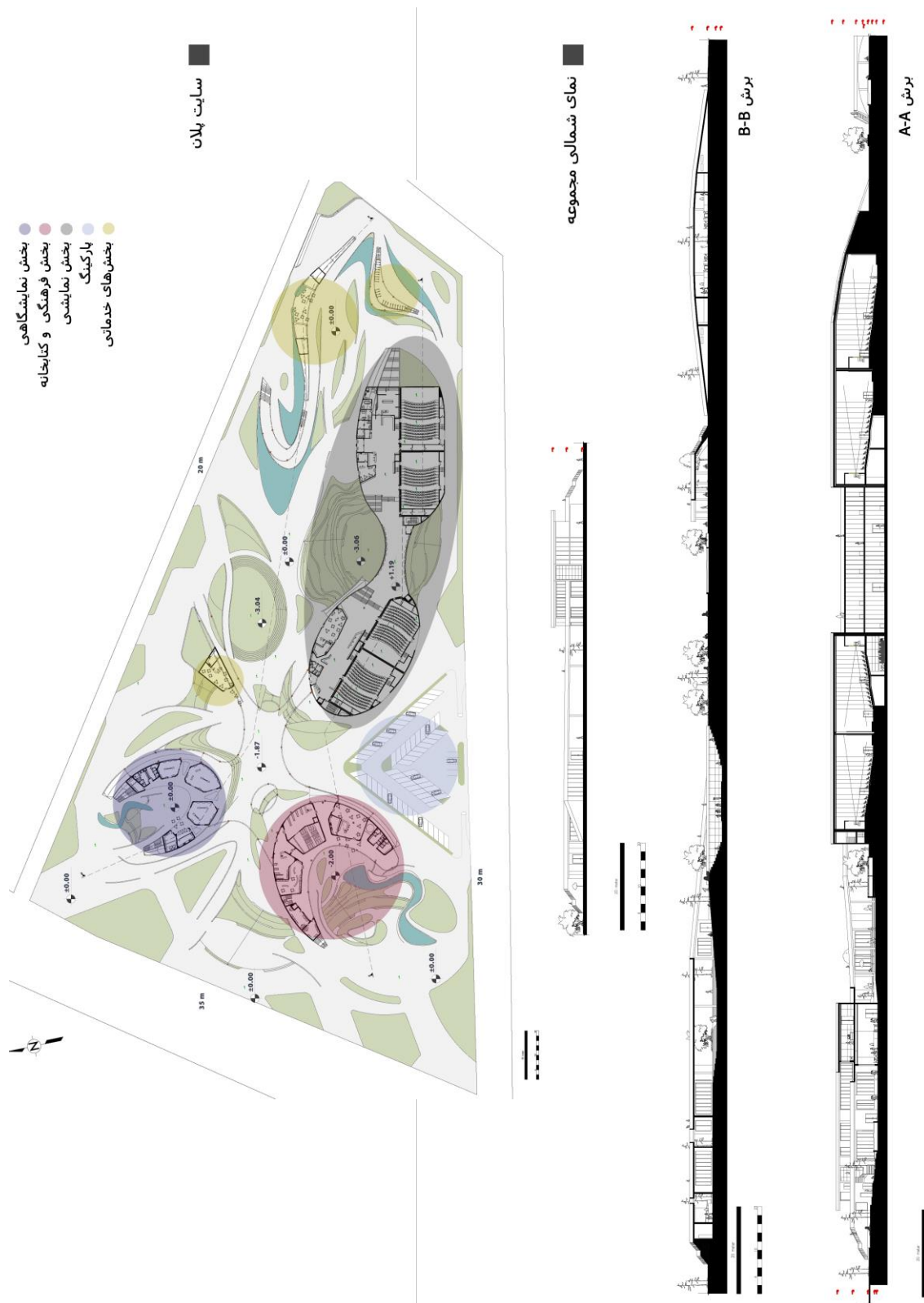
پلان طبقه همکف. قسمت گالری

- 1 انبار
- 2 مدیریت
- 3 کافه گالری
- 4 گالری
- 5 سرویس بهداشتی

شکل ۶-۴۷. پلان طبقه همکف. بخش نمایشگاهی. تدوین: نگارنده

شکل ۶-۴۸. نمای کلی از سایت مجموعه و بخش خدماتی. تدوین: نگارنده

شکل ۴۹-۶. نما و برش‌ها. تدوین: نگارنده

فهرست منابع و مآخذ

منابع فارسی

- آتش‌بار، محمد. ۱۳۸۸. تداوم هویت در منظر شهری. مجله باغ نظر. شماره ۱۲.
- ارجمند نیا، اصغر. ۱۳۷۸. حیات اجتماعی در شهر. مجله آبادی. شماره ۳۰.
- اسکندری، سکینه. وثیق، بهزاد. ۱۳۹۴. بررسی راه کارهای طراحی پردیس‌های سینمایی با رویکرد پایداری اجتماعی نمونه موردی: پردیس سینمایی ملت تهران
- ایازی، محمدهادی. ۱۳۹۲. طرح جامع توسعه فضای فرهنگی شهر تهران. نشر امیدان.
- بختیار نصرآبادی، آمنه. بختیار نصرآبادی، حسنعلی. بختیار نصرآبادی، احمد. ۱۳۹۰. تحلیلی بر فضای شهری مردم‌گرا و رابطه‌ی آن با رفتار شهروندی. مجله جامعه‌شناسی کاربردی. شماره ۳.
- بهزاد فر، مصطفی. طهماسبی، ارسلان. ۱۳۹۲. شناسایی و ارزیابی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تعاملات اجتماعی تحکیم و توسعه روابط شهروندی در خیابان‌های شهری: نمونه مورد مطالعه سنندج، باغ نظر، دوره ۱۰، شماره ۲۵.
- پارسی، حمیدرضا. ۱۳۸۱. شناخت محتوای فضای شهری. مجله هنرهای زیبا. شماره ۱۱.
- پاکزاد، جهان‌شاه. اسدی خوانساری، حسین. ۱۳۸۶. راهنمای طراحی فضاهای شهری. شرکت طرح و نشر پیام سیما.
- پاک‌نژاد، نوید. لطیفی، غلامرضا. ۱۳۹۷. تبیین و ارزیابی تأثیرات مؤلفه‌های محیطی بر شکل‌گیری الگوهای رفتاری در فضاهای شهری (از نظریه تا عمل: مطالعه میدان تجریش). مجله باغ نظر. شماره ۶۹.

- پور موسوی، سید موسی. سردری سالاری، فرضعلی. علیزاده، سید دانا. بیرانوند زاده، مریم. شاهینی فر، مصطفی. ۱۳۹۴. بررسی تأثیر ساختار فیزیکی - کالبدی فضاهای شهری بر امنیت محیطی (مطالعه موردی: منطقه ثامن شهر مشهد). مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی. شماره ۳.
- پیر علی، علیرضا. سیادت، سعیده. ۱۳۹۲. بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در شهرهای مرزی (مورد مطالعه: تربت جام). مجله پژوهش‌نامه مطالعات مرزی. نشر مرکز تحقیقات و مطالعات فرماندهی مرزبانی ناجا.
- تیموری، محمود. سرفراز، علی‌اکبر. ۱۳۸۸. تداوم هویت در منظر شهری. مجله باغ نظر. شماره ۱۲.
- دانش، جابر. طیبی، امیر. ۱۳۹۰. کیفیت حضور در میدان‌ها شهری با تأکید بر نمونه‌های سنتی ایران. مطالعات شهر ایرانی اسلامی.
- دانش‌پایه، نسار. حبیب، فرح. ۱۳۹۶. معیارهای اصلی شکل‌گیری حس مکان در پهنه‌های توسعه جدید شهری (نمونه مطالعه: منطقه ۲۲ و منطقه ۴ شهرداری تهران). مطالعات شهری - دانشگاه کردستان.
- دانش پور، سید عبدالهادی. چرخچیان، مریم. ۱۳۸۶. فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر حیات جمعی. مجله باغ نظر. پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر.
- دفتر مقررات ملی ساختمان - مبحث چهارم - الزامات عمومی ساختمان. تهران: نشر توسعه، 1392
- ذکاوت، کامران. دهقان، یاسمن سادات. ۱۳۹۵. مدل مدیریت خلق مکان و مؤلفه‌های سازنده کیفیت در عرصه عمومی. مجله علمی - پژوهشی معماری و شهرسازی آرمان‌شهر. شماره ۱۷.

- راست بین، ساجد. جعفری، یاسر. دارم، یاسمن. معززی مهر طهران، امیرمحمد. ۱۳۹۱. رابطه همبستگی بین کیفیت‌های محیطی و تداوم حیات شهری در عرصه‌های عمومی (نمونه موردی: جلفای اصفهان). باغ نظر. شماره ۲۱.
- ربانی، رسول. حبیبی، صفدر. ۱۳۹۰. تحلیلی بر نقش فضاهای شهری در ایجاد سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی شهر شهرکرد). مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری).
- رشید پور، نازیلا. سعیدی رضوانی، نوید. ۱۳۹۴. مقایسه تطبیقی عوامل مؤثر بر موفقیت فضای عمومی (خیابان و پارک) در ذهن و رفتار شهروندان آنکارا و تهران با تأکید بر نقش نظام برنامه‌ریزی فضای عمومی. مطالعات شهری.
- رضازاده، راضیه. یزدان پناه، مهنوش. ۱۳۸۲. الگوهای فعالیتی، رفتاری در برنامه‌ریزی کاربردی فراغت. شهرداری‌ها.
- سالنامه آماری شهر شیراز. ۱۳۹۷. معاونت برنامه‌ریزی و توسعه سرمایه انسانی دفتر برنامه‌بودجه. شهرداری شیراز.
- سیادت، فریال سادات. کریمی فرد، لیلا. ۱۳۹۷. بررسی و بازخوانش تداوم زندگی شهری در شب مبتنی بر شادابی و سرزندگی فضاهای شهری ۲۴ ساعته؛ (موردپژوهش: محله دربند). مدیریت شهری. شماره ۵۰.
- ستار زاده، داریوش. نقی زاده، محمد. حبیب، فرح. ۱۳۸۹. فضای شهری، اندیشه‌ای اجتماعی. علوم و فناوری محیط‌زیست. دوره دوازدهم. شماره چهارم.
- سلطانی، علی. نامداریان، علی. ۱۳۸۹. بررسی تأثیر نیروهای مختلف در شکل‌گیری فضای شهری. نشریه هویت شهر. شماره ۷.

- شجاعی، دلارام. پرتوی، پروین. ۱۳۹۴. عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی با مقیاس‌های مختلف شهر تهران (نمونه موردی: فضاهای عمومی دو محله و یک ناحیه در منطقه ۷ تهران). مجله باغ نظر. شماره ۳۴.
- دانش‌پور، سید عبدالهادی. چرخچیان، مریم. ۱۳۸۶. فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر حیات جمعی. مجله باغ نظر. شماره ۷.
- دستورالعمل اجرایی محافظت ساختمان‌ها در برابر آتش. ۱۳۷۱. معاونت فنی، دفتر تحقیقات و معیارهای فنی. نشریه شماره ۱۱۲.
- رضازاده، راضیه. یزدان‌پناه، مهنوش. ۱۳۸۲. الگوهای فعالیتی، رفتاری در برنامه‌ریزی کاربردی فراغت. شهرداری‌ها.
- ضوابط طراحی ساختمان‌های اداری. ۱۳۷۷. سازمان برنامه‌وبودجه – وزارت مسکن و شهرسازی. نشریه شماره ۱۷۸.
- ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد دارای معلولیت. ۱۳۹۹. معاونت فنی، امور زیربنایی و تولیدی وزارت راه و شهرسازی، معاونت شهرسازی و معماری، امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی. ضابطه شماره ۲۴۶.
- علیمردانی، مسعود. کتاب‌اللهی، کسری. ۱۳۹۴. تبیین مؤلفه‌های بعد کالبدی فضای شهری و کاربست آن در طراحی شهری (نمونه مطالعاتی: پارک ساعی تهران). دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری و شهرسازی.
- فلاح، محمدصادق. ۱۳۸۵. مفهوم حس مکان و عوامل شکل‌دهنده آن. نشریه هنرهای زیبا. شماره ۲۶.
- فناوری‌های نوین ساختمانی. ۱۳۸۸. مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن. چاپ پنجم.

- قائدی، سهراب. ۱۳۹۶. ارزیابی کاربرد نیروی باد در تهویه طبیعی شهرهای استان فارس. فصلنامه مطالعات عمران شهری.
- قلمبردزفولی، مریم. نقی زاده، محمد. ۱۳۹۳. طراحی فضای شهری به منظور ارتقاء تعاملات اجتماعی (مطالعه موردی: بلوار بین محله‌ای). مجله هویت شهر. شماره ۱۷.
- قیصری، شیما. ۱۳۸۹. مجموعه سینمایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر تهران.
- کارمونا، متئو. تیسدل، استیون. تنراک. هیت، تیم. ۱۳۹۴. مکان‌های عمومی، فضاهای شهری: ابعاد گوناگون طراحی شهری. مترجمان: فریبا قرائی، زهرا اهری، اسماعیل صالحی، مهشید شکوهی. نشر دانشگاه هنر.
- کربلایی حسینی غیاثوند، ابوالفضل. سهیلی، جمال‌الدین. ۱۳۹۵. بررسی نقش مؤلفه‌های کالبدی محیط در اجتماع‌پذیری فضاهای فرهنگی با استفاده از تکنیک چیدمان فضا، (مورد مطالعاتی: مجتمع‌های فرهنگی دزفول و نیاوران). معماری و شهرسازی آرمان‌شهر. شماره ۲۵.
- کرمی کرد علیوند، فیروزه. نارنگی فرد، مهدی. ۱۳۹۶. بهینه‌سازی جهت‌گیری ساختمان‌ها در برابر تابش (مطالعه موردی: شهر شیراز). اندیشه جغرافیایی. شماره ۱۶.
- کملاخ، زهرا. ۱۳۸۷. نقش فضاهای فرهنگی در سرزندگی مراکز شهری تهران. فصلنامه اندیشه ایرانشهر.
- گل، یان. ۱۳۸۷. زندگی میان ساختمان‌ها، کاربرد فضای جمعی، ترجمه شیما شصتی، تهران: جهاد دانشگاهی.
- گلکار، کوروش. ۱۳۷۹. مؤلفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری. مجله علمی پژوهشی صفه. شماره ۳۲.
- لنگ، جان. ۱۳۹۰. آفرینش نظریه معماری: نقش علوم رفتاری در طراحی محیط. مترجم: علیرضا عینی فر. نشر دانشگاه تهران.

- ماجدی، حمید. منصوری، الهام. حاجی احمدی، آذین. ۱۳۹۰. بازتعریف فضای شهری (مطالعه موردی: محور ولیعصر حد فاصل میدان ولیعصر تا چهارراه ولیعصر). مدیریت شهری. شماره ۲۷.
- محمدی، محمد. آیت‌اللهی، محمدحسین. ۱۳۹۴. عوامل مؤثر در ارتقای اجتماع‌پذیری بناهای فرهنگی بررسی موردی: فرهنگسرای فرشچیان اصفهان. نشریه نامه معماری و شهرسازی. شماره ۱۵.
- محمدی، محمود. چنگلواپی، یونس. ۱۳۹۱. ارزیابی مؤلفه‌های کیفیت فضای شهری بر میزان مطلوبیت مسیرهای پیاده‌گردشگری (مورد پژوهی اولویت‌بندی مسیرهای گردشگری پیاده در شهر اصفهان). انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران. شماره ۵.
- مدنی پور، علی. ۱۳۸۷. طراحی فضای شهری - نگرشی بر فرآیندی اجتماعی - مکانی. مترجم: فرهاد مرتضایی. نشر شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری.
- مرادی، سلمان. ۱۳۹۰. هنر عمومی و تلفیق آن در فضای شهری. مجله باغ نظر. پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر. شماره هشتم.
- معیارهای طرح سینما. ۱۳۸۱. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، دفتر امور فنی و تدوین معیارها، نشریه شماره ۲۴۵. تهران: انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.
- معیارهای برنامه‌ریزی و طراحی کتابخانه‌های عمومی کشور. ۱۳۸۳. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، دفتر امور فنی و تدوین معیارها. نشریه شماره ۲۷۰. تهران: انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.
- مقررات ملی ساختمان، مبحث هجدهم، عایق‌بندی و تنظیم صدا. ۱۳۹۶. وزارت راه و شهرسازی، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی.
- نوربرگ شولتس، کریستیان. ۱۳۸۱. مفهوم سکونت به‌سوی معماری تمثیلی. مترجم: محمود امیر یاراحمدی. نشر آگه.

- یوسفی، ناصح. ۱۳۸۸. نقش فرهنگ شهری و تعاملات اجتماعی در شکل‌گیری معماری پایدار.

منابع انگلیسی

- Academy Editions. 1998 UFA Cinema Center.
- Carmona, M. (2003) 'Urban spaces-public places: The dimensions of urban design'. Oxford: Architectural Press.
- Cinema builders. 2001. Heath, Edwin, Wiley Academy, Great Britain.
- John Montgomery (1998) 'Making a city: Urbanity, vitality and urban design', *Journal of urban design*, 3(1), pp. 93–116. Available at: <https://search-proquest-com.offcampus.lib.washington.edu/docview/216518613/fulltextPDF/7658B67016D745AFPQ/1?accountid=14784>.
- Nasar, J. L. (1994) 'Urban design aesthetics: The evaluative qualities of building exteriors', *Environment and behavior*, 26(3), p. 377.
- Silverman, W. (1982) 'The Social Life of Small Urban Spaces William H. Whyte, Washington, DC: The Conservation Foundation, 1980. New York: The Municipal Arts Society, 1980.', *Urban Life*, 10(4), pp. 466–468. doi: 10.1177/089124168201000411.
- <http://www.coop-himmelblau.at/architecture/projects/ufo-cinema-center>. (12/06/2020) -(12:50)
- <https://arcspace.com/feature/ufo-cinema-center>. (12/07/2020)-(00:53)

- <http://www.coop-himmelblau.at/architecture/projects/busan-cinema-center>. (12/07/2020)-(21:10)
- https://www.archdaily.com/916355/rudong-culture-center-tjad?ad_medium=gallery. (12/11/2020)-(13:27)
- https://www.archdaily.com/279891/plassen-cultural-center-3xn-architects?ad_source=search&ad_medium=search_result_all. (12/11/2020)-(16:04)
- <http://www.caoi.ir/fa/projects/item>. (12/11/2020)-(14:05)
- https://www.archdaily.com/115928/mellat-park-cineplex-fluid-motion-architects?ad_medium=gallery. (12/13/2020)-(17:15)
- <https://archello.com/project/mellat-park-cineplex>. (12/13/2020)-(18:10)
- <https://new-learn.info.com>. (9/9/2021)-(15:30)
- <https://worldweatheronline.com>. (11/10/2020)-(10:22)
- <https://weatherbase.com>. (9/9/2021)-(15:00)
- <https://chbmet.ir>. (9/9/2021)-(14:30)

Abstract

In today's cities we face the lack of lively urban areas, in which, social and cultural activities take place. One of those areas related to social and cultural affairs which cause liveliness for the city is cinema. Cinema directly contacts with its audience and plays a key role in improving the culture of the society. The cinemas are not used to only watch movies anymore. They are rather places to make cultural and social interactions in the form of cineplexes and cultural centers.

The most prominent matter in this research is to design a center which is a lively public place to watch a movie in a social atmosphere and to be perceived as a foundation for public activities. The proposal is presented as a cultural center and cineplex to form and improve social interactions.

In this research, in order to reach a suitable architecture and to combine urban design elements with cultural centers and cineplexes, we employed a interpretive-historical method and the environmental factors which caused the foundations to form and improve culture were assessed.

Furthermore, due to the lack of necessary entertainment facilities in Shiraz city, with the aim of improving arts and culture, we tried to provide urban public areas for entertainment, making collective memory for the population and spending time.

Keywords: Urban Areas, Cinema, Culture, Social Interactions, Public Areas.

Shahrood University of
Technology

Faculty of Architectural Engineering and Urbanism

Thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in
Architecture Engineering

Designing a Cineplex and Cultural Center in Shiraz

By: Farokhroo Khanlari

Supervisor:
Dr. Danial Monsefi Parapari

Advisor:
Mansoorreh Mohseni

October 2021